

Thomas Becket

Brev, vennskap, nettverk

Øyvind Skauge

Masteroppgave ved AHKR/HF
UNIVERSITETET I BERGEN

15.05.2018

Forord

Jeg vil med dette takke for all støtte jeg har fått til denne oppgaven.

Jeg vil spesielt trekke frem min veileder Leidulf Melve, som har hatt mye tålmodighet og gode innspill. Feil og mangler tar jeg selvfølgelig på min kappe. Ellers vil jeg gjerne nevne hyggelige historieseminarer med mine med-studenter, og spesielt de to nasjonale masterseminarene i middelalderhistorie som jeg deltok på i mars 2017 og februar 2018.

Så vil jeg spesielt takke min kone Camilla, og mine barn Wilhelm og Tomas som har vist stor tålmodighet og raushet i denne prosessen.

Bergen, mai 2018.

Øyvind Skauge

Innholdsfortegnelse

Forord.....	2
1 Innledning.....	4
1. 1 Problemstilling	7
1.2 Thomas Becket's liv og død	8
1.3 Brevskrivning i Thomas Becket's samtid	11
1.4 Sendebudenes rolle.....	13
1.5 En gjennomgang av «The correspondance of Archbishop Thomas Becket».....	14
1.7 Metode: Nettverksanalyse og kvantitativ forskning	18
2 Analyse – Ulike nettverk og ulike former for makt.....	21
2.1 Thomas Becket's ulike nettverk	28
2.2 Thomas og Johan av Salisbury: En komparasjon av antall sendte brev	31
2.3 Formell kontra uformell makt.....	34
2.4 Thomas i konflikt - hvordan etablere støtte?	36
3 Materiell støtte	39
3.1 Hjelp med bosteder i forkant av Thomas' flukt og eksil 1163-1164	40
3.2 Thomas i Pontigny – støtte og bosetting 1164-1166	42
3.3 Bortsending fra Pontigny: Mottak av Thomas' eksilbefolkning 1166	44
3.4 Kapital 1169	47
3.5 Gaver 1169-1170.....	48
3.6 Gjenytelser – Thomas som mellommann.....	50
3.7 Materiell støtte – Oppsummering	54
4 Informasjon og råd.....	55
4.1 Informasjon og råd: En avgrensning.....	56
4.2 Hvorfor bruke sendebud for formidling av muntlig informasjon?	60
4.3 Muntlig informasjon fra Thomas gjennom sendebud.....	62
4.4 Thomas og «svake bånd's styrke».....	65
4.5 Vendepunktet 1166?	67
4.6 Thomas og Wales	68
4.7 Kommunikasjon med ulike nettverk	69
4.8 1169: Dobling av antall mottakere.....	71
4.9 «The other half of my soul». Thomas og Konrad av Mainz	71
4.10 Informasjon og råd til Thomas.....	72
4.12 Johan av Salisbury, Johan av Poitiers og Nikolas av Mount Rouen.....	76
4.13 Informasjon/Råd: Oppsummering	78
5 Politisk støtte	78

5.1 Hvem henvendte Thomas seg til for å be om støtte?	79
5.2 Vennekapspråk og gamle bekjenskaper – prov på sterke vennskapsbånd?	84
5.3 Thomas og Alexander	86
5.4 «Our more than manifest enemy, William of Pavia»	94
6 Avslutning.....	98
Litteraturliste.....	100

1 Innledning

Da Thomas Becket 29. desember 1170 ble hugget ned og drept i katedralen i Canterbury, markerte dette slutten på en årelang konflikt mellom han og hans gamle venn kong Henrik II. Thomas, som da han arbeidet som kansler under kongen ble beskrevet som rikets mektigste

mann,¹ ble av Henrik i 1162 utnevnt til erkebiskop av Canterbury. Han trakk seg fra kanslerembetet, havnet av forskjellige grunner i unåde hos Henrik, og ble etter flere år i eksil drept av fire riddere med tilknytning til kongen.

På ett vis var denne konflikten ett av tallrike eksempler på grunnleggende uenigheter og overlappende ambisjoner mellom *regnum* og *sacerdotium* i middelalderen. Konflikten utspilte seg i en tid hvor den engelske kongen var energisk og sentraliserende, og pavedømmet ikke bare aspirerte til å være likestilte med monarker og andre verdslige herskere, men overordnet.

I bunn av konflikten som etter hans voldsomme endelikt gjorde Thomas til martyr og helgen, lå en uenighet rundt verdslig og religiøs jurisdiksjon; burde kongens domstoler kunne dømme kirkelige personer, eller var dette forbeholdt kirkelige domstoler? Samtidig var konflikten også mer kompleks, da Thomas også var opptatt av erkebispedømmet Canterburys status som primas og dets overherredømme over erkebispedømmet York.²

I tillegg til dramaet og kampen rundt Thomas' liv og død og dens videre overførbarhet til sin samtid, er striden ikke minst en av de best kildemessig belyste i middelalderen. I kjølvannet av Thomas' død ble det skrevet flere biografier, *vita*-er, som omhandlet Thomas' liv og død, og som i større grad enn biografier som vi kjenner i dag, er hagiografier med sterke religiøse og overnaturlige elementer.³ Biografene skrev om Thomas' liv og hans konflikt med Henrik, mirakler han skal ha utført, og hvordan Gud hadde brukt Thomas som et instrument i kampen mot det onde. Thomas og hans kamp mot Henrik ble opphøyd til å bli og speile en mer generell og universell kamp mellom det gode og det onde, og vitaene ble brukt i forsøk på å opphøye han til martyr og helgen, og han ble da også kanonisert kort tid etter.

Middelalderhistorikeren D.J.A. Matthew skrev det slik: «They presented his murder as martyrdom; the miracles made him a saint. His real life on earth no longer held any significance for anyone.»⁴

Caesarius av Heisterbach skrev på 1200-tallet ned en dialog mellom to munkar som i hvert fall kan illustrere hvordan man etter Thomas' død så på divergensen mellom Thomas'

---

¹ Duggan, «Thomas Becket», 16-17.

² Barlow, «Thomas Becket», 144. Matthew i «The letter-writing of Archbishop Becket», 296-97 og Haseldine «Becket: Martyr, Saint – Friend?», 306, vektlegger også viktigheten av Canterburys posisjon.

³ Se Michael Stauntons «The lives of Thomas Becket» for en engelsk oversettelse av utvalgte deler av disse biografiene. Ellers er også «Thómas saga Erkibyskups», en islandsk nedskrivning fra 1300-tallet av vita-en skrevet av Robert av Cricklade (som har gått tapt), «Vita et miracula sancte Thome Cantuariensis», tilgjengelig på engelsk.

⁴ Matthew, «The letter-writing of Thomas Becket», 303

helgenstatus og hans jordlige liv. I denne dialogen var det to munke, en ny og en erfaren, og den nye munken spurte:

“Why is it that certain martyrs work more wonders after death than others? Is it because of some distinguishing sanctity?”

Den eldre munken svarte: “[...] Certain saints work many miracles in their lifetime, but cease when they die. Others, on the other hand, because they produced no signs of sanctity while alive, are wonderful in miracles after death.”⁵

Thomas, som knapt hadde levd noe helgenaktig liv i hvert fall før han ble erkebiskop, forsynte mennesker med en mengde mirakler etter hans død,⁶ og både Thomas’ liv og død viste seg dermed å være et rikt dramatisk og ideologisk arsenal i kampen for å fremme både Canterburys, og ikke minst kirken for øvrig, sine interesser.

Mens biografiene gir oss et rikt innblikk i Thomas’ liv og konflikt med Henrik, eller rettere sagt gir forskjellige fremstillinger av dette, nedskrevet *etter* begivenhetene, er den rikholdige brevsamlingen «The correspondance of Archbishop Thomas Becket 1162-1170» på 329 brev skrevet mens den pågikk i *samtiden*.⁷ Brevene kan gi svar på hva konflikten(e) handlet om, hvordan aktørene gikk frem for å søke støtte, og hvem som arbeidet for og hvem som arbeidet imot Thomas. Jeg kommer nærmere inn på dette etter innledningen.

Å hevde at Thomas’ konflikt med Henrik har blitt omfattende dekket er en underdrivelse. Det ble ikke bare skrevet 15 biografier om Thomas’ liv i løpet av noen tiår etter hans død,⁸ men også i vår tid blir det gitt ut biografier og bøker som presenterer ulike aspekter ved striden mellom Thomas og Henrik. David Knowles presenterte med «The episcopal colleagues of archbishop Thomas Becket» i 1951 de engelske biskopene som hadde embetene sine under striden, og drøftet videre deres opptreden. Frank Barlow skrev biografien «Thomas Becket» som ble gitt ut i 1986, mens Anne Duggans bok med samme tittel kom ut i 2004. Mens disse biografiene presenterte hele Thomas’ liv med spesiell vekt på konflikten med Henrik, har ulike aspekter ved Thomas’ kamp mot Henrik også blitt diskutert av Julian Haseldine og D.J.A. Matthew. Begge to gav ut kapitler til antologien «Belief and culture in the middle ages», som ble redigert av Richard Gameson og Henrietta Leyser. Haseldine drøfter i kapittelet «Becket: Martyr, saint –and friend?» det manglende kontaktnettet som Thomas

---

⁵ Staunton, «The lives of Thomas Becket», 238.

⁶⁶ Se eksempelvis Staunton, «The lives of Thomas Becket», 205-210, eller Barlow, Thomas Becket, 265-268.

⁷ Heretter referert til som «The correspondance» eller som brevsamlingen.

⁸ Barlow, «Thomas Becket», 8.

ifølge Haseldine hadde, og sammenligner dette med Johan av Salisburys kontakter i Reims. D.J.A Matthew foretar i «The letter-writing of Archbishop Becket» en kritisk gjennomgang av Thomas' skrivestil og ulike tema som han diskuterte i brevene sine. Beryl Smalley brukte noen av kapitlene i boken »Thomas Becket and the schools: A study of intellectuals in politics» fra 1973 på å drøfte Thomas Becket og konflikten mellom Thomas og Henrik, pave Alexander III's handlemåter i striden, og avså også et par kapitler på Johan av Salisbury, Robert av Melun, og Herbert av Bosham, hele tiden med et blikk på aktørenes oppfatninger som intellektuelle, målt opp mot deres handlemåter da de tilegnet seg makt.⁹

Et interessant kjennetegn ved den nyere litteraturen rundt Becket, er at det hersker uenighet rundt flere sentrale aspekter spesielt når det gjelder konflikten mellom Thomas og kong Henrik. Mens det på grunn av det store kildematerialet ikke er vesentlige uenigheter rundt handlingsforløpet i konflikten, er det uenighet rundt motivasjonen til Thomas, og hvem av Henrik, Thomas og hans rivaliserende biskoper som bar mest av ansvaret for konflikten. Det er imidlertid ikke bare rundt spørsmål rundt motivasjon og ansvar for konflikten som det finnes uenighet rundt.

1. 1 Problemstilling

Forskjellige historikere og historieskrivere har og har hatt ulike oppfatninger rundt Thomas' vennskap og bekjenskaper. Herbert av Bosham, Thomas' viktigste og kanskje mest lojale medarbeider, navnga i sin *Vita* en liste med lærde som arbeidet for Thomas. Det var en imponerende men tvilsom liste nedskrevet mange år senere, og husholdningen rundt erkebiskopen ble ifølge Barlow fremstilt som mer imponerende enn den nok var.¹⁰

Nærmere vår tid hevdet Barlow fra kuriens synspunkt var en hindring og til og med en trussel.¹¹ Han skrev videre at Thomas hadde opprettet et etterretningsnettverk som gav Thomas informasjon fra ulike deler av Reims, Normandie og Aquitaine, men at han manglet kontakter det stedet han behøvde det mest, i den pavelige kurie og de kongelige hoffene.¹²

---

⁹ Robert av Melun ble utnevnt som biskop i 1163, og i denne oppgaven går han under navnet *Robert av Hereford*.

¹⁰ Barlow, «Thomas Becket», 130-131.

¹¹ «From the point of view of the papal curia, Thomas was a liability, even a menace. There was little merit in his cause and all could see that he was a trouble-maker.» Barlow, «Thomas Becket», 97.

¹² Ibid: 130. «The main apparent weakness (it has to be remembered that some secret sources may have been successfully concealed) were the lack of really productive agents in the papal and royal courts».

Duggan påstår at Thomas hadde flere lojale støttespillere i kurien.¹³ Haseldine skriver på sin side at Thomas' evne til å gjøre karriere uten kultivering av vennskapsnettverk kanskje kan tilkjennes hans spesielle karisma,¹⁴ og fortsetter: «Thomas Becket still does not come out of this as a man blessed with the gift of friendship; indeed, the image persists of one who felt the loneliness of greatness.»¹⁵

Jeg vil trå inn i denne debatten, og gjennom en systematisk nettverksanalyse foretatt gjennom en kartlegging av «The correspondance» vil jeg forsøke å vurdere riktigheten i de ulike påstandene som ble gjengitt i de to avsnittene over. I forlengelsen av dette vil jeg kartlegge Thomas' ulike nettverk og se hvilke funksjoner disse hadde, og gjøre rede for og drøfte de ulike former for støtte som Thomas fikk, søkte og ble tilbudt. Dette er ikke noe som er gjort tidligere, noe som gjøre at

1.2 Thomas Becket's liv og død

Denne oppgaven skal som nevnt være en nettverksanalyse, men i dette underkapittelet vil jeg kort presentere Thomas liv og død, med spesiell vekt på konflikten med kong Henrik for å gi oppgaven kontekst.

Thomas ble født rundt 1120 av sine normanniske foreldre Gilbert og Matilda, som hadde bosatt seg i London.¹⁶ Thomas studerte ved universitetet i Paris i rundt et år, før han returnerte til London og fikk seg arbeid hos en slektning, Osbert Huitdeniers.¹⁷ Senere fikk han en plass i husholdningen til erkebiskop Theobald av Canterbury.¹⁸ Her fikk han et voksende ansvar, og han dro blant annet til kurien tre ganger på vegne av Theobald, og han dro også sammen med Theobald til det viktige kirkekonsilet som pave Eugenius innkalte til i Reims i 1148.¹⁹

Theobald anbefalte Thomas for den nye og unge monarken Henrik, og Thomas ble utnevnt

---

¹³ Duggan, «Thomas Becket's Italian Network», 179. «[...] Thomas found that he could count on the support and favour of an extensive network of friends and supporters.»

¹⁴ Haseldine, «Becket: Martyr, Saint – and Friend?», 307. «That Becket seems to have been able to pursue his career without notable reliance on the carefully cultivated network of friendships that characterize so much political activity in this period may be another testament to the particular strength of his charisma.»

¹⁵ Ibid: 316.

¹⁶ Duggan, «Thomas Becket», 8.

¹⁷ Ibid: 12.

¹⁸ Ibid: 12.

¹⁹ Ibid: 15.

som kansler for Henrik i 1154.²⁰ Duggan, Barlow og andre historikere har ulike synspunkter på forskjellige aspekter ved Thomas' liv. Et eksempel kan være Thomas' latinferdigheter, hvor Smalley kalte Thomas under sin universitetsutdannelse en «søndagselev»²¹, Barlow påstod at Thomas ikke var god i latin,²². Duggan argumenter for det motsatte,²³ mens Matthew tilbakeviste Barlows påstand som grunnløs.²⁴

Når det gjelder Thomas' som kansler virker både Barlow og Duggan å være enige i at han skjøttet oppgaven godt. Barlow skriver at Thomas hadde gjort det «ekstraordinært bra» i embetet som kansler, mens Duggan vektlegger Thomas' militære bragder og at hans periode som kansler sammenfalt med en generell oppgangstid for landet. Wilhelm fitzStephen skrev i sin biografi *Vita Sancti Thomae* at Thomas i denne perioden var rikets nest mektigste mann.²⁵ Forholdet mellom den unge monarken Henrik og den noe eldre Thomas virker i denne perioden å ha vært både tett og godt.

Vendepunktet i deres forhold var da Thomas ble utnevnt som ny erkebiskop av Canterbury. Henrik hadde sett for seg at Thomas skulle utøve begge vervene, men Thomas sa fra seg kanslerembetet etter å ha mottatt *pallium* fra pave Alexander.²⁶ Hvorfor han gjorde dette finnes det ulike synspunkter på. Duggan argumenterer for at Thomas innså at han ikke kunne tjene på kirken og Henrik uten å havne i rollekonflikter.²⁷ Barlow så på det som at Thomas brukte sine administrative og økonomiske ferdigheter som før hadde tjent kongens interesser, til sitt eget formål, og at posisjonen som erkebiskop var så stor og innebar slik rikdom at han ikke hadde behov for kanslerembetet.²⁸ Fra det tidspunktet av virker forholdet mellom Thomas og Henrik å gradvis forverres. Det oppstod flere uenigheter og konfrontasjoner mellom de to, og den kanskje mest sentrale handlet om kongens rett skulle han ha rett til å kunne dømme geistlige eller ikke.

I et råd hvor biskopene og abbedene ble samlet ved Westminster, tok Henrik opp spørsmålet om kriminelle klerker. Henrik ville sette opp en dobbel rettsprosess, hvor den anklagede

---

²⁰ Ibid: 16.

²¹ "scholar de dimanche»

²² «Thomas, who had not had a good grounding in grammar and rhetoric and did not have the poets or the Vulgate embedded in his memory and at his fingertips, was certainly incapable of drafting anything beyond the simplest letter». Barlow, «Thomas Becket», 133.

²³ Duggan, «Thomas Becket», 11-12.

²⁴ Matthew, «The letter-writing of Archbishop Becket», 287.

²⁵ Duggan, «Thomas Becket», 16-17.

²⁶ Ibid: 26-27. Erkebiskopene får bekreftelse på jurisdiksjonen de får fra paven når de mottar pallium. Palliumet er en sirkel med vevd, hvit lammeull. Ibid: 26.

²⁷ Ibid: 27.

²⁸ Barlow, «Thomas Becket», 83.

klerken ble tiltalt i en kirkelig rett. Dersom han ble dømt, skulle ha bli overført til kongens rett for dom og straff. Thomas og hans biskoper avviste dette. Da krevde Henrik anerkjennelse av de kongelige skikkene, det vil si at han forsøkte å trekke linjer tilbake i tid til sine kongelige forgjengere, og gi seg selv de samme rettene som de (angivelig) skulle ha hatt. Thomas godtok at han selv og hans med-biskoper skulle godta dette, *saving their order*.²⁹ Dette var en reservasjon som Thomas la inn for å formidle at biskopene godtok «de gamle skikkene», bortsett fra de som gikk ut over kirken.

Ved Woodstock rundt juletider 1163 ble saken igjen tatt opp, og gav en muntlig aksept av *rikets skikker*. Dette var et gjennombrudd for Henrik, som samlet sammen et stort råd av adel og biskoper ved Clarendon 25. januar 1164. Her ville Henrik at Thomas og biskopene skulle akseptere «customs of the realm», altså det Henrik kalte «rikets skikker». Thomas nektet, men etter to dager med press aksepterte Thomas skikkene *in the word of the truth*, og da ville Henrik at Thomas skulle bekrefte dette skriftlig.³⁰ Thomas godtok dette, men nektet å legge til seglet sitt.³¹

Forverringen av forholdet mellom Thomas og Henrik nådde et foreløpig klimaks ved rettssaken i Northampton i oktober 1164. Opprinnelig ble Thomas stevnet for å ikke å adlyde et kongelig brev, men deretter fikk han flere nye tiltaler, som blant annet gikk ut på at han hadde lurt til seg penger da han var kansler.³² Etter å ha blitt dømt til bøter som ville ha ruinert han, flyktet Thomas til det franske kongeriket. Kort tid etterpå utviste Henrik rundt 400 av Thomas slekt, venner og støttespillere,³³ og presset etter to år Thomas bort fra sitt bosted i klosteret i Pontigny.³⁴ På omtrent samme tid ekskommuniserte Thomas en rekke av sine motstandere, både innenfor kirken og utenfor.³⁵ Fra 1167 av ble det sendt flere legasjoner som fikk i oppgave å megle mellom Thomas og Henrik, uten at disse bar frukter. I 1167 var det kardinalene Wilhelm av Pavia og Otto, i 1168-69 munkene Simon av Mont-Dieu og Bernard de la Coudre og Engelbert av Val-St-Pierre, i 1169 Gratian og Vivian, og i 1170 erkebiskop Rotrou av Rouen og Bernard av Nevers.³⁶ I utgangspunktet skulle Wilhelm og

---

²⁹ Duggan, «Thomas Becket», 39-40.

³⁰ Dette var et dokument som var delt i tre deler.

³¹ Ibid: 43-44.

³² Ibid: 63.

³³ Duggan, «The correspondance», xxxviii.

³⁴ Barlow, «Thomas Becket», 157-158.

³⁵ Ibid: 146-147.

³⁶ Ibid: 167.

Otto avsi en dom mellom Thomas og Henrik, men de ble etter hvert klart at de kun hadde autoritet til å megle.³⁷

Høsten 1170 vendte Thomas tilbake til Canterbury etter at Henrik hadde garantert for hans sikkerhet, og at han skulle få tilbake de eiendelene som han under konflikten med Henrik hadde blitt fratatt.³⁸ Konflikten mellom de to løste seg imidlertid ikke med det, og 29. desember samme år ble han drept av fire riddere tilknyttet kongen.³⁹

1.3 Brevskrivning i Thomas Becket's samtid

I brevsamlingen finnes det avsendere og mottakere av brev fra Sicilia til Wales, og fra Køln til Aquitaine, og erkebiskop Øystein Erlandsson av Nidaros sendte klerkene Mester Godfrey og mester Walter til tjeneste for Thomas,⁴⁰ som Thomas i sin tur sendte videre til blant annet Frankrike. Den store geografiske avstanden gjorde jevnlige møter mellom ulike aktører vanskelig. Dette gjaldt ikke bare i denne striden på 1100-tallet, men generelt i middelalderen. Kontakt på tross av store geografiske avstandene ble gjort gjennom brevskrivning, Det var nødvendig for å kunne overholde formell autoritet for eksempel innenfor kirken, men også for å knytte vennskapsbånd til ulike personer.

Brev kunne fylle forskjellige funksjoner, og være ment å holdes privat eller videreformidlet til flere. Brevskrivning var imidlertid ikke bare et *middel* for å kommunisere, men et medium med egne regler for utførelse. Brevskrivning som litterær øvelse nådde et stort høydepunkt på 1100-tallet. Det var flere grunner til det; blant annet hadde de store katedralskole i nordvest-Frankrike satt i gang med litterære studier, og det pavelige kanselli brukte igjen *cursus curiae Romanae*, en særegen skrivemåte som ifølge Duggan stimulerte til flyt og rytme i språkbruken som fikk innflytelse langt utover det pavelige kanselli.⁴¹ Brev var blitt en viktig og selvbevisst litterær sjanger, som gav brevenes forfattere en form å skrive etter.

I flere tilfeller ble korrespondansen til viktige personer samlet inn og redigert, enten av personen selv eller av medarbeidere. Grunnen til dette kunne være for religiøst oppbyggelige

---

³⁷ Brev 137, side 639. Brev blir i denne oppgaven referert til i fotnotene, som her. Dersom brevet er lengre enn rundt halvannen side, og det refereres til noe spesifikt i brevet, blir sidetall også presentert.

³⁸ Brev 299.

³⁹ Se Duggan, «Thomas Becket», 208-213 for en beskrivelse av drapet.

⁴⁰ Se brev 233, og fotnote 4.

⁴¹ Duggan, "Thomas Becket: A textual history of his letters", 3.

eller politiske grunner, eller på grunn av den litterære verdien.⁴² Det ble publisert flere brevsamlinger i Thomas tid og rett etter, blant annet av Arnulf av Lisieux, Johan av Salisbury og Alan av Tewkesbury. Thomas sin samling er ifølge Duggan den av disse brevsamlingene som bærer størst preg av propaganda.⁴³ Det er ikke veldig overraskende, siden Thomas' død ble brukt for å tjene Canterbury og kirken som helhet sine interesser. Etter Thomas' død ble Henrik ilagt å støtte tempelridderne forsvar av Jerusalem med 60000 gullmynter,⁴⁴ og måtte gi opp to av paragrafene fra Clarendon, som omhandlet ankemyndighet til Roma og straff av klerker.⁴⁵ Munkene i Canterbury tjente seg for øvrig så rike på grunn av de store mengdene av pilgrim�er som dro dit, at de ble korrumperte av den store rikdom og ble ansett som skammelige av de to senere erkebiskopene av Canterbury Baldwin (1184-90) og Hubert Walter (1193-1205).⁴⁶

Ifølge Matthew skrev Thomas brev da han i eksil var avskåret fra å tale sin sak muntlig.⁴⁷ Brevene som Thomas skrev i forbindelse med uenighetene og konflikten med kongen, kongens menn og «ulydige» biskoper, beskrev Thomas selv ved ett tilfelle som «military weapons».⁴⁸ Disse formelle brevene som Thomas refererte til, informerte om vedtak, og forbød og påbød, og var ment å hjelpe Thomas å utøve makt over sine biskoper da han selv var i eksil. Brev i middelalderen var imidlertid ikke bare «våpen» som ble brukt i stridigheter, men var også høyst nødvendige kommunikasjonsmidler i en tid hvor den fysiske avstanden mellom eksempelvis biskoper gjorde regelmessig personlig kontakt vanskelig.

Brevskrivning kunne være en måte å kommunisere på mellom to personer, men kun også ofte være ment for et større publikum. Eksempelvis ble det i flere av de formelle brevene instruert om at brevene skulle leses opp høyt, altså gjennom det som kalles aural kommunikasjon. I et brev skrevet i etterkant av Vezelay-ekskommunikasjonene, skrev eksempelvis Thomas etter å ha begrunnet ekskommunikasjonene:

---

⁴² Ibid, 5.

⁴³ Ibid, 6-7.

⁴⁴ Barlow, «Thomas Becket», 272.

⁴⁵ Duggan, «Thomas Becket», 221.

⁴⁶ Barlow, «Thomas Becket», 271.

⁴⁷ Matthew, "The letter-writing of Archbishop Becket", 290.

⁴⁸ Thomas skrev dette i brev 286, side 1223, til biskop Roger av Worchester. " Arm you in advance with the Lord Popes letters, like military weapons".

«Let all bishops take care to publish the names of the excommunicates generally, both to neighbouring bishops and to members of the own diocese, and, setting them in a prominent place at the entrance of churches, inform all who come [...]»⁴⁹

Andre ganger ble brev adressert til flere personer eller organisasjoner, som eksempelvis et brev Thomas sendte til alle dekanene i erkebispedømmet,⁵⁰ eller til «dekanen, erkedekanene, og alle geistlige og folk i Rouen».⁵¹

Mens det fra 1162 til 1165 ble sendt få brev, må det store antallet brev som ble sendt fra 1166 av sees i sammenheng med det offentlige ordskiftet som foregikk fra da av.⁵² Brevene hadde lange og utviklede argumenter som må ha vært ment for et større publikum. Konflikten var konsolidert, og Thomas kan eksempelvis ikke ha hatt et stort håp om å overbevise biskop Gilbert av London, selv om flere av brevene til han inneholder mange argumenter.

Brevene kunne motsatt også være høyst private med innhold som ikke måtte komme ut. Som Thomas selv skrev i starten av konflikten:

«We address you confidently as father and lord, and request that what we say be shrouded in the deepest silence. For nothing is safe for us, since nearly everything that is spoken to you privately, even behind locked doors, is reported back to the king.»⁵³

1.4 Sendebudenes rolle

Brevene ble fraktet av sendebud. Å være sendebud var en rolle eller et oppdrag man fikk tildelt, og oppgavene deres kunne gå langt ut over det å simpelthen levere brev. Eksempelvis skrev Thomas i sine to siste brev, til henholdsvis Jarl Hugo av Norfolk og biskop Wilhelm av Norwich, at sendebudet kunne predike evangeliene, døpe, og gi den siste olje.⁵⁴

---

⁴⁹ Brev 78, side 315.

⁵⁰ Brev 293.

⁵¹ Brev 232.

⁵² Melve, "Public debate, propaganda and public opinion in the Becket controversy", 17-20.

⁵³ Brev 12, side 33.

⁵⁴ Brev 327, side 1357, og brev 328.

Sendebudene skulle ofte gi muntlige beskjeder til mottaker av brevet, og de kunne få instruksjoner fra avsender for hvordan de skulle gå frem. Januar 1168 skrev eksempelvis Thomas til klerkene Alexander og Johan som befant seg ved den pavelige kurie,⁵⁵ og forklarte hvordan de skulle argumentere for sin sak ovenfor pave Alexander.

Sendebudene kunne også være prominente personer ment for å gjøre inntrykk hos mottaker, som et brev Thomas skrev til kong Henrik i april 1166 eksemplifiserer.⁵⁶ Her skrev Thomas om sendebudet, som skulle viderefremme et muntlig budskap til Henrik: «[...] He is a religious man of high reputation [...]». Sendebudet var abbed Urban I av Cercamp, et datterkloster av Pontigny, og Thomas må ha hatt et håp om at sendebudets høye status kunne være med og påvirke Henrik.

Motsatt kunne sendebudene bli mistenkeliggjort. I et brev skrevet 22 juni 1164, forklarte Thomas' allierte Johan av Poitiers at sendebudet var forsinket på grunn av sykdom, «[...] as he alleges [...]».⁵⁷ På slutten av brevet skrev Johan av sendebudet forlot han på mandag 22. juni, slik at sendebudet ikke kunne påstå noe annet.

Når jeg senere i denne oppgaven skriver om sendebud og deres rolle i kommunikasjon mellom avsender og mottaker av brev, er altså frakt og overrekkeelse av brev kun en del av oppgavene sendebudene hadde.

1.5 En gjennomgang av «The correspondance of Archbishop Thomas Becket»

Utgangspunktet for oppgaven er altså brevsamlingen «The correspondance», hvor korrespondanse hovedsakelig til og fra Thomas Becket er samlet og forsøkt tidfestet og kronologisert. De latinske gjengivelsene av brevene står plassert til venstre i brevsamlingen, mens den engelske oversettelsen er plassert til høyre. Thomas sendte 191 brev som er bevart,⁵⁸ og mottok 129. Av disse 190 brevene var 64 det jeg definerer som «formelle brev». Disse brevene var ordre, avslag, informasjon om ekskommunikasjoner, og viser hvordan Thomas med sine «militære våpen» forsøkte å utøve makt. Det er stor ulikhet innad i gruppen

---

⁵⁵ Brev 161. Klerkene var Johan Planeta og Alexander Llewelyn.

⁵⁶ Brev 68, side 271.

⁵⁷ Brev 31, side 99 og side 109.

⁵⁸ Da er brev 37 tatt med, som i realiteten er et utkast til en tale som Thomas holdt for paven og kurien etter hans flukt til Frankrike.

«formelle brev». Det kan være korte refsende brev som raskt kommer til poenget, som følgende brev som Thomas skrev til Geoffrey Ridel august 1166:

«We are now sending letters of correction and penalty, as you deserve, if you do not come to answer to us for your disobedience, to satisfy us for communicating with our excommunicates, to recieve for both the penalty which you have deserved.»⁵⁹

Det kan også være formelle brev av lengre art, hvor Thomas brukte vennskapsspråk og setter av plass for å forklare saken og sin egen situasjon. Skillet mellom formelle og uformelle brev er et analytisk redskap som er tatt i bruk for å forsøke å skille mellom Thomas' utøvelse av makt, og hans søking etter støtte på ulikt vis. Det er altså ingen vanntette skott mellom de to kategoriene.

Det er 329 brev i kildesamlingen, men av disse er bare 320 brev enten fra eller til Thomas. Det er altså ikke, på tross at navnet på brevsamlingen, bare gjengivelser av brev som Thomas har sendt eller mottatt i brevsamlingen, og jeg vil nedenfor gå gjennom de ni andre brevene:

Brev 133 og 136 er utkast til brev som Thomas skrev til kardinalen Wilhelm av Pavia, som Thomas først sendte til sin allierte Johan av Salisbury for gjennomgang og «godkjennelse». Brevene ble ikke sent videre til Wilhelm, da Johan av Salisbury mente de var for utfordrende og uærbødige⁶⁰. Brev 144 er et brev som oppsummerer fredskonferansen som ble holdt i området rundt Gisors og Trie, mellom Henrik og Thomas. Hvem som har skrevet det er ukjent, men det synes klart at Thomas verken var avsender eller mottaker da han ble omtalt i brevet flere ganger. Eksempelvis: «But the archbishop of Canterbury, in all humbleness and calmness of spirit[...]». Brev 206 er datert til etter mai 1169, og er ifølge Duggan sannsynligvis fra Herbert av Winchester til Johan av Salisbury. Brev 228 er sendt fra «amicus amico» 2. september 1169, og Thomas ble igjen omtalt. Brev 262 er datert til ca 25 desember 1169, og inneholder en liste over ekskommuniserte, uten avsender eller mottaker. Denne har nok vært brukt som vedlegg til de tallrike brevene som opplyste om og omhandlet ekskommunikasjonene. Brev 280 og 281 er skrevet av Johan av Salisbury på vegne av eksilbefolkningen; brev 280 er adressert til Albert, og 281 er adressert til Gratian. Brev 299 er

---

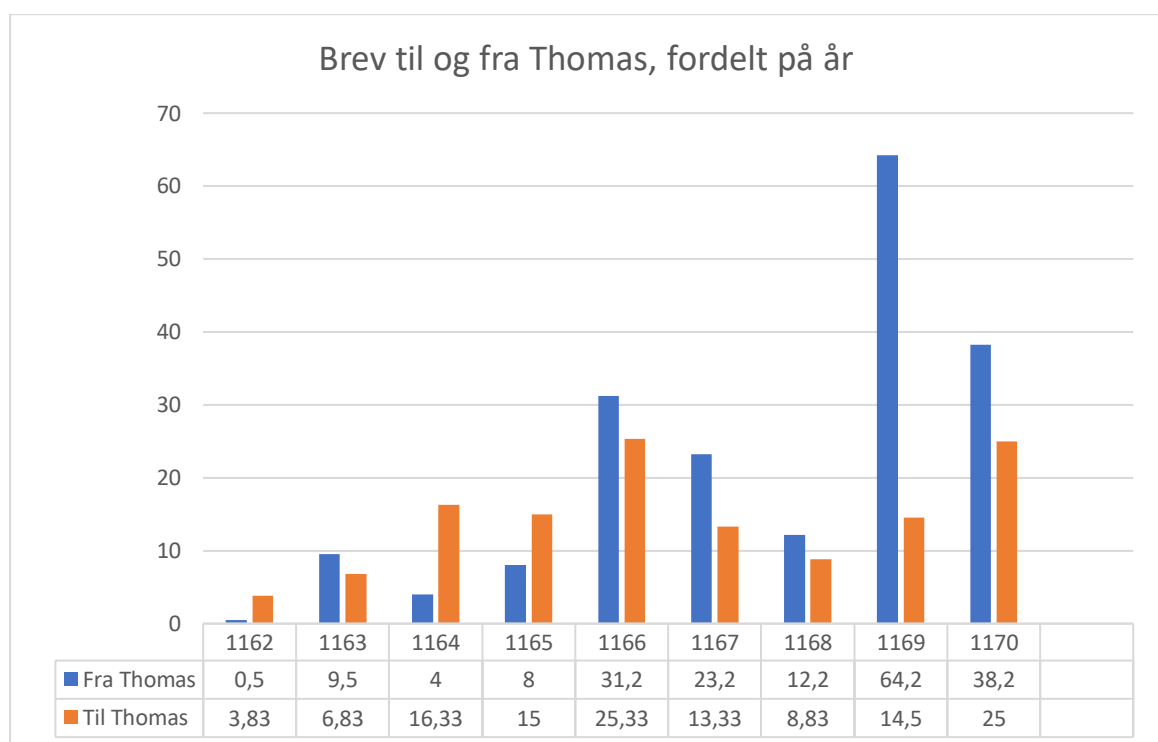
⁵⁹ Brev 105.

⁶⁰ Se Johans svarbrev 135 og 138.

skrevet av kong Henrik, men er ikke direkte adressert til Thomas. Også i dette brevet blir Thomas omtalt.

Noen av brevene kommer i flere versjoner, for eksempel brev 143, som Thomas sender til kardinal Otto av Brescia ca oktober 1167. Den kommer i to versjoner, 143a og 143b, hvorav den ene var et utkast som ikke har blitt sendt. Dette blir talt som ett brev, da Thomas bare sendte den ene av versjonene.

Brev 37 er et utkast skrevet til Thomas' tale for kurien etter hans flukt fra engelsk territorium. Jeg tar det allikevel med i analysen, da ett av hovedpoengene med denne analysen er å finne ut hvor Thomas henvendte seg for å finne støtte. «Brevet» ble lest opp offentlig, noe det har til felles med flere andre brev i brevsamlingen som ble lest opp offentlig for flere personer, altså igjen det som går under begrepet aural kommunikasjon. Analysen vil dermed hovedsakelig ta utgangspunkt i 320 brev, hvorav det ene da er et utkast til en tale.

⁶¹ Nummererte brev sendt fra Thomas: 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 35, 37*, 39, 40, 44, 53, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 68, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 95, 96, 97, 103, 105, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 134, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 161, 163, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 265, 269, 270, 271,

Datering av brev ble vanligvis ikke gjort i middelalderen, siden brevene ble levert av sendebud på spesielle oppdrag, noe som gjorde datering overflødig.⁶² Unntakene var brev fra kurien og kongelige hoff som ble datert dagen de ble utstedt.⁶³ Som tidligere nevnt er dateringen av brevene i korrespondansen for det meste anslag som er gjort av Duggan, selv om dette også har blitt forsøkt av flere før henne, inklusive Alan av Tewkesbury.⁶⁴ Duggans anslag bygger dermed delvis på arbeid som har blitt gjort før henne. Anslagene er gjort på bakgrunn av referanser som blir gjort i brevene, i tillegg til noe informasjon som blir gitt i vita-ene som ble skrevet etter Thomas' død.⁶⁵

For enkelte brev går anslaget over flere år, og i diagrammet ovenfor har jeg da fordelt brevet over flere år. Dersom brevet eksempelvis blir anslått å være i fra perioden 1164 til 1166, har jeg fordelt 0,33 brev på 1164, 0,33 på 1165, og 0,33 på 1166. Rent faktisk kan ikke dette være riktig: Et brev har vært sendt ut én dato, ikke spredt ut og sendt over tre år. Dette gjelder imidlertid bare ni brev,⁶⁶ og poenget med analysen er uansett å se trekk og mønstre over tid. Kategorisering innebærer forenkling, men dette er en forenkling som ikke går ut over de store trekkene ved analysen.

264-265 av brevene i brevsamlingen er skrevet mellom 1166 og 1170.⁶⁷ Det var altså en økning i brev som ble tatt vare på og samlet inn, dess lengre ut man kom i konflikten. Ulike grunner til at det var slik, drøftes nedenfor.

Hvorfor den store økningen av sendte brev utover i konflikten?

273, 274, 276, 277, 278, 279, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 318, 319, 320, 326, 327, 328.

Nummererte brev sendt til Thomas: 1, 2, 3, 4, 6, 9, 10, 11, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 38, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 57, 58, 64, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 75, 91, 92, 93, 94, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 119, 121, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 135, 137, 138, 146, 148, 149, 156, 160, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 175, 179, 181, 188, 190, 192, 193, 204, 205, 207, 208, 227, 237, 238, 239, 252, 264, 266, 267, 268, 272, 275, 296, 297, 298, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 321, 322, 323, 324, 325, 329

* Dette var ikke et brev, men et utkast til en tale Thomas holdt for kardinalene da ha flyktet til det franske kongeriket. Det taes med, da det også finnes mange eksempler på brev som skulle leses opp høyt. Målet er å måle kommunikasjon mellom Thomas og mottakere/sendere, og da hører brevet med.

⁶² Duggan, «The correspondance», xxvii.

⁶³ Ibid; xxviii.

⁶⁴ Duggan, «Thomas Becket», 5.

⁶⁵ Duggan, «The correspondance», xxvii.

⁶⁶ Brev 4, 5, 6, 9, 22, 64, 120, 160, 181.

⁶⁷ Brev 64 er datert til sent 1165 – tidlig 1166.

Alan av Tewkesbury samlet fra midten av 1170-tallet inn brev i forbindelse med konflikten, og samlingen bestod av 598 brev plassert i forsøksvis kronologisk rekkefølge.⁶⁸ Det må ha vært lettere for Alan å få tak i nyere brev fremfor eldre brev, og det kan dermed være én grunn til det økende antallet brev som ble bevart.

For det andre ble det nok fra 1166 av sendt flere brev, da det mellom 1166 og 1170 var flere meglingsforsøk, og ekskommunikasjoner og andre straffer, som i sin tur frembrakte reaksjoner i form av sendte brev.

For det tredje var det i 1166 en vending i brevvekslingen der man fra da av i større grad brukte argumentasjon i brevene for å overbevise et større publikum,⁶⁹ og disse kan også ha blitt regnet for å kunne være viktig som propaganda og pedagogisk for ettertiden.

For det fjerde var Thomas de siste årene på offensiven, og pavekirken som hadde vært i konflikt med den tyske-romerske keiseren og hans mot-pave, ble etter den tyske keiserens nederlag utenfor Roma i 1167 mindre truet derfra, og flyttet også kurien fra Sens tilbake til Roma på slutten av 1165. Brevene kan dermed ha blitt regnet å reflektere en mindre truet, mer handlende og enhetlig kirke, enn brevene fra de første årene i konflikten, og dermed i oftere grad blitt tatt vare på.

For det femte ble innsamlingen av brev et ledd i å få Thomas kanonisert, og brevene som ble sendt til og fra Thomas før konflikten startet, ble dermed kanskje sett på som mindre viktige.

Brevne ble altså samlet inn og nok til en viss grad selekterte, og Johan av Salisbury, Alan of Tewkesbury og andre som hjalp til med innsamlingen av brevene, samlet altså ikke inn alle brevene som ble sendt. Selv om brevene som tidligere nevnt gir et innblikk i aktørene handlemåter, kan de ikke dermed tolkes ukritisk, da innsamlingen av de altså ble brukt som et ledd i kampen for å få Thomas kanonisert.

1.7 Metode: Nettverksanalyse og kvantitativ forskning

Mens brevsamlingen «The correspondance» i all hovedsak er kilden som skal undersøkes,⁷⁰ er nettverksanalyse den teoretiske innfallsvinkelen som benyttes i undersøkelsen av brevsamlingen.

---

⁶⁸ Duggan, «Thomas Becket», 5.

⁶⁹ Melve, «Public debate, propaganda and public opinion in the Becket Controversy», 17.

En nettverksanalyse tar sikte på å avdekke uformelle og varige sosiale bånd. Nettverksanalyse kan anvendes på forskjellige områder. Man kan bruke den på områder så forskjellige som eksempelvis smittespredning, forbrukeratferd og delinger i sosiale medier. Det kan også være en nyttig innfallsvinkel til historie, i dette tilfellet middelalderhistorie, fordi man ser etter faktisk kontakt mellom forskjellige aktører, i et ledd for å forstå blant annet handlemåter, påvirkning og beslutningstaking. Dette står i kontrast til en mer tradisjonell strukturalistisk forståelse av middelalderen, hvor man har fokusert på formelle strukturer rundt stat, institusjoner og lovgivning. Det betyr ikke at det tradisjonelle fokuset i historiefaget ikke lengre er nyttig eller kan tilføre viktig kunnskap om fortiden, for eksempel om Thomas handlemåter i striden med kong Henrik, men at oppmerksomheten rundt de ulike aktørenes relasjonelle båndes rolle i samfunnet er et supplement til denne forståelsen.

I nettverksteori betegnes personer eller institusjoner som aktører, og mellom aktørene er det bånd av forskjellige art og styrke. Disse båndene kan være av horisontal (eksempelvis mellom biskop og biskop), eller vertikal (eksempelvis mellom pave og erkebiskop) art, og aktørene kan ha tette eller løse relasjoner (bånd).

I oppgaver hvor nettverksteori er sentral, bruker man ofte grafer. Grafene er visuelle representasjoner av utvalgte deler av tekst i denne oppgaven, og teksten er på sin side representasjoner av virkeligheten, «det som skjedde». Ingen av delene kan vise hendelser og relasjoner som det «egentlig» var, men målet må være at det ligger tettest opp mot virkeligheten. Når det i denne oppgaven ikke legges særlig vekt på grafer, er det fordi jeg mener at tabellene kan visualisere dette like godt som grafer. Tabellene i denne oppgaven er i hovedsak diakrone, slik at de lett viser utvikling over tid.

Kommunikasjon, som i denne oppgavens tilfelle fokuserer på brevskrivning, kan være hyppig eller ikke, noe som ikke nødvendigvis sier noe om aktørenes forhold seg imellom og relasjonene er tette eller ei. Et godt eksempel på dette poenget finner man i boken «Friends of friends» av sosialantropologen Jeremy Boissevain, hvor han skrev at det at han så melkemannen (boken er skrevet i 1974) oftere enn han så brødrene sine ikke var et uttrykk for at relasjonen til melkemannen var «tettere».⁷¹ Overført til denne oppgave kan man si at Gilbert av London var blant de biskopene i England som Thomas skrev hyppigst til, men han var Thomas' hovedmotstander innenfor kirken og ikke blant de som Thomas' gjennom brev

---

⁷⁰ I tillegg til brevsamlingen til Thomas Becket, bruker jeg brevsamlingen til Johan av Salisbury i enkelte tilfeller for komparasjon.

⁷¹ Boissevain, «Friends of friends», 34.

henvendte seg for å få støtte. Thomas og Gilbert hadde dermed ikke noe tett bånd selv om de korresponderte oftere enn mange andre.

I anvendt nettverksteori måler og vektlegger man ofte begreper som *tetthet*, *sentralitet*, *klynger*, og *grad av tilkobling*.⁷² Disse begrepen kan ikke måles når man bruker en kildesamling som «The correspondance», da man i utgangspunktet kun bruker kommunikasjon par-vis; mellom Thomas og pave Alexander, mellom Thomas og kong Ludvig, og så bortetter. Man får dermed det man kaller et «ego-sentrert» nettverk hvor i dette tilfellet Thomas blir satt i sentrum av nettverket, da man ikke kan måle eksempelvis *sentralitet*, da man da også behøver kommunikasjonene mellom de andre aktørene.

Dersom man hadde hatt tilgang til de andre aktørenes korrespondanse seg imellom, ville dette uansett raskt kunne ha gitt et skjevt bilde. En aktør som eksempelvis i ettertid hadde fått samlet alle brevene sine, ville dermed fått en mer sentral rolle i nettverket enn en aktør hvor brevene av ulike grunner hovedsakelig var blitt borte.

Svake båndes styrke

Tidligere nevnte Granovetter publiserte i 1973 artikkelen «The strength of weak ties» hvor han fremsatte og drøftet en teori rundt det som i denne oppgaven videre er oversatt til «svake båndes styrke». Granovetter undersøkte måten ulike aktører skaffet seg jobb på, og han fant ut at dette ofte skjedde gjennom mer perifere bekjentskaper. Dette er en teori som også har blitt anvendt i historisk forskning, for eksempel i artikkelen «Network dynamics in saga and society» av Richard Gaskins. Her undersøker Gaskins Njåls Saga. I denne sagaen tok Njål i en konflikt kontakt og allierte seg med mektige men for Njål fjerne og mer perifere aktører, noe som Gaskins knytter opp mot teorien om svake båndes styrke. Senere i oppgaven vil jeg knytte denne teorien opp mot enkelte av Thomas' handlemåter, hvor han ikke kun tar kontakt med aktører han er sikker på å få støtte hos.

Kvantitativ forskning

I denne nettverksanalysen står kvantitativ forskning sentralt, i form av at mange av drøftelsene tar utgangspunkt i tabeller. Disse tabellene viser ulike aspekter ved støtten som

---

⁷² Disse begrepene er hentet og oversatt fra «Friends of friends» side 37-45)

Thomas fikk og søkte, hvor det måles omfanget av eksempelvis bruk av muntlig informasjon gjennom sendebud, eller til hvem og når Thomas ba om støtte. Ulempen med et kvantitativt preg på oppgaven, er at man står i fare for å miste nyanser. Tabellene viser forskjellige kategoriseringer, og innimellom er det vanskelig å plassere brev én bestemt kategori. Ett eksempel på det er skillet som i denne oppgaven gjøres mellom formelle og uformelle brev. Det er store nyanser innad i begge kategoriene. Ett eksempel på et formelt brev som også inneholder annen relevant informasjon, er et brev som Thomas sendte til biskop Henrik av Winchester.⁷³ I brevet forbød Thomas Henrik blant annet å ta del i kroningen av Henriks sønn. Men brevet er samtidig rosende. «For, rising up in opposition you stood like a wall for the house of Israel against the sons of despair, devil's men, in whom Satan is clearly working the mystery of his evil [...]». Henrik var én av to engelske biskoper som i hvert fall gjennom deler av striden viste lojalitet mot Thomas, og det var dermed viktig for Thomas å ha et godt forhold til han. Andre formelle brev kan være korte og refsende.⁷⁴

Kategoriseringen innebærer dermed en viss forenkling. Kategoriseringen gjøres allikevel, da det er lettere å finne mønstre over tid som ikke kommer til syne gjennom analyse av enkeltbrev. Tabellene gir dessuten «harde fakta» om brevsamlingen som helhet. Enkeltbrev kan vise interessante aspekter, men dersom man ikke måler om hvorvidt de samme aspektene kommer frem i andre brev også, blir spørsmålet om dette er partikulært for brevet eller en generell tendens i brevsamlingen stående ubesvart. Bruk av kvantitativ metode vil kunne gi et tydeligere svar på dette. Samtidig er det viktig å kombinere kvantitativ metode med kvalitativ metode, da utelukkende bruk av kvantitativ metode ikke vil gi kontekst og fremstå som overflatisk.

2 Analyse – Ulike nettverk og ulike former for makt

I de neste kapitlene kommer hoveddelen av oppgaven, hvor jeg vil gjøre rede for og drøfte den ulike typen støtte som Thomas fikk, søkte og ble tilbudt.

Støtten er i denne oppgaven delt inn i tre hoveddeler og kapitler: Materiell støtte, informasjon og råd, og politisk støtte. En slik tredeling innebærer en utfordring når det gjelder å unngå å skrive om det samme flere ganger. Dette er forsøkt løst ved å underveis fokusere på enkelte

---

⁷³ Brev 283, side 1211-1213.

⁷⁴ Se for eksempel brev 111 eller 194.

aktører og perioder i striden underveis, når det ser ut til å kunne passe. Eksempelvis drøfter jeg den diplomatiske aktiviteten som kom i kjølvannet av og i forbindelse med legasjonene som ble sendt for å megle i striden i kapittel 4, mens forholdet mellom Alexander og Thomas drøftes i kapittel 5.

For å begynne med den *politiske støtten* først; den politiske støtten Thomas fikk er den av disse tre typene av støtte som det er skrevet mest om, og som det blant historikere også finnes mest uenighet rundt. Mens Thomas ifølge Duggan hadde til dels omfattende støtte fra både Alexander og kurien, hevdet Barlow at Thomas var en byrde og til og med en trussel for Alexander.⁷⁵ Smalley på sin side mente at Thomas, dersom han hadde godtatt de gamle skikkene som Henrik viste til ved Clarendon, ville mottatt et nydelig skrevet brev fra Alexander, skrevet mer i sorg enn vrede, og videre ville saken ha blitt liggende uten noen videre reaksjoner.⁷⁶ Den politiske støtten kom hovedsakelig fra paven og kurien. Det var her striden kunne bli avgjort, og om Henrik avviste kirkens påbud kunne paven i hvert fall støtte Thomas' kraftige sanksjoner.

Den *materielle støtten* kom hovedsakelig fra to delvis overlappende sosiale og geografiske steder. Den materielle støtten som hjalp Thomas og hans folk med bosetning og daglig overlevelse, kom fra Ludvig og adelen i det franske kongedømmet. Det kom også gaver som fremstår som av mer symbolsk art fra forskjellige medlemmer av kurien de siste par årene av konflikten. Ingen av disse typene støtte var overveldende, og mye av den materielle støtten virker å ha forsvunnet i 1167. De to gavene fra kurien ble nevnt i brev først fra høsten 1169 av, altså bare drøye året før Thomas ble drept.

Informasjon og råd kom hovedsakelig fra aktører som var allierte og ofte gamle bekjente av Thomas, og de er plassert i Thomas' etterretningsnettverk, som Barlow først skrev om.⁷⁷ Det er i denne kategorien at Thomas' mest lojale støttespillere virker å tre frem, samtidig som støtten Thomas fikk herfra av ulike årsaker heller ikke fremstår like sterk gjennom hele konflikten. Informasjon og råd var en form for indirekte støtte som kunne hjelpe Thomas med å fatte riktige beslutninger.

Det var forbindelser mellom de forskjellige støttespillerne og nettverkene. Alexander, som kunne yte politisk støtte, hadde kontakt med Ludvig, som hovedsakelig ytte materiell støtte. Man kan naturligvis ikke se all kommunikasjon mellom de to gjennom brevsamlingen til

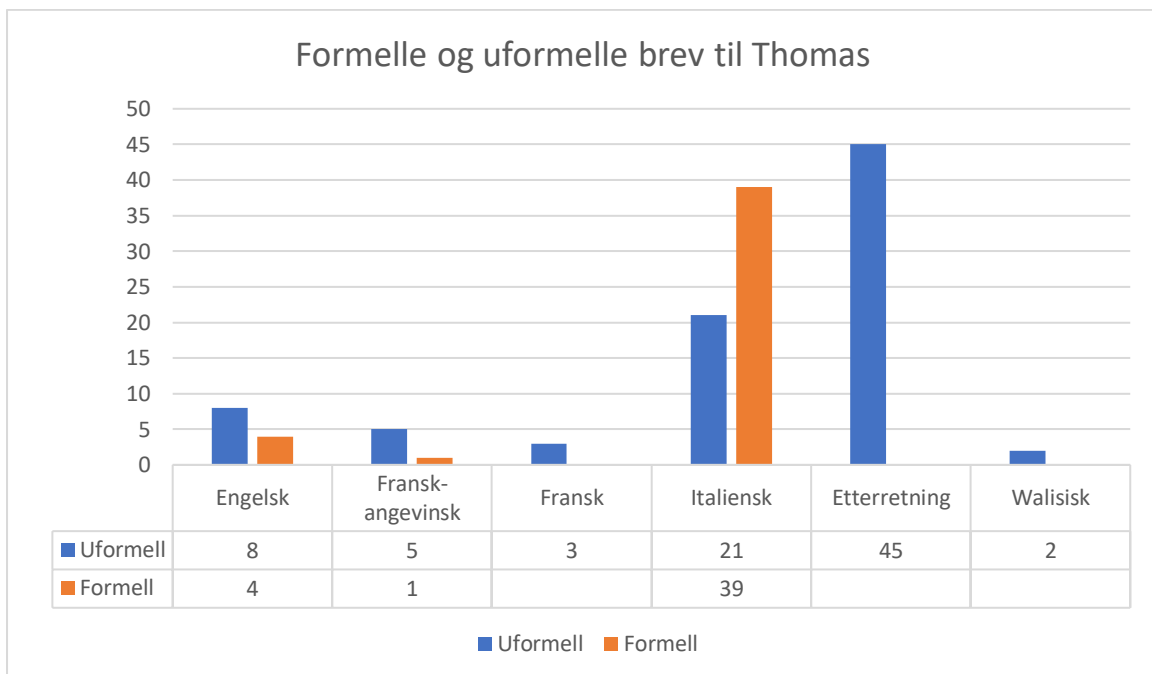
---

⁷⁵ Barlow, «Thomas Becket», 97.

⁷⁶ Smalley, «The Becket conflict and the schools», 148

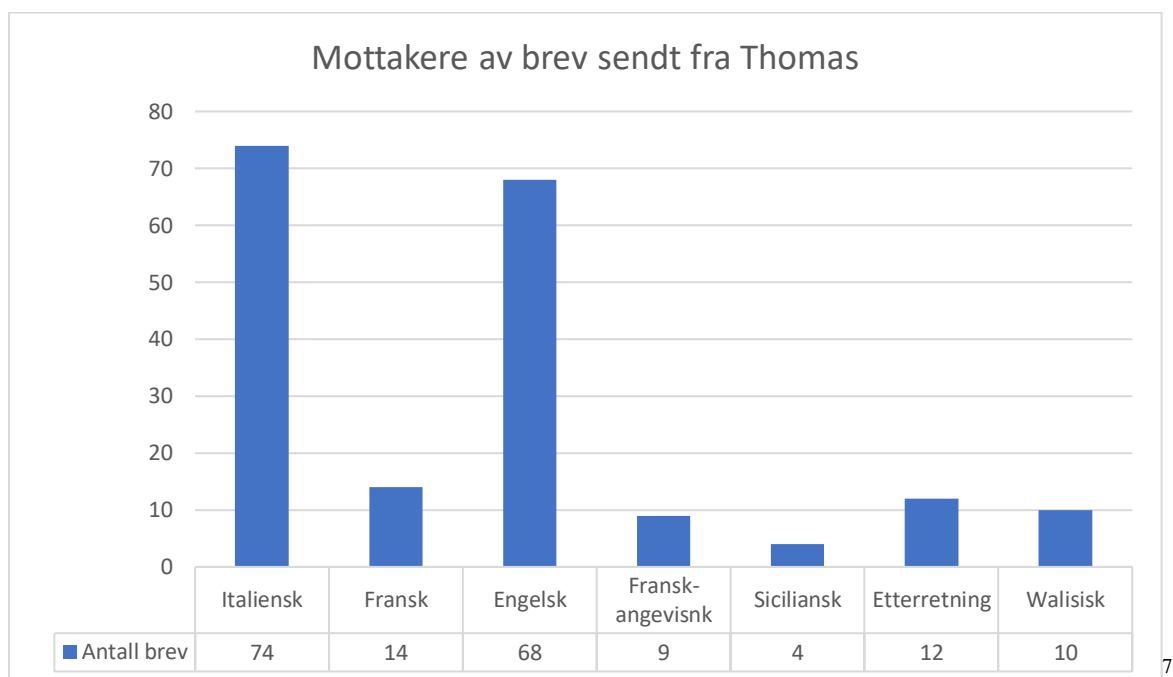
⁷⁷ Barlow, «Thomas Becket», 129-130.

Thomas, men kontakt mellom Ludvig og Alexander blir nevnt flere steder i korrespondansen til Thomas. Alexander engasjerte seg for at Ludvig skulle hjelpe Thomas og hans eksilbefolkning, og Ludvig presset for at Alexander skulle utøve makt ovenfor kong Henrik, Ludvigs gjenstridige vasall som med jevne mellomrom var i krig mot Ludvig. Thomas på sin side ville ha mest mulig støtte fra begge, og ved flere anledninger brukte han en av partene til å få støtte hos den andre. Høsten 1169 instruerte Thomas eksempelvis klerkene Alexander og Johan for å få pave Alexander til å skrive formanende og forsterkende brev til Ludvig og takke han for trøsten Ludvig var for Thomas og hans eksilbefolkning.⁷⁸ Med «trøst» mente nok Thomas den materielle støtten.

Tabellen ovenfor viser hvor mye informasjon Thomas fikk fra etterretningsnettverket. Også fra det italienske nettverket var det i tillegg til mange formelle brev, en del uformelle. Som drøftet senere i oppgaven var mange av disse brevene formanende brev hvor Alexander forsøkte å styre Thomas. Nedenfor vises

⁷⁸ Brev 244, side 1063.

79

Ut fra tabellen over kan det virke som om Thomas hadde tett og hyppig kontakt med både biskopene og kirken for øvrig i England, og også til paven og kurien. Samtidig faller svært mange av brevene til kirken i England inn under det som tidligere i oppgaven er definert som *formelle brev*, det vil si brev som han i kraft av sitt embete som erkebiskop av Canterbury og primas i den engelske kirke sendte ut. Han sendte ut disse brevene for å utøve den formelle

⁷⁹ Italienske nettverket

Brev 12, 13, 14, 15, 16, 17, 63, 79, 80, 115, 116, 117, 118, 124, 125, 126, 139, 140, 141, 142, 143, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 178, 180, 183, 184, 185, 187, 200, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 229, 234, 235, 236, 240, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 263, 264, 270, 273, 278, 279, 282, 288, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 318, 319, 326

Fransk nettverk

Brev 21, 35, 37, 53, 56, 103, 182, 233, 243, 251, 265, 269, 274, 287

Engelsk nettverk

Brev 5, 7, 8, 39, 44, 65, 68, 73, 74, 76, 77, 78, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 95, 96, 97, 105, 110, 111, 145, 147, 186, 191, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 203, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 241, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 271, 283, 284, 285, 286, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 306, 320, 327, 328

Fransk-angevinsk nettverk

Brev 40, 81, 176, 201, 231, 232, 242, 276, 287

Siciliansk nettverk

Brev 158, 159, 221, 222

Etterretningsnettverket

Brev 62, 83, 120, 122, 123, 161, 162, 177, 189, 230, 244, 289

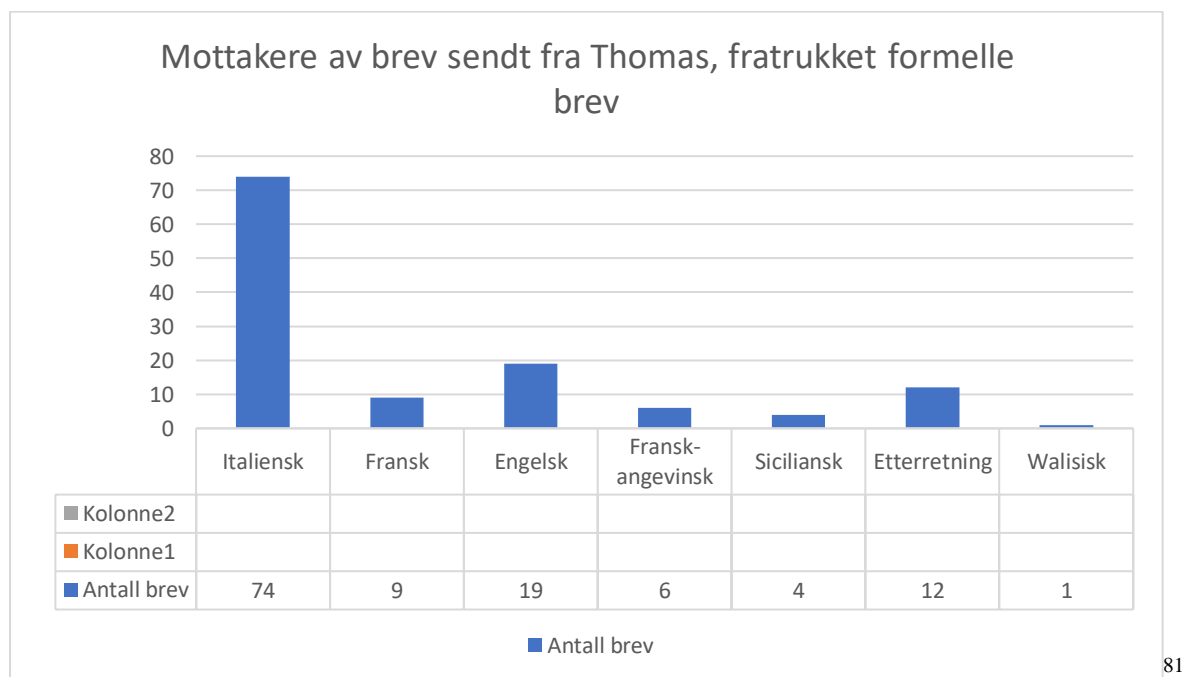
Walisisk nettverk

Brev 59, 60, 61, 114, 155, 202, 223, 224, 225, 226

makten han hadde, i forsøk på å kontrollere, presse og/eller straffe sine undersåtter i kirken, og også brev hvor han informerte om disse straffene. Disse brevene kan med fordel tas bort fra denne oversikten da de er uttrykk for forsøk på formell maktutøvelse, og ikke viser hvor han søkte støtte. For å dra en sammenligning med en annen brevsamling: I «The letters of John of Salisbury. Volume two (1163-1180)» skrev Millor og Brooke at de ikke hadde tatt med en del av Johans brev, blant annet hans *acta*-er som biskop av Chartres, «[...] we have made no attempt to make a comprehensive collection of his episcopal *acta*, which seemd to us part of quite a separate enterprise».⁸⁰ I en nettverksanalyse forsøker man hovedsakelig å finne uformelle relasjoner, i dette tilfellet gjennom brev. De formelle brevene er, som Millor og Brooke skrev om Johans *acta*-er, «a separate enterprise.»

Med de formelle brevene borte ser oversikten helt annerledes ut:

⁸⁰ Millor og Brooke, «The letters of John of Salisbury», 809. *Acta* var offisielle dokumenter som biskoper utstedte.

⁸¹ Uformelle brev. Italienske nettverk: Brev 12, 13, 14, 15, 16, 17, 63, 79, 80, 115, 116, 117, 118, 124, 125, 126, 139, 140, 141, 142, 143, 150, 151, 152, 153, 154, 157, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 178, 180, 183, 184, 185, 187, 200, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 229, 234, 235, 236, 240, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 263, 264, 270, 273, 278, 279, 282, 288, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 318, 319, 326

Uformelle brev. Fransk nettverk: Brev 21, 35, 37, 53, 56, 103, 182, 233, 243, 251, 265, 269, 274, 287

Uformelle brev. Engelsk nettverk: 8,39,65,68,74,82,95,96,97,186,211,212,241,261, 283,287,306,320,327,328

Uformelle brev. Fransk-angevinsk nettverk: 30,122,176,242,265,276

Uformelle brev. Siciliansk nettverk: Brev 158, 159, 221, 222

Uformelle brev. Etterretningsnettverk: Brev 62, 83, 120, 122, 123, 161, 162, 177, 189, 230, 244, 289

Det mest oppsiktsvekkende med denne tabellen er de fåtallige uformelle brevene Thomas sendte til sine undersåtter i England. Ni brev til biskopene, og ingen brev til andre kirkelige aktører, enten personer eller institusjoner. Det er knapt nok flere enn de brevene som han sendte til aktører i den franske kirken, som han formelt ikke en gang var en del av. Og av de ni brevene var to til Gilbert av London⁸², ett refsende brev til Robert av Hereford,⁸³ og to brev til Wilhelm av Norwich etter freden ved Fréteval, hvorav Thomas i det første brevet informerer om at det var blitt fred mellom han og Henrik,⁸⁴ og det andre informerer om at ekskommunikasjonen av jarl Hugo av Norfolk var blitt hevet.⁸⁵ Ingen av disse brevene kan vise hvordan Thomas søkte eller fikk støtte. De eneste brevene i korrespondansen som viser at Thomas hadde støttespillere blant de engelske biskopene, er brev 211, 212, 261 og 283. Tre av disse sendte Thomas til Henrik av Winchester og ett til Roger av Worchester. De to første brevene kom i etterkant av ekskommunikasjonen av Gilbert av London 13. april 1169, det tredje brevet var en takk til biskopen av Winchester fordi han ikke var med på å anke ekskommunikasjonen, og i det siste brevet forsøkte Thomas å hindre kroningen av kong Henriks sønn, som erkebiskop Roger av York skulle foreta. Ellers er brevene sendt til kong Henrik og til Robert av Leicester, og ingen av da kan sies å være støttespillere av Thomas – tvert imot.

Det lave antall brev til den engelske kirken er lite fokusert på av nåtidens historikere, selv om Matthew kommenterer at Thomas i liten grad korresponderte med munkene i Canterbury.⁸⁶

Det lave antallet tyder på at Thomas ikke var opptatt av å skrive brev til den disse mottakerne, enten på grunn av at han ikke anså det som viktig nok, eller fordi at han visste at Gilbert av London og Roger av York hadde tatt kontroll over kirken, og at forsøk på innvirkning var nytteløs. De få brevene Thomas sendte til sine undersåtter i den engelske kirke står i kontrast til de mange brevene som han sendte til paven og kurien. Disse høye tallene kan kom forklares med at Thomas anså at de ulike sakene som oppstod gjennom konflikten med

---

Uformelt brev. Walisisk nettverk: Brev 59.

⁸² Brev 8 og 65.

⁸³ Brev 97.

⁸⁴ Brev 306.

⁸⁵ Brev 328.

⁸⁶ Matthew, *The letter-writing of Archbishop Becket*, 287.

Henrik, best kunne løses herfra. Dessuten kan det ha vært en arbeidsdeling mellom Thomas og Johan.⁸⁷

Thomas hadde makt i sitt embete som erkebiskop, og etter at han flyktet i eksil utøvde han i stor grad denne makten gjennom å skrive formelle brev med ekskommunikasjoner, interdikter, påbud og forbud. De andre brevene han sendte, viser hvor han mente han kunne oppnå støtte: Hos pave Alexander og hans kurie. Fra Thomas ble erkebiskop til ekskommunikasjonene ved Vezeley i 12. juni 1166, skrev Thomas kun syv brev dit. Fra Vezeley til Thomas død, rundt fire og et halvt år, sendte han hele 67 brev. Brevene ble sendt i forbindelse med situasjonene rundt Thomas som oppstod: Flere legasjoner og meglingsforsøk, straffene Thomas ila sine motstandere ved Vezeley i 1166 og ved Clairvaux i 1169, og kroningen av Henriks sønn i 1170. Den første legasjonen som ble sendt fra kurien bestod av Wilhelm av Pavia og Otto av Brescia, og først gikk det rykter om at legasjonen hadde rett til å dømme i saken mellom Henrik og Thomas.⁸⁸ Dette oppfattet Thomas som et stort nederlag, da den ene av de to legatene, Wilhelm, ble ansett for å støtte Henrik.⁸⁹ Thomas mente uansett at den eneste som kunne dømme, var pave Alexander selv. Senere viste det seg at legatene ikke kunne dømme, men bare megle og forsøke å finne en løsning på konflikten.⁹⁰

Andre mottakere utenfor kurien ble i beste fall nedprioritert, i verste fall neglisjert. Mester Arnulf som hadde vært kansler for Thomas og var i eksil i Rouen, gav i et brev til Thomas klart uttrykk for et ønske og behov om at Thomas skulle skrive til han: «[...] spare a little time to write to me [...] og litt senere i brevet: [...] although I often see your messengers running hither and thither, I never receive a letter of visitation nor even a word of salutation through them from you.» I brevsamlingen finnes det ikke noe svarbrev fra Thomas til Arnulf, og Thomas korresponderte ikke med aktører som han enten ikke utøvde makt over gjennom formelle brev, eller som kunne hjelpe han i striden med kong Henrik.

Brevene til Wales er nesten utelukkende formelle, og brevene viser da hvordan Thomas utøvde makt et sted hvor Henrik, i motsetning til i England, ikke hadde militær kontroll. Heller ikke her kommuniserer Thomas noe utover de formelle brevene, med unntak av et

---

⁸⁷ Se kapittel 2.2.

⁸⁸ Brev 115, side 561, til Alexander: «[...] may you ensure that our innocence is not overthrown by the mission of Lord William of Pavia, through whom our persecutors are openly boasting that they will bring about our deposition.»

⁸⁹ Dette refereres det til i mange av brevene, for eksempel brev 62 som han sendte til klerken Gunther: «[...] be very careful to ensure that neither William of Pavia nor John of Naples gets wind of the affair.»

⁹⁰ Se brev 137 fra Humbert av Bourges. Humbert av Bourges het Uberto Crivelli, og ble pave Urban III 1185-1187 (Duggan, «The correspondance», 1377).

tilfelle hvor Thomas sa at han skulle gi en muntlig beskjed via et sendebud, noe som kan gi en liten indikasjon på at han heller ikke ville gjort det i England, dersom Thomas også der kunne ha opptrådt fritt som erkebiskop. På den andre siden var Thomas i en vanskelig økonomisk situasjon, og det å sende sendebud for å bygge nettverk, kanskje spesielt til Wales, var kan hende en luksus han mente han ikke kunne ta seg råd til.

I brevene til Sicilia tok Thomas på seg en heller sjelden rolle sammenlignet med hvordan han opptrådte i de andre brevene. Her var Thomas mellommann som arbeidet for Ludvig. Dette må ha vært en form for gjenytelse for den store materielle støtten som Thomas fikk av Ludvig og adelen i Frankrike.⁹¹

For å oppsummere kort: I England fantes det forskjellige mottakere av Thomas, men bare et par av de var støttespillere av Thomas. Biskopene Roger av Worchester og Henrik av Winchester var de eneste av de engelske biskopene som hadde gått imot å ettergi seg for kong Henrik ved rettssaken i Northampton,⁹² og var de eneste biskopene som Thomas ba om støtte fra under konflikten.

Det stedet som Thomas sendte flest brev til, var til pave Alexander og kurien. Thomas sendte ikke de formelle brevene dit, da han ikke utøvde makt oppover i det kirkelige systemet. Tvert imot ba han om politisk støtte derfra, siden paven var det eneste innenfor kirken som kunne sette en stopper for Thomas sin maktutøvelse. Å hindre dette kunne gi Thomas muligheten til å utøve autoritet over sine undersåtter i kirken i England.

2.1 Thomas Becket's ulike nettverk

Nedenfor vil jeg presentere ulike nettverk som Thomas var en del av, basert på mottakere og avsendere av brev fra og til Thomas. Det er viktig å påpeke at dette ikke var formelle og uforanderlige og statiske nettverk. I en nettverksanalyse er det jo uformelle bånd og kontakt som er interessant, uavhengig av om hvorvidt de ulike aktørene i tillegg var medlemmer av formelle nettverk eller ikke.

Slike uformelle nettverk blir da i stor grad konstruksjoner som ettertidens historikere gjør, men det er derimot ikke konstruksjoner som er gjort uten grunnlag: Thomas fikk eksempelvis informasjon fra forskjellige geografiske steder, og han hadde hjelp fra klerker som arbeider

---

⁹¹ Se kapittel 3.6.

⁹² Duggan, «Thomas Becket», 72.

som sendebud (med alle de utvidete oppgavene som betød), klerker hvorav noen han hadde beholdt fra sin husholdning i Canterbury, og andre hadde kommet til senere. Slik kan man se konturene av et *etterretningsnettverk*, som Barlow pekte på.⁹³ Samtidig er ikke disse konstruksjonene immune mot kritikk: Enkelte aktører som eksempelvis Johan av Salisbury knytter i denne oppgaven til Thomas' etterretningsnettverk, men dersom utgangspunkt hadde vært geografi mer enn den funksjonen de ulike aktørene hadde, kunne han ha blitt plassert i det franske nettverket da han for det meste oppholdt seg i Reims. Johan av Poitiers er også knyttet til Thomas' etterretningsnettverk, men var biskop i Poitiers i Aquitaine, som var under kong Henriks kontroll.⁹⁴

Korrespondansen av det som i denne oppgaven blir definert som uformelle brev synliggjør nettverkene. Dermed faller mange ulike aktører bort, da de ikke figurerer i brevsamlingen.

1. Det første og største var det som Duggan kaller Thomas' italienske nettverk, som bestod av paven og kurien. Disse var gjenstand for mye av Thomas' oppmerksomhet i form av brev. Årsakene til det store fokuset Thomas rettet på sitt italienske nettverk vil forhåpentligvis blir synliggjort underveis i oppgaven. Duggan hevder i Thomas Becket's Italian network at «[...] Thomas found that he could count on the support and favour of an extensive network of friends and supporters [i kurien]»,⁹⁵ støttespillere som han tok kontakt med umiddelbart etter at krisen begynte. Duggan argumenterer videre for hvordan disse aktørene, iblant med hell, arbeidet for Thomas' sak i kurien. I Barlows fremstilling er Thomas' forhold til kurien nærmest motsatt av det bildet Duggan tegner: «From the point of view of the papal curia, Thomas was a liability, even a menace. There was little merit in his cause and all could see that he was a trouble-maker.»⁹⁶

2. Der nest kommer det franske nettverket, som hovedsakelig bestod av geistlige aktører, i tillegg til kong Ludvig. Det franske kongedømmet var stedet hvor Thomas og hans eksilbefolkning hadde søkt tilflukt og fikk materiell støtte. Både Duggan og Barlow vektlegger Ludvigs motiver for Thomas' støtte. Ifølge Barlow var Thomas, selv om han nesten var totalt avhengig av Alexander og Ludvig, kunne han ikke stole på noen av dem. For de begge var han en liten, diplomatisk ressurs, som stort sett var av verdi på grunn av at han

---

⁹³ Se Barlow, «Thomas Becket», 129-130.

⁹⁴ Regionen Aquitaine kom under Henriks kontroll da han giftet seg med Eleanor av Aquitaine.

⁹⁵ Duggan, «Thomas Becket's Italian Network», 179.

⁹⁶ Barlow, «Thomas Becket», 97.

lett kunne ofres.⁹⁷ Det var altså ikke først og fremst den franske kongens fromhet som gjorde at han tok imot erkebiskopen,⁹⁸ men strategiske årsaker. Det franske nettverket bidro med hovedsakelig med materiell støtte overfor Thomas og hans eksilbefolkning, men etter hvert forsøkte de også å megle i konflikten.

3. Deretter kommer Thomas' engelske nettverk, som bestod av aktører innenfor og utenfor kirken. Thomas var primas i kirken i England, som betød at han var overhodet for den engelske kirken. Under striden var dette et nettverk han fikk lite støtte fra. Roger av Worcester og Henrik av Winchester var de eneste biskopene som viste særlig lojalitet, og det var dessuten et nettverk som Thomas søkte støtte hos sent i konflikten.

4. Det fransk-angevinske nettverket var som det engelske i stor grad under kontroll fra Henrik. Thomas fikk ikke noe støtte herfra, selv om den fransk-angevinske nettverket som det franske forsøkte å megle i striden. Thomas hadde i motsetning til i England ikke noen formell myndighet over kirken her, da det privilegiet tilfalt erkebiskopen av Rouen.

5. Det sicilianske nettverket bestod av et fåtall aktører som Thomas ba om tjenester fra, og ovenfor dette nettverket optrådte også som mellommann for kong Ludvig. Disse bidro med bosetning av Thomas' eksilbefolkning, og mottok til gjengjeld gjenytelser fra Thomas.

6. Det nest siste av nettverkene til Thomas er hva Barlow kalte Thomas' etterretningsnettverk. Thomas' etterretningsnettverk kan man plassere under Thomas' husholdning, men siden store deler av husholdningen i liten grad er synlige i brevsamlingen,⁹⁹ bruker jeg betegnelsen «etterretningsnettverk». Dette nettverket sendte Thomas informasjon, og drev med påvirkning spesielt ovenfor paven og kurien, men også ovenfor andre aktører. Her er aktørene som virker som Thomas' mest lojale og støtende.

7. Det siste nettverket består egentlig bare én aktør, Owain av Wales. Thomas utøvde formell autoritet over Wales, og i ett brev sendte han et brev med muntlig tilleggsinformasjon til Owain.

---

⁹⁷ Ibid: 134.

⁹⁸ Se for eksempel Barber, Henry Plantagenet, 44: «[...] for Louis' gentle and pious nature was more suited to the religious than to the royal life. Eleanor's reputed reaction after fifteen years of boredom is perhaps just: «I have married a monk, not a king!»»

⁹⁹ For en oversikt og drøftelse over hvem som var i Thomas' eksilhusholdning, se Barlow, «Thomas Becket», 130-134.

2.2 Thomas og Johan av Salisbury: En komparasjon av antall sendte brev

Utgangspunktet for denne oppgaven er som nevnt brevsamlingen til Thomas, men i dette underkapittelet vil jeg foreta en enkel komparasjon når det gjelder antall brev som Thomas og Johan av Salisbury sendte. Dette gjøres av to årsaker: Dette gjøres for å se om funnene om Thomas' antall sendte brev og mottakere av brev er partikulære for Thomas, eller om de skiller seg fra Johans brev og mottakere av brev. For det andre kan ulikheter i hvor de to sendte brev si noe om en eventuell arbeidsdeling i etterretningsnettverket.

Thomas sendte altså flest brev til Alexander og kurien, og ellers virket han å ikke prioritere nettverksbygging gjennom brevskrivning. I brevsamlingen finnes det ingen brev hvor han synes å opprettholde eller inngå nettverk uten at det var en direkte tjeneste han ba om. Det finnes ingen brev i korrespondansen som minner om brevet han som kansler sendte til Peter av Celle tilbake i 1154, hvor han ba om bok med prekenene av en «Mester G».¹⁰⁰ Thomas kunne meget vel hatt lyst å lese disse prekenene, samtidig var nok dette først og fremst et forsøk på å komme innenfor Peters' vennskapssirkel. Brevene han sendte som erkebiskop minner altså ikke om det brevet: Under konflikten utstedte han vedtak, gav informasjon om vedtak, ba om informasjon og støtte. Det kan ikke ha vært på grunn av tidsmangel. Som erkebiskop i Canterbury må Thomas ha vært en travel mann, men etter at flyktet i eksil kan situasjonen ha blitt motsatt. Samtidig kan det som tidligere vært nevnt ha vært kostbart å bruke sendebud til å bygge nettverk, men samtidig sendte han brevene ut i puljer,¹⁰¹ og da ville det neppe koste mye økonomisk å legge til noen ekstra brev hver gang.

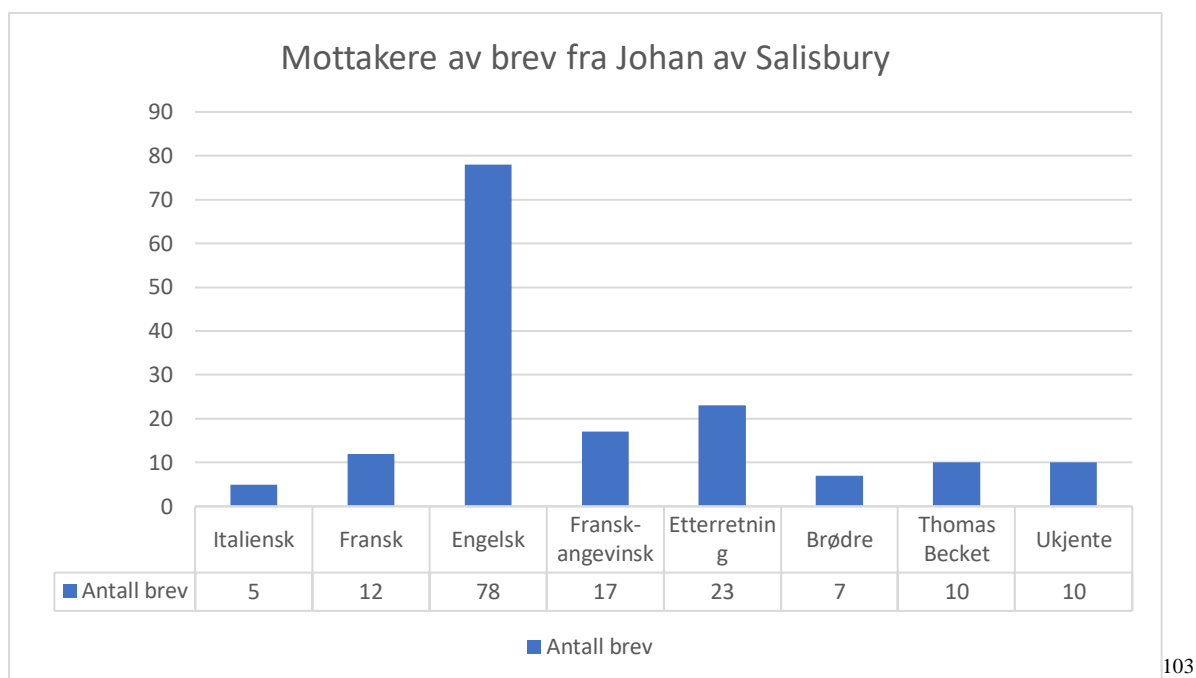
I dette kapittelet kommer altså en komparasjon av antall brev som Thomas og Johan sendte ut. Ingen av Johans brev skrevet etter erkebiskop Theobalds død (1161) og til og med 1163 ligger i brevsamling hans.¹⁰² Dersom man da ser på antall brev Johan skrev fra 1164 av til og med 1170, sendte Johan ut 168 brev. I samme tidsperiode sendte Thomas ut 180 brev, 191 brev dersom man tar med brevene fra 1162 og 1163.

---

¹⁰⁰ Smalley, «The Becket conflict and the schools», 113-114.

¹⁰¹ For eksempel brev 12-16.

¹⁰² Også dateringen i denne brevsamlingen er riktignok basert på anslag (og langt «løsere» anslag enn de som Duggan presenterer), slik at det ikke er umulig at enkelte brev ble sendt i 1162 og 1163.

Ut fra disse tallene alene kan det dermed virke som om Thomas hadde et bredere kontaktnett han kunne ta i bruk enn det Johan hadde. Men dersom man igjen trekker fra de formelle brevene som han brukte for å utøve makt, ser det helt annerledes ut: Da sendte Thomas ut bare ut 127 brev fra 1162 til 1170, som er litt over 70% av Johans 168 brev, og dessuten fordelt på flere år. Også dette er oppsiktsvekkende. De begge var i en krevende situasjon, og i flere brev klager Johan blant annet over mangel på penger og materielle goder. Tidlig 1164 skrev Johan til Thomas etter å ha sondert forholdene i Frankrike i forkant av Thomas eksil. Han fortalte i brevet om hvor Thomas kunne finne støtte, men på slutten av brevet dukket Johans egne bekymringer opp. «[...] When I left you I had not twelve pence in the whole world, and not a sou at my disposal «[...] I had a few vessels worth about five marks [...]» «I

¹⁰³ Italiensk nettverk: 234, 213, 219, 235, 229

Fransk nettverk: 141, 209, 142, 214, 143, 304, 181, 182, 246, 208, 207, 286

Engelsk nettverk: Brev 199, 154, 263, 170, 270, 240, 150, 168, 171, 174, 288, 302, 244, 292, 295, 300, 161, 162, 268, 251, 260, 296, 192, 283, 218, 252, 256, 266, 159, 178, 269, 140, 282, 205, 195, 267, 225, 197, 210, 258, 200, 217, 220, 151, 156, 299, 303, 248, 306, 259, 237, 261, 196, 153, 198, 264, 253, 257, 205, 242, 243, 245, 247, 293, 294, 303, 265, 266, 160, 262, 255, 158, 184, 185, 186, 226, 277, 297

Angevinsk nettverk: 183, 206, 286, 137, 138, 139, 190, 221, 222, 166, 167, 224, 232, 276, 201, 215, 149, 165, 177, 211, 212, 223, 230, 233, 236, 274, 275, 285, 287, 291, 157, 188, 239,

Etterretningsnettverk= 279, 180, 189,

Thomas Becket: 136, 144, 152, 173, 175, 176, 179, 228, 278, 301

Brødre: Rikard, 164, 169, 172

Robert, 145, 146, 147, 148,

Ukjente nettverk: William de Diceia, 254, Mester Geoffrey, 193, Ralf of Lisieux, 155, 202, 203, 204. Hugh of Gant, 290, John Saracen, 194, Master Nigel, 284, Mester Odo, 271

was also heavily in debt [...]», og så videre.¹⁰⁴ Johan hadde altså egne bekymringer, som delvis var overlappende med Thomas' bekymringer, og forsøkte parallelt med å støtte og å gi råd til Thomas å selv få lov til å returnere til England.¹⁰⁵

Brevskrivning var også for Johan en måte å kjempe for sin sak på.

Men uavhengig av Johans store og små bekymringer var Thomas primas i den engelske kirken, og kjempet slik han i hvert fall selv argumenterte for en kamp for hele kirken, noe som burde ha resultert i en større bruk av brev i kampen mot Henrik enn i hvert fall det antallet brev som fremkommer i brevsamlingen. Samtidig kan ulikheten i antall brev og mottakere komme av at det fantes en arbeidsdeling mellom de to, noe som virker å være forbausende oversett blant vår tids historikere.

Barlow skriver som nevnt om Johans deltakelse i Thomas' etterretningsnettverk, men Johan kan også ha fått i oppgave å pleie kontaktene i England. Det var påfallende få uformelle brev dit fra Thomas, 19 brev dersom man tar hele tidsrommet 1162-1170, mens Johan på sin side sendte 74 brev i en periode på to færre år. I det italienske nettverket er det motsatt: Her sendte Johan bare 5 brev, mens Thomas sendte 77. Dette kan ikke være tilfeldig, og da blir spørsmålet hvorfor denne arbeidsdelingen kom i stand. Det kan ikke komme av de manglet kontakter de stedene de sendte få brev: Både Johan og Thomas hadde knyttet bånd til kurien under erkebiskop Theobald,¹⁰⁶ og begge to hadde levd og arbeidet i det engelske kongedømmet store deler av sine liv. De, eller kanskje bare Thomas (og Herbert av Bosham, som Barlow mente kunne ha vært leder for etterretningsnettverket¹⁰⁷), må ha tatt et bevisst valg om dette. Ett svar på arbeidsdelingen kan være at mange av brevene som ble sendt til kurien ble sendt på grunn av situasjoner som oppstod; situasjoner rundt ekskommunikasjoner, meglinger, og så videre. Johan var bosatt i Reims, og kunne nødvendigvis ikke reagere litt raskt på dette som Thomas og hans husholdning. Korrespondansen til kurien ble gjort for å demme opp for uheldige situasjoner som oppstod, og for å få støtte. England virker kan hende paradoksalt nok mindre viktig for Thomas, i hvert fall dersom man skal dømme ut fra utsendingen av uformelle brev. En mulig grunn for å la Johan av Salisbury ta seg av dette, kan ha vært at Thomas var mislikt i England, og at Johans diplomatiske og språklige egenskaper var egnet bedre til å ta seg av kommunikasjonen dit.

---

¹⁰⁴ Brev 24, side 75.

¹⁰⁵ Barlow, «Thomas Becket», 140.

¹⁰⁶ Duggan, «Thomas Becket's Italian Network», 179.

¹⁰⁷ Barlow, «Thomas Becket», 130.

2.3 Formell kontra uformell makt

Tidligere i oppgaven har jeg presentert et teoretisk skille mellom det jeg kaller *formelle* og *uformelle* brev. Mens de formelle brevene består av påbud, advarsler og informasjon om vedtak som Thomas gav i kraft av å være erkebiskop, består de uformelle brevene av at Thomas ber om støtte i form av eksempelvis informasjon og hjelp til bosted, argumentasjon og så videre. Som vist tidligere brukte ikke Thomas mye tid på å kultivere vennskapsbånd, men sendte derimot ut brev for utelukkende å bruke makt eller få støtte.

Middelalderhistorikeren Julian Haseldine hevder i artikkelen *Becket: Martyr, saint –and friend?* at Thomas' evne til å gjøre karriere uten kultivering av vennskapssirkler kanskje kan tilskrives hans spesielle karisma.¹⁰⁸ Vennskapssirkler var uformelle nettverk, og hjalp aktører med å komme i kontakt med aktører som kunne hjelpe med ulike ting.

Fenomener kan ha forskjellige betydninger i ulike samfunn og til ulike tider. Et fenomen som eksempelvis *foreldreskap* betyr noe annet i dag enn i andre samfunn og på andre tidspunkt i historien. «What father does not strike with a rod[?]» spurte Thomas retorisk i en amper brevveksling med Gilbert av London, og illustrer dermed dette godt. Fenomenet *vennskap* har også en ganske annen betydning for de fleste i dag enn i 1100-tallets Europa. Vertikale og horisontale vennskap hadde stor betydning i førmoderne samfunn som i antikken eller middelalderen, hvor vold og uenigheter var utbredt og det ikke eksisterte en stat som kunne håndheve og løse dette.¹⁰⁹ Da kunne man knytte vennskapsbånd til andre personer som kunne hjelpe med kapital, forhandle med motparter, knytte bånd videre til andre, bidra med nyttig informasjon, fungere avskrekkende mot potensielle fiender og så videre.

Thomas selv skrev ikke direkte om verdien av uformelle forbindelser selv, men i et brev som Thomas skrev til mester Fulk og kollegiet i skolene i byen Reims høsten 1165, øst i det franske kongedømmet, belyser kan hende Thomas sine tanker om dette:

«Since we are in the Body of Christ and belong to the Body of Christ, each is a member of the other, bound to assist one another with reciprocal service and to bear each other's burdens through an affectionate exchange [...].»

---

¹⁰⁸ Haseldine, "Becket: Martyr, Saint – and friend?", 307.

¹⁰⁹ Hermanson, «Bærande bånd», 10

Thomas og Fulk var med andre ord medlemmer av og tilhørte samme organisasjon, kirken, og ifølge Thomas bundet til å hjelpe hverandre og bære hverandre byrder gjennom hengivne tjenester. Thomas ba dermed Fulk om støtte på tross av at de ikke nødvendigvis kjente hverandre,¹¹⁰ siden begge var en del av det samme kirkelige fellesskapet og dermed pliktet å hjelpe hverandre. En mulig forklaring på Thomas' påståtte mangel på kultivering av vennskapsnettverk kan dermed være at han mente at man innenfor dette formelle nettverket var bundet til å «bære hverandres byrder», og at samarbeid og lojalitet innenfor det kirkelige formelle burde holde. Et uformelt vennskapsnettverk hadde kan hende ikke den samme potensielle nytten som den mektige, overnasjonale kirkelige organisasjonen hadde, og ikke minst var man slik Thomas så det i det kirkelige fellesskapet uansett pliktige til å hjelpe hverandre.

Samtidig må kanskje bildet av Thomas som en som unngikk uformelle vennskap som Haseldine presenterer,¹¹¹ kanskje nyanseres noe. Fra 1154 til 1162 hadde Thomas arbeidet som kansler for kong Henrik, og Thomas sendte som tidligere nevnt ved en anledning et brev til Peter av Celle. Å få ta del i vennskapssirkelen rundt Peter sammenlignet Smalley med å motta et «fromhets-sertifikat»¹¹². Det finnes ingen grunner til at Thomas skulle gjøre dette med mindre han ville knytte og dyrke vennskapsbånd. Peter gav imidlertid det Smalley kalte «a polite and cruel» avslag tilbake.¹¹³ En annen episode som sår tvil om Haseldines påstand om Thomas som venneløs, er en historie som biografen Wilhelm av Canterbury skrev ned. Da Thomas arbeidet for erkebiskop Theobald skal han ha inngått en avtale med kommende erkebiskop av York, Roger, og kommende biskop av Poitiers, Johan, om å beskytte og fremme hverandres interesser.¹¹⁴ Nikolas av Mount Rouen, som i de første årene i eksil ble en viktig støttespiller for Thomas, skal Thomas ha blitt kjent med da han var kansler.¹¹⁵ I den pavelige kurie hadde Thomas som Duggan skriver i artikkelen *Thomas Becket's italian network* flere støttespillere, og flere av de ble eller kan ha blitt kjent med da han arbeidet for Theobald, og flere ganger fikk i oppgave å dra til kurien. Til kardinal Boso skrev Thomas at

---

¹¹⁰ De studerte samtidig i Bologna, men det er uklart om de kjente hverandre.

¹¹¹ «Becket, it appears, shed friends easily as he progressed in his career, inspiring loyalty rather than affection». Haseldine, *Becket: Martyr, saint – and friend?* 307.

¹¹² Smalley, «The Becket conflict and the schools», «A certificate of piety».

¹¹³ *Ibid*: 113.

¹¹⁴ Barlow, «Thomas Becket», 34.

¹¹⁵ Barlow, «Thomas Becket», 62.

de hadde vært personlige venner siden «Guy av Pisas tid»,¹¹⁶ og Duggan tidfester vennskapet deres tilbake til konsilet i Reims i 1148.¹¹⁷

Det finnes altså prov på vennskap mellom Thomas og andre flere steder både i brevsamlingen og i biografier som ble skrevet om Thomas etter hans død.

Felles med alle disse vennskapene var imidlertid at de ble inngått eller forsøkt inngår *før* Thomas ble erkebiskop. Selv om det ikke finnes dokumentasjon på at Thomas *mens han var erkebiskop* brukte tid og krefter på å kultivere vennskapssirkler, hadde han en nær alliert i Johan som gjorde nettopp det.¹¹⁸ Thomas kunne føle seg sviktet av kirkens formelle makt, men Johans vennskapssirkel fikk han derimot nytte av.

Tilbake til brevet til Fulk. Thomas kjente altså ikke nødvendigvis Fulk, men det gjorde Thomas' medhjelper Johan av Salisbury, som i motsetning til Thomas på denne tiden var opptatt av å kultivere vennskap, og var aktiv i en vennskapssirkel rundt abbed Peter av Celle,¹¹⁹ som Fulk også tok del i.¹²⁰

Støtten til Thomas som denne oppgaven kartlegger, kunne altså komme til Thomas fra det formelle, kirkelige nettverket han var en del av, personer han selv kjente, eller indirekte gjennom kontaktene som hans støttespillere hadde.

2.4 Thomas i konflikt - hvordan etablere støtte?

Thomas ble utnevnt som erkebiskop av Canterbury i 1162, og dette var en i utgangspunktet viktig posisjon med stor makt og mye rikdom knyttet til seg. Da konflikten med Henrik brøt ut, mistet han derimot etter hvert mye av makten og rikdommen. Etter at han havnet i eksil sendte han som tidligere vist få brev til England, han mistet inntekten sin fra Canterbury, og hans formelle posisjon som erkebiskop kunne dermed ikke uten videre omsettes i kapital og maktutøvelse. Han måtte da søke støtte andre steder, og som tidligere nevnt søkte han denne støtten først og fremst hos paven og kurien, som var mottakere av de fleste uformelle brevene

---

¹¹⁶ Brev 153, side 721.

¹¹⁷ Duggan, "Thomas Becket's Italian network", 180-181.

¹¹⁸ Se Haseldine, «Becket: Martyr, Saint – and Friend?», side 311-317 for en drøfting av Peter av Celles vennskapssirkel, og hvordan den gjennom Johan av Salisbury kom til nytte for Thomas.

¹¹⁹ Peter av Celle var fra 1162 abbed ved Saint Rémi de Rheims. Duggan "The correspondence", 1381.

¹²⁰ Haseldine, "Becket: Martyr, saint – and friend?" 313.

Thomas sendte. Men han sendte også brev til de andre nettverkene han var en del av, og de aller fleste til aktører innenfor kirken.

På tross av idéene rundt et kirkelig fellesskap båret frem av hengivne bytter som han refererte til i brevet til Fulk, fikk ikke Thomas til sin gjentatte og store frustrasjon den støtten han mente han hadde krav på, hverken av paven sentralt, av hans underordnede biskoper i England, eller av andre innenfor kirken. Dette kommer til uttrykk i mange av brevene han sendte. For eksempel skrev han om kirken til Konrad av Mainz [...] she has been put up for sale like a harlot who offers herself to the lust of many in the street”¹²¹, eller i et brev skrevet til pave Alexander¹²² i juni 1169 “The Church’s persecutor and ours is taking advantage of your patience (...).¹²³

Hans hovedmotstandere i konflikten pekte da Thomas ikke ut som kong Henrik, men erkebiskop av York, Roger,¹²⁴ og først og fremst biskop av London, Gilbert.¹²⁵ I et utkast til en tale han holdt til paven etter at han flyktet i eksil,¹²⁶ skrev han eksempelvis etter en lang beskrivelse av saken sin og problemene han har møtt at ingenting av dette kunne tilregnes Henrik, da han var tjeneren for disse konspirasjonene mer enn deres bakmann.

De hengivne byttene av tjenester innenfor det kirkelige fellesskapet var altså ikke en realitet som Thomas kunne støtte seg på uten forbehold. Det er divergerende oppfatninger rundt grunnene til den manglende støtten Thomas fikk. Mens Anne Duggan hevdet at Thomas hadde stor støtte i kurien spesielt mot slutten av konflikten,¹²⁷ mener D.J. Matthew¹²⁸ og Frank Barlow¹²⁹ begge at han ikke hadde det, og at det skyldtes at han grunnleggende sett manglet støtte for sin sta personlighet og sine konfronterende handlemåter i konflikten med Henrik. Denne kritikken er ikke ny; Gilbert av London som fremstår som «hovedmotstanderen» av Thomas innenfor kirken i England, skrev også i sine brev at Thomas og hans handlemåter bar hovedansvaret for den forverrede utviklingen i konflikten med kong

---

¹²¹ Brev 126, side 607.

¹²² Roland Bandinelli.

¹²³ Brev 169, side 771.

¹²⁴ Roger de Pont L'Évêque

¹²⁵ Gilbert Foliot. Et kallenavn som Thomas’ støttespillere gjentatte ganger bruker på han er Akitofel, som i det Gamle Testamentet var en rådgiver for kong David som sviktet og støttet et opprør mot David. Historien om Akitofel endte med at han hengte seg.

¹²⁶ Brev 37, side 149.

¹²⁷ Duggan, “Thomas Becket’s italian network”, 187.

¹²⁸ «At the curia Becket was perceived to be much more concerned about himself and the church of Canterbury than about Rome.» Matthew, “The letter-writing of archbishop Becket”, 294.

¹²⁹ «The main apparent weakness [...] were the lack of really productive agents in the papal and royal courts». Barlow, «Thomas Becket», 130.

Henrik. Blant annet skrev han i September 1166 det lange, sterkt kritiske og tidvis spottende brevet *Multiplicem nobis*,¹³⁰ at «[...] a man of your prudence should have ensured that the disagreements gradually arising between the kingdom and you did not grow too serious, that the tiny spark did not flare up into so great a fire [...]».¹³¹ Thomas selv mente at Gilberts motstand blant annet skyltes sjalusi over at Thomas og ikke Gilbert ble utnevnt som erkebiskop og dermed primas i kirken i England.¹³²

Det synes uansett opplagt at pavens handlingsrom var begrenset på grunn av konflikten med den tysk-romerske keiser og hans mot-pave, og biskopene i England sto ikke fri til å støtte Thomas' slik de eventuelt måtte ha ønsket, da de må ha følt et sterkt press fra kong Henrik.¹³³ Samtidig reagerte altså flere av de på Thomas' handlemåter som de mente hadde økt konfliktnivået mellom Henrik og kirken unødvendig, og at Thomas straffet medlemmer av den engelske kirken unødvendig og urettferdig hardt.

På tross av hans mulige uheldige eller kontraproduktive handlemåter og personlighet, og kirkens begrensede handlingsrom, fikk faktisk Thomas støtte av flere forskjellige aktører, både innenfor og utenfor det kirkelige fellesskapet med sine formelle strukturer og lojalitetsbånd. Som nevnt tidligere vil jeg i denne oppgaven redegjøre for hvor og hvordan Thomas søkte og fikk støtte, avdekket gjennom analyse av de 329 brevene i brevsamlingen *The correspondance of Archbishop Thomas Becket 1164-1170*. Denne støtten er videre i oppgaven som tidligere nevnt delt opp i tre forskjellige hovedkategorier: Politisk støtte, materiell støtte, og råd og informasjon. Nærmere definisjon av disse kategoriene kommer underveis i oppgaven.

Støtten blir hovedsakelig avdekket av at Thomas i brevene etterspør støtte (for eksempel informasjon), takker for støtte, eller av andre får tilbud om eller får støtte. Innenfor disse tre kategoriene vil jeg også vektlegge nettverksknutepunkt og mellommenn som formidlere av støtte. Kong Ludvig av Frankrike er et prominent eksempel på dette; i tillegg til direkte støtte av politisk og materiell art, koblet han også Thomas opp mot for eksempel kloster som hjalp han med bosted. Johan av Salisbury er som tidligere nevnt et annet eksempel, og som

---

¹³⁰ Brev 109. Dette brevet er kan hende det mest kjente fra denne konflikten. Barlow skrev at Gilbert «[...] gains by its apparent coolness and moderation, its reasonableness, its avodiance og vituperation.» Barlow, Thomas Becket, 154. Smalley mente på sin side at brevet var «[...] a tissue of half-truths and inconsistencies (The Becket conflict and the schools, 182). Duggan sier seg enig med Smalley «[...] Beryl Smalley rightly saw [it] as «a tissue of half-truths and incosistencies [...]» Duggan, «Thomas Becket», 60.

¹³¹ Brev 109, side 507

¹³² Brev 95, fotnote 39, brev 96, fotnote 20.

¹³³ I brev 121, skrevet etter 2 februar 1167, skrev Johan av Poitiers at kongen har skaffet seg flere brev skrevet av engelske biskoper som har skrevet til paven i støtte til Thomas. Samtidig klagde Thomas i brev 123, altså skrevet i samme tidsrom, over at ingen i den engelske kirke lengre støttet han, verken biskoper, abbeder eller klerker.

Haseldine sannsynliggjør er han mellommannen som kobler Thomas opp mot et nettverk av kirkelige personer i Rheims, deriblant tidligere nevnte Fulc.¹³⁴

3 Materiell støtte

«Long ago we invited your holiness to make residence with us; we are now making the same offer again, from the bottom of our heart.»¹³⁵

Sitatet over er hentet fra et kort brev sendt til Thomas fra kong Ludvig høsten 1166. Thomas var under økende press for å forlate sitt bosted i klosteret i Pontigny,¹³⁶ og brevet kan tolkes som et forslag til en mulig løsning for Thomas.¹³⁷

Den materielle støtten er den av de tre typene støtte som er lettest å tolke, og dermed minst kontroversiell blant historikere i dag. Jeg vil med dette kapitlet imidlertid også ta sikte på å presentere enkelte aspekter som ikke har blitt viet særlig oppmerksomhet tidligere.

Den materielle støtten hjalp ikke Thomas med å finne en løsning på konflikten med Henrik, men den hjalp Thomas og hans eksil-befolkning til å overleve, både på kort og lengre sikt. Ludvig viste seg å være en viktig støttespiller under hele konflikten, men han var ikke den eneste Thomas kunne lene seg på når det gjaldt materiell støtte.

Nedenfor vil jeg kartlegge og drøfte den materielle støtten som fikk under konflikten med Henrik, med bakgrunn i brevsamlingen. Fremstillingen vil også inneholde et diakront perspektiv som viser utviklingen i denne støtten gjennom ulike faser i konflikten.

Materiell støtte bestod slik det er kategorisert her av kapital eller gjenstander, eller hjelp til bosetting av Thomas og hans med-landflyktige, som i etterkant av Thomas flukt ble utvist fra England. Denne støtten fikk han både før han flyktet, som lovnader, og etterpå. Dette var den mest direkte formen for støtte som Thomas fikk, og kunne hjelpe med å fylle både umiddelbare og langsiktige behov. I tillegg kunne materiell støtte også fungere som symboler på støtte og lojalitet. Da Thomas ved slutten av konflikten eksempelvis fikk tilsendt et grønt klestøy fra Gratian kan det naturligvis ha oppfylt et behov hos Thomas, men mest sannsynlig var det snakk om et materielt uttrykk for støtte og lojalitet.

---

¹³⁴ Se Haseldine, "Becket: Martyr, saint – and friend?", 311-317.

¹³⁵ Brev 108, Ludvig til Thomas.

¹³⁶ Barlow, "Thomas Becket", 157.

¹³⁷ Duggan, "The correspondance," side 497, fotnote 1.

Gaver og støtte til bosetting, uansett hvor liten betydning disse kan synes å ha, ville ikke forekomme dersom aktørene som gav disse ikke støttet Thomas' sak eller ville han vel. Støtte til Thomas var dessuten ikke uten risiko, selv i Frankrike. Klosteret i Pontigny, som var Thomas' bosted de første to årene i eksil, var et cisterianerkloster, og Henrik truet med å stenge alle cisterianerklostre i England dersom Thomas og hans folk fikk fortsette å bo der.¹³⁸ Støtte til Thomas kunne dermed komme en høy pris også utenfor kong Henriks kongedømme, og dermed er altså tilsynelatende mindre viktige former for støtte viktig i denne sammenhengen, da risikoen og kostnaden med å gi støtte også må tas med i betraktningen rundt støtten som Thomas fikk, i tillegg til den materielle, praktiske og symbolske verdien som støtten hadde for Thomas.

3.1 Hjelp med bosteder i forkant av Thomas' flukt og eksil 1163-1164

Støtte som ble gitt til Thomas av materiell art fremkommer i brevmaterialet først i forkant av Thomas' eksil i Frankrike, da det ble arbeidet av flere allierte med å finne aktuelle bosteder for Thomas og hans folk. Det første brevet hvor dette var nevnt ble skrevet i midten av oktober 1163 av Johan av Poitiers,¹³⁹ hvor Johan skrev at kardinal Henrik av Pisa hadde arbeidet for å finne et trygt sted for Johan selv, og at Henrik skulle gjøre det samme for Thomas. Dette skrev Johan omtrent samtidig med at Thomas og biskopene deltok på rådet Westminster, hvor Henrik tok opp spørsmålet rundt «kriminelle klerker».¹⁴⁰ Dette viser at relasjonen mellom Thomas og Henrik allerede før Henrik tok opp saken rundt «kriminelle klerker» var dårlig.

Videre skrev Johan at han dro til klosteret i Pontigny for å anbefale Thomas og Johan selv. I underkant av et år senere forsøke Thomas å flykte, men forsøket ble avbrutt på grunn av dårlige vindforhold i den engelske kanal og sjømenn som var redde for straffen de kunne få.¹⁴¹ Noen måneder senere flyktet Thomas på ny,¹⁴² og da dro han til Pontigny, hvor han hadde bosted i to år, før han, som tidligere nevnt, på grunn av press fra kong Henrik måtte flytte på ny. Kardinalpresten Henrik av Pisa opptrådte her som et nettverksknutepunkt som

---

¹³⁸ I brev 115 fra Thomas til pave Aleksander nevner Thomas dette. Se side 557-559.

¹³⁹ Brev 18, side 47.

¹⁴⁰ Duggan, «Thomas Becket», 39.

¹⁴¹ Barlow, «Thomas Becket», 108.

¹⁴² Gilbert Foliot gjør narr av dette i sitt berømte brev *Multiplicem nobis* (Brev 109) «[...] as if he were devising plots against you life or your family, having begun you flight by night, in disguise, after lying hidden for a short while, you secretly crossed from the realm, with no one in pursuit, with no one expelling you [...]». Side 525.

med sine kontakter til klosteret i Pontigny skaffet Johan av Poitiers og Thomas muligheter til nye bosted. Henrik av Pisa var en av Thomas' sterkeste støttespillere i kurien gjennom hele konflikten, og at han hadde opptrådt som nettverksknutepunkt og koblet Johan av Poitiers og Thomas opp mot Pontigny viser at Thomas allerede på dette tidspunktet hadde kontaktet kurien og bedt om støtte. Thomas hadde ifølge Duggan sannsynligvis møtt Henrik allerede ved konsilet i Reims i 1148.¹⁴³ Johan av Poitiers forble biskop i Poitiers gjennom hele striden, og behøvde ikke å søke tilflukt i Pontigny.

I et brev skrevet i november 1163 skrev sendebudet Henrik av Houghton at greven av Soissons, Ivo, under ed erklærte at han ville «turn the whole county of Soissons and its revenues over to your use»¹⁴⁴. I januar 1164 skrev Johan av Salisbury i et brev at Ivo hadde gjenfortalt det som hadde skjedd på konferansen ved Westminster i en slik detalj at det virket som han hadde vært der selv.¹⁴⁵ Videre skrev Johan av franskmennene måtte ha hatt en del spioner der, enten franske eller engelske. Ivo lovte altså ikke bare støtte til Thomas, men virker også å ha hatt tilgang på mye informasjon om det som skjedde i England.

Greven av Amiens og Vermandois, Filip av Alsace, ble nevnt i flere brev. Thomas hadde møtt Filip i 1163 på vei til kirkekonsilet i Tours, hvor Thomas posisjon virket å skinne på sitt sterkeste.¹⁴⁶ Nå var Thomas i eksil i langt mer ulykkelige omstendigheter, og behøvde hjelp hvor den var å finne.

Filip ble altså nevnt flere brev, blant annet i et brev til Thomas skrevet av Johan av Salisbury tidlig i 1164,¹⁴⁷ hvor Johan skrev at Filip lovte å hjelpe Thomas og å sende skip for å føre han over kanalen. Johan skrev videre også at klosteret Saint-Bertin, dekanen av Noyon, og kong Ludvig alle var beredt på å hjelpe. Ludvig ble også nevnt i brevet fra Henrik av Houghton, hvor han lovet Thomas hjelp.¹⁴⁸ Johan oppfordret også Thomas til å bli venn med den franske erkebiskopen, og å gi han en gave. Filip støttet ikke bare Thomas materielt men også politisk gjennom forsøk på påvirkning av kong Henrik, noe som fremkommer senere i oppgaven.

I midten av 1164, fortsatt noen måneder før han flyktet, fikk Thomas et brev skrevet av Johan av Poitiers, som fortalte at han hadde betrodd abbeden av Pontigny mange av Thomas og hans

---

¹⁴³ Duggan, «Thomas Becket», 16.

¹⁴⁴ Brev 20. Brevet var anonymisert, men Duggan viser at det ble skrevet av Houghton. Se brev 20, fotnote 1, og brev 12, fotnote 4.

¹⁴⁵ Brev 24.

¹⁴⁶ Barlow, «Thomas Becket», 84-85.

¹⁴⁷ Brev 24, side 69.

¹⁴⁸ Brev 20 side 51.

egne anliggender.¹⁴⁹ Den anonyme brevskriveren rådet videre Thomas om å inngå et tettere vennskap med Guichard, daværende abbed av Pontigny, og at klosteret i Pontigny var rede til å tjene Thomas også i jordlige anliggender. Det finnes på tross av dette i brevsamlingen ikke eksempler på direkte brevveksling mellom Thomas og Guichard, men det er jo som vist her en indirekte kontakt gjennom Thomas' anonyme venn. Guichard blir nevnt flere ganger i brevsamlingen, og ikke lenger etterpå uttrykte også Thomas tillit til Guichard i et brev til kong Ludvig av Frankrike¹⁵⁰. Thomas skal ha også ha involvert seg ovenfor Henrik av Frankrike for å få Guichard som erkebiskop av Lyon.¹⁵¹ Senere skal Thomas og Guichard ved ett tilfelle ha møttes, da Thomas i 1167 skal ha forsøkt å megle mellom abbeden i Vezelay og hertugen av.¹⁵²

I forkant av hans flukt og eksil i Frankrike, brukte Thomas altså flere mellomledd, flere av de for oss anonyme, for å finne hjelp til flukt og opphold. Mellomleddene kunne være mellommenn som Johan av Poitiers som virket å utøve en oppgave for Thomas, eller nettverksknutepunkt som Henrik av Pisa som gjennom sine kontakter hjalp Thomas med å oppnå støtte.

Anonymiseringen av brevene viser at dette var oppgaver som var forbundet med risiko for de som utførte den. Det må ha vært Thomas som har satt i gang disse undersøkelsene etter hvert som forholdet hans til kong Henrik har forverret seg; menneskene som har skrevet til han hadde neppe gjort det på eget initiativ, da de tidligste sonderingen i Frankrike som man finner spor av i brevsamlingen, skjedde ett år før han faktisk flykter over kanalen. I to av fire brev ble også Thomas rådet til å inngå nærmere vennskap med sine kommende støttespillere, noe som viser at Thomas ikke hadde inngått vennskap med disse tidligere. Tvert imot var det i stor grad gjennom mektige aktører som kong Ludvig og aktører med store nettverk som Johan av Salisbury, at han fikk kontakt med aktører han fikk støtte av.

3.2 Thomas i Pontigny – støtte og bosetting 1164-1166

---

¹⁴⁹ Brev 31, side 103.

¹⁵⁰ Brev 53.

¹⁵¹ Brev 42, fotnote 17.

¹⁵² Barlow, "Thomas Becket", 306.

Thomas gjorde nytte av støtten som han hadde blitt lovet. Etter rettssaken i Northampton flyktet han i forkledning sammen med tre medhjelpere, og etter noen uker kom de til havnen i Eastry, hvor det lille følget krysset kanalen og gikk i land i Flandern.¹⁵³ Filip av Alsace hadde lovet Thomas støtte, men ble oppsøkt av en delegasjon fra kong Henrik som innstendig ba han om å ikke ta imot «flyktningene fra rettferdighet». Thomas, som på dette tidspunktet oppholdt seg ved klosteret St Berin, sendte en delegasjon til hoffet til Filip av Alsace, hvor man ba om at Thomas kunne oppholde seg i Flandern i trygghet. Da Filip, presset fra Henrik som han var, gav et tvetydig svar på dette, ble Thomas eskortert ut fra Flandern og inn i Soissons.¹⁵⁴

Når det gjelder korrespondansen i brevsamlingen, ble det første brevet i brevsamlingen som omhandler materielle tjenester etter at Thomas har flyktet skrevet i april 1165.¹⁵⁵ Brevet ble ført i pennen av mester Arnulf, tidligere kansler for Thomas, og handler blant annet om et kommende møte mellom Thomas, Henrik og Ludvig.¹⁵⁶

Arnulf skrev i brevet at han hadde snakket med kong Ludvig, og spurt om losji for Thomas i forbindelse med det forestående møtet, og fikk svar at Ludvig og paven hadde blitt enige om husly for Thomas ved cisterianerklosteret Notre-Dame-du-Val. I utgangspunktet kan dette virke som en heller liten tjeneste, men samtidig er det et klart uttrykk og eksempel på at Ludvig støttet Thomas. Arnulf skrev videre at han ikke hadde fått noe klart svar på hvor Thomas' tallrike mennesker skulle bo. Her opptrådte Ludvig som et nettverksknutepunkt som videreformidlet kontakt mellom Thomas og klosteret Notre-Dame-du-val.

Klerken Hervey handlet også på oppdrag fra Thomas, og viste et brev fra Thomas til paven og forskjellige deler av den pavelige kurie. I brevet som han sendte tilbake til Thomas,¹⁵⁷ skrev han at paven anbefalte at Thomas takket ja til tilbud om brød, vin og kjøtt fra Ludvig, men at han ut av forsiktighet ikke *åpent* mottok noe fra Henrik av Frankrike og hans brødre.¹⁵⁸ Paven sa videre at det var best om Thomas godtok det som ble tilbudt han fra Filip av Alsace. Også Johan av Poitiers anbefalte like etter at Thomas godtok ytelsene som ble tilbudt av Ludvig og Henrik av Frankrike.¹⁵⁹

---

¹⁵³ Ibid: 115-116.

¹⁵⁴ Ibid: 120-121.

¹⁵⁵ Brev 46.

¹⁵⁶ Møtet i Gisors materialiserte seg den samme våren, men Thomas ble ikke innkalt til møtet. Brev 46, fotnote 1.

¹⁵⁷ Brev 48, side 209

¹⁵⁸ Henrik av Frankrike var hertug av Champagne og Thibault og hertug av Blois. Gikk også under navnet Henrik «den liberale».

¹⁵⁹ Brev 51, side 215.

Disse støttespillerne, Ludvig, Henrik (av Frankrike), og Filip av Alsace, i tillegg i Ivo av Soissons, blir nevnt flere ganger i brevsamlingen som personer som bidrar med støtte til Thomas. Ludvig må uten særlig tvil regnes som den viktigste aktøren som bringer Thomas materiell støtte; fra før Thomas flykter til siste året før Thomas blir drept, er det mange referanser til støtten Ludvig gir. Ivo, Filip og Henrik var dessuten en del av den franske adelen, og det er ikke usannsynlig at de støttet Thomas etter ønske og forespørsel fra Ludvig, selv om det ikke kan vises i brevsamlingen.

Lovnader om støtte var ikke det samme som faktisk støtte, og Thomas' støttespillere var ikke usårbare for press, noe som også blir tydelig i det påfølgende kapittelet, hvor Thomas og hans eksilhusholdning ble presset ut fra sitt bosted i Pontigny.

3.3 Bortsending fra Pontigny: Mottak av Thomas' eksilbefolkning 1166

Thomas flyktet altså til Frankrike, og allierte og medlemmer av hans husholdning gjorde det samme. Julen 1164 beordret dessuten kong Henrik at rundt fire hundre mennesker med tilknytning til Thomas ble utvist; både geistlige og verdslige,¹⁶⁰ og flere ganger klaget Thomas sin nød over Henriks brutalitet og eksilbefolkningens misere, eksempelvis i et langt og ampert brev adressert til kardinalene: «[...] judge between you and me and my fellow-exiles, the orphans, widows, babes in cradles, and all the others, clergy and laity; let him require the blood of my dead from your hands [...]».¹⁶¹

Å ta imot Thomas, hans husholdning og resten av alle disse menneskene var en stor belastning for «the most christian king» som Ludvig i brevene ofte ble betegnet som, og for de andre kirkelige og sekulære aktørene og institusjonene som gjorde det samme.

I starten av 1167 virker Thomas i et brev til klerken Johan Plaenta å referere til et vendepunkt når det gjaldt den materielle støtten.¹⁶² Mesteparten av brevet omhandler utnevnelsen av Wilhelm av Pavia som legat, men på slutten av brevet skrev Thomas:

«There is another matter which burdens us: the nobility of the French kingdom, laymen bishops, and other prelates [...] have sent back to us our unfortunate fellow-

---

¹⁶⁰ Barlow, «Thomas Becket», 126.

¹⁶¹ Brev 125, side 601.

¹⁶² Brev 123, side 593.

exiles, whom they were compassionately supporting; they will die of cold and hunger in the future, as some have already died.»

Konflikten og eksilet trakk ut i tid, og oppholdet til eksilbefolkningen var en økonomisk belastning for Ludvig, den franske adelen, og kirken og klostre i Frankrike. Barlow sammenlignet Thomas' eksil med sine forgjengere som erkebiskoper. Anselm, Thurstin av York og Theobald hadde alle hadde gått i eksil på grunn av konflikt med engelske konger. Ingen av disse hadde måttet vært i eksil i mer enn tre år.¹⁶³ Barlow skrev videre at dette var kjent for Thomas, og her kan det også tillegges at dette nok også var kjent for Ludvig og den franske adelen. Ingen av de hadde sannsynligvis interesse av å bruke store ressurser på å ta imot og gi opphold til Thomas og eksilbefolkningen, ikke bare i tre år, men i en konflikt som tilsynelatende ikke virket å ha noen ende. I et meglingsforsøk som virket å gå overende på grunn av at Thomas valgte en uforsonlig avslutning på en ellers høflig tale, sa Ludvig ifølge Thomas nære medarbeider og senere biograf, Herbert av Bosham: «My lord, do you seek to be more than a saint?»¹⁶⁴ Det lett humoristiske spørsmål kan tolkes inn i den frustrerte *trettheten* som Ludvig må ha følt rundt Thomas og hans eksilbefolkning. Da konflikten mellom Thomas og Henrik brøt ut må Ludvig ha øynet en mulighet for å «stikke» Henrik litt, men tiden gikk og den akkumulerte økonomiske belastningen ble etter hvert stor. Thomas' prinsippfasthet var øyensynlig ikke det hans materielle støttespillere ville ha.

Thomas gav uttrykk for den samme bekymringen hadde hatt gitt uttrykk for til Johan Planeta litt senere i to brev som Thomas sendte til henholdsvis pave Alexander og kardinalbiskop Bernard.¹⁶⁵ Her uttrykte Thomas bekymring for at han selv og hans folk var blitt tyngende for sine støttespillere på grunn av at konflikten hadde blitt langvarig. Dette var ingen ny bekymring; julen 1164 skrev Nikolas av Mount-Rouen at biskop Arnulf av Lisieux rådet Thomas' om å være svært forsiktig med utgiftene,¹⁶⁶ og rett etterpå skrev Arnulf selv til Thomas:¹⁶⁷

«If you consider the support of strangers: they bring instant assistance with kind and profuse generosity at first, but afterwards, their affection grows cool with the tedium

---

¹⁶³ Barlow, «Thomas Becket», 117.

¹⁶⁴ Barber, «Henry Plantagenet», 135

¹⁶⁵ Brev 170, side 785, og brev 173, side 793.

¹⁶⁶ Brev 41, side 165.

¹⁶⁷ Brev 45, side 195.

of the passing days [...] so that our need or shamelessness does not consume another's capacity"[...].

Samtidig er det klart at Arnulf etter at striden mellom Henrik og Thomas ikke opptrådte som en alliert av Thomas, og at dette dermed nok ikke var ment som et oppriktig råd men kan hende var et forsøk på å legge "sten til byrden" og få situasjonen til å virke enda mer utmattende og farefull for Thomas enn den allerede var. Uansett var ikke Arnulf den eneste som uttrykte bekymringer og gav slike råd. Tidlig august 1165 skrev Thomas' allierte Johan av Poitiers skrev til Thomas og rådet han om at han,¹⁶⁸ som Johan sa hadde nevnt for Thomas mange ganger tidligere, måtte "unburden yourself of those you can afford to be without [...], dersom han valgte å være fornøyd med en moderat størrelse på personene rundt han, på grunnlag av hans nåværende situasjon og klosteret som han bodde hos. I et brev sendt tidlig i 1166 gjentok han rådet,¹⁶⁹ og skrev at Thomas måtte komme med færrest mulig mennesker til en fredskonferanse som dronning Matilda og erkebiskop Rotrou arrangerte,¹⁷⁰ da det ville røre alle til medfølelse, fremfor at han møtte opp med "hundre stykker".

Thomas skrev på sin side i et brev til pave Alexander 11 desember 1167, at forfølgerne deres, kong Henrik og hans folk, ifølge noen har sørget for at de må reise mye (i forbindelse med forskjellige meglinger) for å øke utgiftene som videre blir ført over til deres hjelpere.¹⁷¹ På tross av dette skrev han i i august 1169 til kardinalbiskop Hubald at Ludvig hadde blitt enda mer sjenerøs, selv om dette nok må tolkes som at Thomas som en liten gjenytelse *fremsnakket* Ludvig.¹⁷²

Det virker uansett klart som at det var et problem for Thomas at han og hans eksilbefolkning levde på andre sin godvilje og ressurser, noe som var en grunnleggende svakhet og sårbarhet for Thomas og hans folk. Dess lenger ut i tid konflikten strakte seg, dess mer potensielt utmattende ble den, ikke bare for Thomas men også for hans støttespillere.

Dette forsøkte han å avhjelpe og løse ved å ha færre personer som en del av hans husholdning, og også, som jeg har nevnt tidligere, ved å anbefale og skaffe arbeid til personer ved andre hoff og institusjoner. Som en følge av den store eksilbefolkningen og den franske adelens sviktende støtte, sendte Thomas da ut flere brev til mulige allierte med spørsmål om de kunne ta imot enkelte av hans folk.

---

¹⁶⁸ Brev 51, side 217.

¹⁶⁹ Brev 66, side 257.

¹⁷⁰ Denne fredskonferansen materialiserte seg ikke, og i 1167 døde Matilda.

¹⁷¹ Brev 150, side 697.

¹⁷² Brev 216, side 947.

Høsten 1165 ba Thomas om at tidligere nevnte dekan Fulk og kollegiet ved skolene i Reims tok imot mester Filip av Calne, en av Thomas' lærde ved hans husholdning.¹⁷³ Til gjengjeld skrev Thomas at han lovet bønn og andre ytelser når han hadde mulighet til dette. Tidlig i 1168 skrev Thomas på nytt til samme adressat, og takket Fulk for støtte, og ba om at han også tok imot Thomas' nevø.¹⁷⁴ Navnet på nevøene blir ikke nevnt, men det kan ha vært Geoffrey. Brevet er sendt i 1168, men Johan av Salisbury ba om at Thomas viste medfølelse med Geoffrey allerede tidlig i 1164, og Johan skrev også at Johan av Poitiers hadde støttet Geoffrey økonomisk før Johan selv kom.¹⁷⁵

I et brev fra desember 1167 ba Thomas Stefan, kansler av Sicilia, om å ta imot og støtte Thomas' nevø Gilbert, og dette gjentok han i et brev levert samtidig til Rikard, den valgte biskopen av Syracuse.¹⁷⁶ Thomas brukte altså noen brev for å be om støtte for sine nevøer. Dette gjør han noen måneder etter brevet hvor han nevner de franske støttespillernes sviktende støtte, noe som tyder på at forsøkte å ta vare på sin nærmeste familie.

3.4 Kapital 1169

Det eneste brevet som nevner finansiell støtte, er et brev som kardinalbiskop av Ostia, Hubald, sendte i september 1170, like før Thomas vendte tilbake til England.¹⁷⁷ I dette brevet fremkommer det at Hubald hadde skaffet Thomas 45 morabetinere og syv sølvmark, som ble gitt av erkebiskopen av Bourges, Peter. Hubald fungerte her som et nettverkspunkt som koblet Thomas opp mot støtte. Peter av Bourges var en støttespiller av Thomas gjennom flere år i konflikten, og i et brev skrevet i begynnelsen av 1167 skrev Johan av Poitiers blant annet at utsendingene fra kong Henrik hadde fått tak i all korrespondanse som gjaldt konflikten, fra den pavelige kurie, også et brev fra Peter, «about whom the king suspected nothing like this». Peter hadde altså før dette skrevet i hvert fall ett brev til Alexander i støtte til Thomas. I Bourges var også Hubert Crivelli situert, som Herbert av Bosham navnga som en av syv lærde som forble lojale til Thomas helt til Thomas' død.¹⁷⁸

---

¹⁷³ Brev 56. Ifølge Duggan er tituleringen av Fulk som dekan feil. Se fotnote 1, brev 56.

¹⁷⁴ Brev 163.

¹⁷⁵ Brev 24, side 77.

¹⁷⁶ Brev 158 og 159.

¹⁷⁷ Brev 308.

¹⁷⁸ Barlow, «Thomas Becket», 131.

Det står ikke nevnt flere ganger i korrespondansen av Thomas fikk direkte kapital, men det er uansett noe andre kilder viser at han fikk fra Ludvig.¹⁷⁹

3.5 Gaver 1169-1170

Noen få steder i brevsamlingen kommer det frem at Thomas hadde mottatt gaver. Som i det tidligere nevnte tilfellet hvor kong Ludvig i forbindelse med et meglingsforsøk ordnet losji for Thomas ved cisterianerklosteret Notre-Dame-du-Val, kan dette synes som en heller liten og mindre viktig støtte for Thomas, da de fåtallige gavene som ble nevnt i brevene virker å ha vært av liten praktisk og materiell verdi. Samtidig hadde gavene en symbolsk betydning som overgikk den praktiske og materielle nytten.

Den tidligste gaven som Thomas fikk blir nevnt i brevsamlingen, er da Thomas i et brev til Gratian i august 1169 takket for en gave.¹⁸⁰ Det ble ikke spesifisert hva gaven bestod av. Gratian viste seg som en viktig alliert i striden med Henrik det siste drøyet året før Thomas ble drept, og flere ganger i teksten refererte Thomas til Gratian som sin patron.¹⁸¹

Gratian hadde på slutten av striden mellom Thomas og Henrik en viktig posisjon i kurien. Han var nevø til tidligere pave Eugenius III, og hadde studert kanonisk rett i Bologna sammen med Johan av Salisbury rundt 1150-51. Fra mars 1168 av ledet han det pavelige kanselli, og han ble ekstra viktig da han og Vivian av Orvieto av pave Alexander ble utnevnte som legater i mai 1169.¹⁸² At Thomas i den forbindelse hadde mottatt en gave til Gratian var en indikasjon på hvilke side i konflikten Gratian tok, og igjen var Johan av Salisbury nettverksknutepunktet som hjalp Thomas med å få kontakt med støttespillere.

Gratian fremstår som en sterk støttespiller for Thomas' sak gjennom sin posisjon som legat. I et brev fra «a certain friend» til Thomas sendt 3. september 1169, skrev den anonyme brevsenderen om Gratian og Vivians forhandlinger med Henrik,¹⁸³ og fortalte at kong Henrik rett før solnedgang hadde

---

¹⁷⁹ Ibid: 121.

¹⁸⁰ Brev 215, side 937.

¹⁸¹ Brev 215: «Bestow your patronage on us». Brev 301, side 1283: «[...] she [Canterbury] should be subject to your patronage [...]».

¹⁸² Duggan, «Thomas Becket», 162-163.

¹⁸³ Brev 227 side 981.

«[...] complaining bitterly that the Lord Pope had never listened to him in anything. And with some contempt, the king said: «By God' eyes, I will do something about it». And Gratian replied graciously, «Don not threaten, my lord. We do not fear any threats, for we come from a court that is accustomed to command emperors and kings».

Thomas hadde opplevd mange skuffelser fra kurien i sitt eksil, men Gratian virker å være den aktører i kurien som støttet han mest aktivt. Thomas hadde også andre støttespillere i kurien, men ingen av de ble utnevnte som legater.

Gratians støtte ovenfor Johan av Salisbury tok ikke slutt med Thomas' død. Så sent som i 1173/74 skrev Johan til Gratian på vegne av Rikard som var valgt til embetet som biskop av Winchester, og ba om støtte.¹⁸⁴ Det er dermed neppe noe tvil om at Gratian over lang tid var en viktig og nyttig alliert for Johan, også etter at konflikten mellom Thomas og Henrik var over.

Den andre og siste støtten av materiell art som Thomas fikk som blir nevnt i brevsamlingen, var en grønn lengde med luksuriøs silke, en gave fra kardinalprest Theodwin som ble nevnt i brev fra oktober 1170. Sendebudet Gunter hadde valgt det ut, og fargen *grønn* symboliserte ifølge Barlow også *fides*, altså tillit.¹⁸⁵ Gaver som ble gitt måtte tolkes av mottakeren, og i dette tilfellet hadde neppe Thomas problemer med å tolke hva Theodwin ville si til han.

Theodwin ble utnevnt som kardinalprest først i 1166,¹⁸⁶ og er ikke veldig fremtredende i brevsamlingen. Etter freden ved Freteval sendte han imidlertid to brev. Det første var brevet som nevnte gaven han sendte med til Thomas, og i det andre brevet, sent 24. november 1170, skrev han i et kort brev at «We have worked hard and successfully that those matters for which you sent to the Curia should be mandated and put into effect as you desire, and, see, by God's grace your own eyes can behold already what we refer to.»¹⁸⁷

Selv om Thomas også skulle ha trengt et slikt klesplagg, var nok dette ment som noe som i større grad skulle binde avsender og mottaker sammen, og en gave av større symbolsk enn praktisk viktighet.

---

¹⁸⁴ Millor og Brooke, «The letters of John of Salisbury. Volume two (1163-1180)», 779-781.

¹⁸⁵ Barlow, «Thomas Becket», 222.

¹⁸⁶ Se brev 70, fotnote 12.

¹⁸⁷ Brev 324.

Gaver understøttet sosiale relasjoner,¹⁸⁸ og det var nettopp derfor ikke uten grunn at Johan som nevnt tidlig i 1164 anbefalte Thomas å gi en gave til den franske erkebiskopen Henrik av Rheims. I 1166 skrev Johan at det dersom det var behov for forsoning med erkebiskopen av Reims, kunne man bare gi en gave.¹⁸⁹ Thomas mottok to gaver fra det italienske nettverket, som var stedet hvor Thomas først og fremst søkte støtte, og begge disse synes å være ivrige etter å knytte bånd til Thomas.

At det i brevsamlingen ikke nevnes flere gaver fra kurien kan imidlertid tolkes som bemerkelsesverdig, og kan være en indikasjon på den svake posisjonen Thomas syntes å ha der. Og at han først får de to gavene fra midten av 1169 av, er også verdt å merke seg. Hva sier det om Thomas' posisjon at han i brevsamlingen ikke mottok gaver før konflikten nesten var over? Det antyder i hvert fall at konflikten var uønsket, og en gave fra kurien kunne blitt feiltolket som en oppmuntring til å fortsette striden.

Når det gjelder Theodwin og Gratian virket begge ivrige etter å støtte Thomas. Dette kan ha vært på grunn av at de så på Thomas' sak som hele kirkens anliggende, men det også ha vært forsøk på å knytte vennskap og allianser. Thomas, på plass i Canterbury som erkebiskop med store inntekter og med stor politisk makt som primas i den engelske kirke, kunne være en god alliert å ha.

3.6 Gjnytelser – Thomas som mellommann

*By these favour, nevertheless, among others, you have deserved in particular that we should devote ourselves wholly to your service to the utmost of our capacity and capability.*¹⁹⁰

Gjennom brevsamlingen gir Thomas inntrykk av å være en mann som gjennom flere år uopphørlig kjempet for sin egen og/eller kirkens sak. På slutten av konflikten involverte han seg imidlertid i andres anliggender, uten direkte forbindelser til sin egen. Hvorfor gjorde han

---

¹⁸⁸ Wickham, «Conclusion», 260.

¹⁸⁹ Brev 101, side 481. Det er uklart hvorfor det skulle være behov for forsoning.

¹⁹⁰ Sitat fra brev 221, side 96, som Thomas skrev til dronning Margrete av Sicilia.

det, og hvorfor gjorde han det først fra 1169 av? Disse involveringene kommer til syne i seks brev skrevet de siste årene av konflikten,¹⁹¹ som jeg vil redegjøre og drøfte nedenfor.

I det første av disse brevene, skrev Thomas til pave Alexander. Her argumenterte Thomas for at Aleksander godtok at den nye erkebiskopen av Sens, Wilhelm av Blanchemailles, ikke dro til den pavelige kurie for å bli salvet, da han trengtes ved siden av kong Ludvig. Thomas skrev videre at skismatikere som støtter mot-paven, mange av de adelige, konspirerte mot paven og kongen, og derfor behøvdes Wilhelm ved kongens side. Dette må han ha gjort som en gjenytelse til Ludvig, en av hans viktigste støttespillere. Allerede i juli 1164, mens Thomas fremdeles befant seg i England, hadde tross alt Thomas skrevet til Ludvig at han måtte gi beskjed dersom Thomas kan gjøre noe til gjengjeld: «If, however, there is anything that we can do for your honor or pleasure, please command us, dearest lord, for there is no man in the world who would more willingly do it than us».¹⁹²

I desember 1167 skrev Thomas to brev til Stefan, kansler av Sicilia, og Rikard Palmer, som var den valgte erkebiskopen av Sirakuse.¹⁹³ Dette var to mektige aktører på Sicilia, da de begge hadde innflytelse over dronningmoren Margrete. Kongen var mindreårig.¹⁹⁴ I begge brevene ba Thomas om at de skulle ta imot bæreren av brevet, som var Thomas' nevø Gilbert, og støtte han med sin sjenerøsitet når han hadde behov for det.

I 1169 sendte Thomas to nye brev til henholdsvis dronningmor Margrete av Sicilia og den nyvalgte erkebiskopen av Siracusa, Rikard.¹⁹⁵ I brevet nevnte Thomas Margretes sjenerøsitet ovenfor menneskene i Thomas' krets som ble utvist fra England «and to our own relatives, who fled to your lands before the face of the persecutor». «By these favours [...] you have deserved in particular that we should devote ourselves wholly to your service».

I et brev anslått til å være sendt i april 1170, involverte Thomas seg i grev Henriks' forsøk på å flytte St Stefans kirke bort fra biskopens jurisdiksjon,¹⁹⁶ og skrev brev til pave Alexander i et forsøk på å hindre dette.¹⁹⁷ Dette som en støtte for biskopen av Troyes, Matthew av Troyes. Matthew på sin side hadde skrevet brev til paven i støtte for Thomas' sak.¹⁹⁸ Som i tilfellet med saken på Sicilia kan vi også her se at Thomas gjør en form for gjenytelse. Men som nevnt

---

¹⁹¹ Brev 180, 221, 222, 282, 288.

¹⁹² Brev 35.

¹⁹³ Brev 158 og 159.

¹⁹⁴ Duggan, «Thomas Becket», 145.

¹⁹⁵ Brev 221 og 222.

¹⁹⁶ Se brev 282, fotnote 3.

¹⁹⁷ Brev 282.

¹⁹⁸ Se brev 212, fotnote 14.

tidligere var Henrik en av Thomas' materielle støttespillere, noe som kan ha vært et dilemma for Thomas.

Thomas skriver riktignok om grev Henrik at «[...] we love with unfeigned affection as an noble man and a true friend in Christ kan hende for å bøte noe på sin «illojale» oppførsel. Hvordan Henrik reagerte på dette vet vi ikke, men han var neppe fornøyd med at personen han hadde støttet, støttet en annen aktør i konflikten med han. Samtidig hadde støtten fra den franske adelen som tidligere nevnt «tørket ut» de siste årene av konflikten, og det er mulig at grev Henrik ikke var viktig for Thomas' lengre.

I mai 1170 skrev Thomas på ny til pave Alexander.¹⁹⁹ Her nevnte han at paven flere ganger hadde sendt bønner til greven og kansleren av Flandern, «for å lindre oss». Her refererte han sannsynligvis i hvert fall til et brev som Alexander skrev til Thomas i mars 1167, hvor paven ba Thomas om å ta kontakt med greven av Flandern og be om tjenester på kirkens vegne:

As for the rest, we request and instruct you, brother, to approach the noble count of Flanders in your own name and encourage him very forcefully to endeavour to assist us generously in any way he can, when he has seen our needs and those of the Church. In fact, we do not believe that he could give any more pleasing alms to God than if he now offers to present us with the consolation of appropriate assistance to protect the Church's freedom.»²⁰⁰

Alexander kommanderte altså Thomas til å opptre som mellommann som skulle be om støtte, kanskje helst økonomisk støtte, noe som illustrerer den vanskelige situasjonen kirken befant seg i. Alexanders manglende handlingsrom handlet altså ikke bare om konflikten med motpaven og den tysk-romerske keiser, men også om økonomi. I mai 1170 ba Thomas på vegne av greven og kansleren om en tjeneste tilbake; «by one small benefice, therefore, you will oblige the great count and all his power to you, and turn the provost from a loyal follower into a bound servant».

Han skrev også brev til paven for å få grevens giftemål med Elizabeth av Péronne godkjent, noe det også ble.²⁰¹

Fellestrekket for disse sakene som Thomas involverer seg i, er altså at han virker å «betale tilbake» for tjenester han tidligere har fått. Det dreier seg om saker som omhandlet det

---

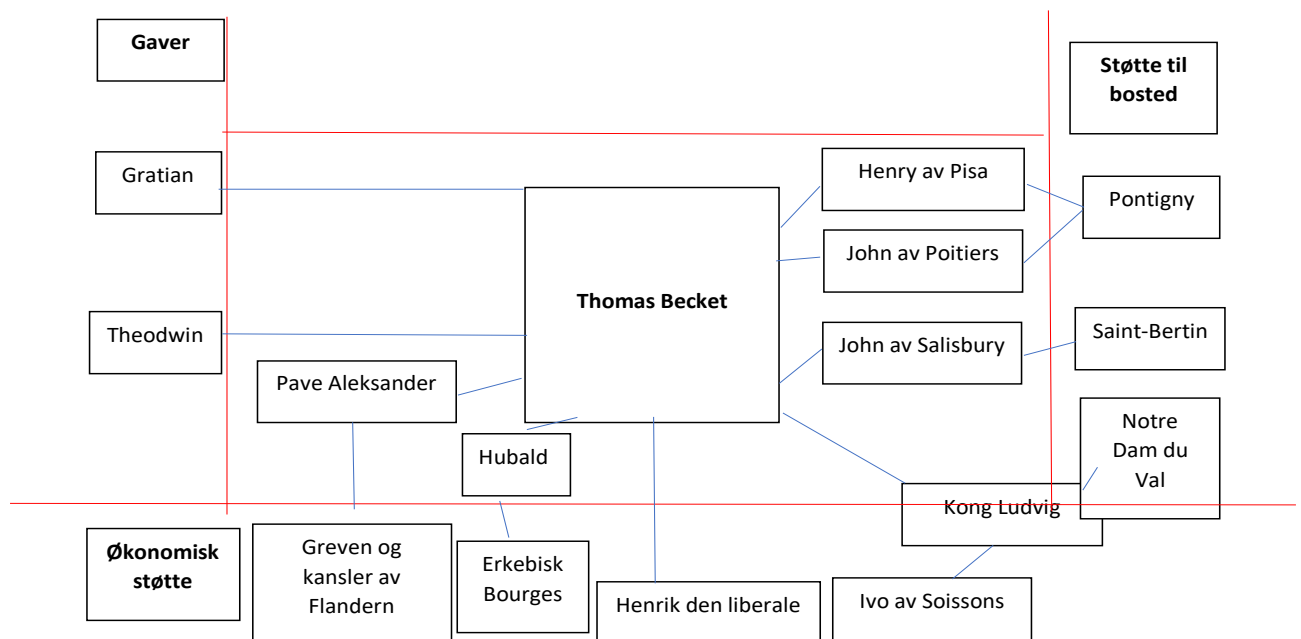
¹⁹⁹ Brev 288.

²⁰⁰ Brev 127, side 615.

²⁰¹ Brev 103, fotnote 2.

kirkelige hierarkiet. Hvorfor han ut fra brevene som er bevart begynte i denne rollen først fra slutten av konflikten av er det vanskelig å gi noe definitivt svar på. For det første kan det være at hans anseelse økte på slutten av konflikten, da det kirkelige hierarkiet på grunn av utvidet handlingsrom virker å gi han større støtte enn tidligere. For det andre var jo det gjenytelser for tidligere støtte som Thomas har fått – disse gjenytelsene må da naturligvis i tid ha kommet etter at Thomas har fått disse ytelsene til å begynne med.

. *Materiell støtte – nettverkskart.*

Tre dimensjoner. Støtte til bosted, økonomisk støtte, gaver. Innenfor den røde rammen er nettverksknutepunkt som kobler Thomas opp mot støtte utenfor den røde rammen. Støtte til bosted til høyre, økonomisk støtte nederst, gaver til venstre. Kong Ludvig støtter både når det gjelder bosted og økonomi, i tillegg til å være nettverksknutepunkt, og ligger dermed mellom tre deler

3.7 Materiell støtte – Oppsummering

Som tidligere nevnt virker Ludvig og det franske nettverket som de viktigste støttespillerne av materiell støtte. De gav støtte direkte til Thomas, og i brevsamlingen er det som regel støtte til bosted som ble nevnt av denne typen støtte. Ludvig var den viktigste støttespilleren i kategorien materiell støtte, og han gav støtte direkte og fungerte også som et nettverksknutepunkt som formidlet kontakt og støtte fra andre til Thomas. Hvorvidt adelen i Frankrike støttet Thomas på eget initiativ eller gjennom Ludvig kan man ikke gi noen tolkning av ut fra brevsamlingen.

Det ene tydelige kjennetegnet på den materielle støtten som ble gitt til Thomas, er at den i mange tilfeller ble formidlet av nettverksknutepunkt og mellommenn som handlet på oppdrag for Thomas. Når eksempelvis konflikten med Henrik brøt ut, tok ikke Thomas direkte kontakt med klosteret i Pontigny, men han hadde mennesker som gjorde det for han. At det var utstrakt bruk av mellomledd og nettverksknutepunkt mellom Thomas og de som ytet støtte, kan bety at Thomas manglet kontakter selv; mellommenn og nettverksknutepunkt knyttet kontakter og søkte støtte på vegne av Thomas, og Thomas fikk også råd når det gjelder hvordan han skal knytte kontakter selv. På den annen side kan det argumenteres for at Thomas ikke kunne forventes å ha like gode kontakter i Frankrike da han bodde på den andre siden av den engelske kanal, og var erkebiskop av Canterbury og primas i den engelske kirke. At aktører som Johan av Poitiers, som bodde over den engelske kanal, arbeidet for han og hadde flere kontakter der, er kan hende ikke så uventet. Her kan det åpenbart som med Johan av Salisbury også ha vært en arbeidsdeling, hvor dette var en av oppgavene til Johan av Poitiers. Stedet Thomas søkte politisk støtte, var den hos paven og kurien. Støtten han fikk derfra vil bli drøftet senere i oppgaven, men det er interessant at han bare fikk to gaver derfra, helt på slutten av konflikten. Gavene var fysiske manifestasjoner og symboler på støtte, og at det i korrespondansen bare blir nevnt to gaver er talende.

Når det gjelder Theodwin og Gratian som støttet Thomas, kan det ha vært flere årsaker til det.

For det første var gav Thomas og andre støttespillere som Johan av Salisbury uttrykk for skuffelse over paven og kurien hans gjennom hele konflikten, da de mente at Thomas ikke fikk nok støtte, og følte seg også motarbeidet. På slutten av konflikten fikk Thomas derimot støtte av mesteparten av kurien (sett inn referanse), og paven var ikke på dette tidspunktet

truet av den tyske-romerske keiseren. Med Thomas på vei tilbake til Canterbury, kunne han være en viktig person å ha på sin side. I et brev tidfestet til tidsperioden mai 1163 til midten av 1164 ba eksempelvis kardinaldekan Peter de Mizo om finansiell støtte til kirken St Maria of the Saxons i Roma²⁰². Siden tidfestingen av brevet ikke er nøyaktig kan man ikke si helt sikkert om det er sendt før eller etter konflikten mellom Thomas og Henrik brøt ut, men det er sendt før Thomas flyktet til Frankrike. Slik støtte kunne man dermed tenke seg at Thomas var i stand til å yte etter at han returnerte til Canterbury, og Theodwin og Gratian kan ha ønsket å bygge en større maktbase.

I tillegg kan de ha støttet Thomas da de faktisk mente det var det riktige å gjøre for kirken som helhet; at Thomas kjempet en viktig og rettferdig kamp for ikke bare sin egen og Canterburys posisjon, men for hele kirken i Vest-Europa, noe Thomas gav klart uttrykk for selv flere ganger i brevene.

Gratian var dessuten en del av Peter av Celles vennskapssirkel, og støtten ovenfor Thomas (og Johan av Salisbury kan også ha kommet derfor.

4 Informasjon og råd

Som tidligere nevnt var brev en viktig kanal for kommunikasjon over større avstander i samfunn uten de samme kommunikasjonsmidlene som kom senere. *Informasjon og råd* som blir kartlagt og drøftet i dette kapitlet var viktig av de samme grunnene. Thomas kunne eksempelvis ikke vite hva som skjedde med de engelske soldatene i Wales dersom ingen fortalte om det, enten muntlig eller gjennom brev. Informasjon var altså mindre tilgjengelig og mer kostbart enn i dag. I forhold til historieforskning er den store avstanden kan hende være en fordel, da det ble sendt ut en mengde brev i ulike ærender, og mange av disse brevene ble tatt vare på og er tilgjengelig i dag.

Når Thomas fikk informasjon og råd, fikk han en form for indirekte og potensiell støtte. Informasjon gav Thomas og hans allierte mulighet til å få vite hvor han kunne søke støtte, hvem han kunne eller ikke kunne stole, og hvordan Thomas', Henriks og andre aktørers handlingsrom var. Dette, sammen med råd, kunne hjelpe Thomas' og hans allierte til å ta

---

²⁰² Brev 9.

beslutninger, og det må også ha fungert som en opprettholdelse og også styrking av eksisterende bånd.

Ifølge Barlow hadde Thomas satt opp et etterretningsnettverk med aktører plassert på forskjellige geografiske steder som sendte informasjon tilbake til Thomas. Barlow mente at Herbert av Bosham, Thomas kanskje mest lojale støttespiller, var en sannsynlig leder for dette nettverket. Johan av Salisbury var plassert i Reims nær grensen til det tysk-romerske keiserriket, Nikolas av Mont Rouen var plassert i Normandie, mens Johan av Poitiers var biskop i Poitiers i Akvitanie. Thomas manglet derimot ifølge Barlow aktører ved det viktigste stedet, den pavelige kurie.²⁰³ Andre historikere fokuserer mindre på dette foruten å navngi enkeltaktører som gav Thomas informasjon. Nedenfor kommer en oversikt over hvem Thomas fikk informasjon fra, og i den forbindelse vil det også være en del om sendebud som ble brukt til å videreformidlet muntlig informasjon, noe det heller ikke har vært et systematisk fokus på.

Informasjon og råd som av ulike aktører ble gitt til Thomas, ble gitt av ulike grunner. Ofte ble de gitt av lojale allierte slik at Thomas lettere kunne ta beslutninger. Andre aktører uten den samme lojaliteten til Thomas kunne gi informasjon i ledd for å påvirke Thomas. Informasjon som Thomas selv sendte ut, ble derimot sendt ut i et ledd for han selv kunne motta politisk støtte. Det er altså en grunnleggende forskjell her: Da Thomas sendte ut informasjon, gjorde han det i ledd for å argumentere og vinne støtte for sin egen sak. Da Thomas mottok råd og informasjon, fikk han det ofte av allierte som ville han og hans sak vel. Når jeg måler omfanget av når Thomas sendte ut informasjon, kunne det dermed i denne oppgaven også vært plassert under kapittelet om politisk støtte, det da var det han forsøkte å oppnå. Når jeg allikevel plasserer det her, er det fordi jeg har valgt å samle det som omhandler informasjon under ett kapittel.

4.1 Informasjon og råd: En avgrensing

Alle brevene i brevsamlingen inneholder informasjon av ulikt slag. Det kan være informasjon om at avsenderen av brevet hadde sympati med Thomas, var uenig med Thomas, at Thomas ikke hadde tiltro til store deler av kurien, og så videre. I denne oppgaven vil jeg imidlertid undersøke fra hvem Thomas fikk støtte, og hvilken støtte han fikk og søkte støtte fra. Det må

---

²⁰³ Barlow, «Thomas Becket», 131-132.

altså være en del fastlagte retningslinjer til grunn for brevene som kommer med eller blir utelatt i denne oversikten, og disse presenteres nedenfor.

1) Informasjonen eller rådene må kunne ha potensiale til å ha en positiv virkning for mottaker, og som kan hjelpe han til å ta beslutninger og/eller kunne brukes i striden mellom Thomas og Henrik. Et eksempel kan være informasjon om hvem som motarbeidet Thomas i den pavelige kurie, noe som kunne hjelpe Thomas i å hindre informasjon å komme i feil hender.²⁰⁴

2) Formelle brev som informerer om vedtak vil ikke bli tatt med. Disse inneholder mye informasjon, men da informasjon om beslutninger som allerede er tatt. Det fantes nevnt formelle brev som også inneholder annen informasjon, og disse blir derimot tatt med.

3) Informasjon som Thomas eller andre presenterer som ledd i en større argumentasjon rundt saken hans, tar jeg heller ikke med. Informasjonen er her ikke ment for å hjelpe mottaker til å ta beslutninger, men heller ment som påvirkning og «hjelp» til avsender selv.

4) Når Thomas instruerte underordnede for hvordan de skulle gå frem for å søke støtte i eksempelvis kurien, var ikke dette ment som en støtte for de underordnede, men for Thomas selv. Dette tar jeg dermed heller ikke med. Eksempelvis instruerte Thomas på slutten av 1165 «sin kjære Gunter» om hvordan han i kurien skulle gå frem for å søke støtte for Thomas²⁰⁵. I den forbindelse opplyste Thomas om enkeltpersoner i kurien han måtte forsøke å holde seg unna, først og fremst Wilhelm av Pavia.

5) Generelle betraktninger rundt livet, smiger, visdomsord, og sorgtyngede utsagn rundt Thomas misære er heller ikke med i denne oversikten. Disse kan godt ha vært ment å ha en støttende og oppmuntrende virkning, men de kan knapt ha hatt noen konkret eller konstruktiv virkning når Thomas skulle ta beslutninger. Sommeren 1164 skrev eksempelvis klerken Hervey til Thomas, hvor han blant annet siterte Horats: «Think of each dawn as lighting your last day: an hour not counted on will be a gift.»²⁰⁶ Det kan være at brevet gav trøst til Thomas og at rådet om å tenke på hver soloppgang som hans siste dag, faktisk kunne hjelpe Thomas. Omfanget av bruk av oppmuntring og visdomsord er uansett ikke målt i denne oppgaven, da det raskt ville bidratt til at oppgaven ville ha blitt for lang.²⁰⁷

---

²⁰⁴ Se for eksempel brev 121.

²⁰⁵ Brev 62. Ifølge Duggan var dette Gunther av Winchester. Duggan, «The correspondance», 242-243, fotnote 1

²⁰⁶ Brev 36, side 141.

²⁰⁷ For en oversikt over bibelsitater- og allusjoner se Index 4 i «The correspondance». For en oversikt over sitater fra kirkefedre, antikken, og middelalderen, se Index 5.

Slike utsagn kan også ha blitt brukt uforpliktende og uten kostnader for avsender, og videre ha blitt brukt for å smigre mottaker, og for å bygge en «plattform» der avsender lettere kunne komme og nå gjennom med de råd og ønsker som han hadde.

Selv om Thomas fikk mye informasjon og råd, var ikke dette i alle tilfeller ment som fordeler for Thomas. For eksempel kom biskop Arnulf av Lisieux i et svært langt brev sendt februar/mars 1165, med råd til Thomas om at han burde godta alle fredsutkast fra kong Henrik og hans menn, men det er ingenting som tyder på at Thomas og Arnulf stod hverandre nære, og Thomas selv betvilte Arnulfs lojalitet flere steder i brevsamlingen, blant annet i brev nr. 244 som er sendt til klerkene Alexander og Johan: [...the bishop of Lisieux is attacking us, though in the guise of a friend[...]

I brev 112 skrev en hemmelig avsender til Thomas at Arnulf hadde klaget over sin økonomiske nød til kongen hvorpå kongen utbetalte 60 mark til han. Johan klagde over at kongen hadde kjøpt Arnulf og at Arnulf dermed ville bli mer tro mot kongen. Uten å drøfte dette nærmere, kan dette være en medvirkende årsak til at Arnulf virker å ha sin lojalitet hos kong Henrik. Arnulf hadde øyensynlig gjort noe lignende tidligere, da han i 1156 ifølge Barlow tilsynelatende hadde fortalt historier om Johans opptreden ved kurien, noe som førte til at Johan hadde fått føle Henriks vrede og havnet i eksil.²⁰⁸

Da forskjellige aktører kom med råd og informasjon til Thomas var det altså ikke nødvendigvis for å styrke Thomas sin sak, men pавens, Henriks, eller sin egen stilling, og dermed blir ikke de tatt med i oversikten. Hvorvidt informasjonen eksempelvis var noe Thomas kunne bruke konstruktivt må en i enkelte tilfeller bruke skjønn for å avgjøre.

Et velegnet eksempel som viser hvordan Thomas kunne bruke informasjon, finner man i et brev som ble skrevet i februar 1167.²⁰⁹ I brevet fikk Thomas tilsendt informasjon fra sin allierte Johan av Poitiers. Han hadde snakket med de to kongelige klerkene Johan Cumin og Ralf av Tamworth, som hadde vært i delegasjon til kurien. Disse videreformidlet ikke mye informasjon til Johan direkte, men han fikk tak i informasjon indirekte gjennom mennesker Cumin og Tamworth hadde snakket med mens de reiste og overnattet ved katedralen i St Mauritius. Først skrev Johan om kardinal Wilhelm av Pavia, som kong Henrik hadde bedt om skulle avgjøre striden mellom Thomas og Henrik som legat, sammen med kardinaldekan Otto av Brescia. Videre skrev Johan til Thomas at Johan av Oxford hadde sagt til Alexander at han

---

²⁰⁸ Barlow, «Thomas Becket», 49.

²⁰⁹ Brev 121.

mente at det var mulig å oppnå fred mellom Henrik og Thomas, dersom noen kunne arbeide for det på ærlig vis.²¹⁰ Derfor, fortsatte Johan av Poitiers, kalte Johan Cumin og Ralf Tamworth Johan av Oxford for en forræder til kong Henrik.

Det tredje temaet Poitiers tok opp, var at Cumin og Tamworth hadde fått med seg alle brevene som Thomas hadde skrevet til Alexander, sammen med andre brev skrevet av støttespillere av Thomas, inklusive brev skrevet av biskoper i Henriks egne territorier og til og med hans egen husholdning. Hvordan Cumin og Tamworth fikk tak i disse brevene forteller brevet ingenting om, men rykter om bestikkelser blir fortalt i flere av brevene mellom Thomas og hans støttespillere. Også i et svært kritisk og direkte brev adressert til alle kardinalene rett etterpå, hintet han om dette: «Do you not know that your silver will be thrown outside and your gold into the ditch, that silver and gold cannot save you in the day of the Lord's anger?»²¹¹

Det fjerde Poitiers tok opp, var at Johan av Oxford hadde dratt til England for å få en mengde med mennesker til å vitne mot Thomas. «For many great men are about to rise up against you and accuse your innocense of serious crimes». Til slutt skrev Poitiers at de som hadde returnert fra kurien (Cumin og Tamworth) hadde kommet med alvorlige trusler mot Thomas, på grunn av at Thomas i et brev til Alexander hadde kalt Henrik en ond tyrann.

Dette informasjonstette brevet utløste i tur flere brev som Thomas sendte ut. Thomas skrev ett brev til kasserer i Lisieux, Silvester, hvor han ble bedt om å spre informasjon om at Johan av Oxford i kurien hadde fornektet kong Henrik, uten at det måtte avsløres at det var Silvester som hadde spredt denne informasjonen.²¹²

Thomas skrev også brev til sin allierte klerk Johan Planeta, som fikk i oppgave å rapportere tilbake til pave Alexander.²¹³ Thomas skrev i brevet mye til Planeta, blant annet hvordan Johan av Oxford og kong Henriks andre utsendinger (Cumin og Tamworth) hadde returnert skrytende fra kurien, hvor de hadde oppnådd at ekskommunikasjonen av Johan av Oxford var opphevet, og at Wilhelm av Pavia var utnevnt som legat. Legatene, og da især Wilhelm av Pavia, virker å ha vært en kilde til stor redsel og frustrasjon for Thomas.²¹⁴

---

²¹⁰ Johan av Oxford var en av fiendene til Thomas som oftest blir nevnt, og alltid i svært negativt ordelag. Grunnlaget for det var at han som en av Henriks menn hadde vært i kontakt med mot-paven i det tyske keiserriket, noe som resulterte i ekskommunikasjon.

²¹¹ Brev 125, side 601.

²¹² Brev 122, side 585.

²¹³ Brev 123, side 593. SE TABELL for forsøk på påvirkning av Alexander.

²¹⁴ Se underkapittelet «Our more than manifest enemy, Wilhelm of Pavia» for en gjennomgang av korrespondansen mellom Thomas og Wilhelm. SIDE...

«Even so, the Lord Pope can be sure that we will not on any account enter the king's land to litigate, nor will we accept the judgment of our enemies, especially Pavia, who is thirsting after our blood in order to obtain our see, which has actually been promised to him, so we have heard [...]».

Thomas skrev også direkte til Alexander, et brev adressert til alle kardinalene, og til Konrad av Mainz.²¹⁵ Månedet etter at Poitiers skrev sitt brev til Thomas, skrev Alexander selv til Thomas, hvor han informerte om legatene Wilhelm og Otto.²¹⁶

En kan kanskje dermed innvende at Thomas ville fått informasjon fra kurien uansett. Men for det første er tidsaspektet relevant her: Thomas fikk informasjonen indirekte gjennom kong Henriks utsendinger raskere enn fra Alexander, og fikk sendt av gårde flere brev til i og rundt kurien kort tid etterpå. Alexander ventet rundt en måned med å sende sitt brev, uten at det er tydelig hvorfor han virket med å nøle med å sende brevet. Én mulig grunn kan være at dette var en del av Alexanders mye omtalte uthalingsstrategi, hvor det å bruke mye tid var en del av strategien hans, for å slippe å ta vanskelige beslutninger.²¹⁷

I tillegg fikk Thomas i brevet fra Johan mer informasjon enn det Alexander gav til Thomas, siden Alexander ikke opplyste om at ekskommunikasjonen til Johan av Oxford var hevet. Alle brevene som Thomas da sendte, var reaksjoner på informasjonen Thomas fikk av Johan av Poitiers, og dette er dermed eksempler på hvordan Thomas kunne bruke informasjon han fikk.

4.2 Hvorfor bruke sendebud for formidling av muntlig informasjon?

Informasjonen og rådene kommer i brevsamlingen som er utgangspunktet for oppgaven til uttrykk på to måter; enten skriftlig gjennom brevene, eller muntlig gjennom sendebudet som formidlet brevet, noe mange av brevene refererer til. Som ett eksempel skrev Thomas i startfasen av konflikten med Henrik, et brev til kardinal Hyacinth, hvor han fortalte at sendebudet vil beskrive situasjonen nærmere, og at Hyacinth må tro på det sendebudet fortalte som han ville trodd Thomas selv.²¹⁸ På dette tidspunktet var Thomas fortsatt i England, og han må ha vært redd for at sensitive opplysninger kom i feil hender. Etter å ha skrevet at pave

---

²¹⁵ Brev 124, 125, 126. For en drøfting av Thomas' forhold til Alexander og kurien, se side..

²¹⁶ Brev 127.

²¹⁷ Se for eksempel Smalley, "The Becket conflicts and the schools, 138-159, eller Duggan, Alexander ille meus: The Papacy of Alexander III», 31

²¹⁸ Brev 16, side 41. Hyacinth ble senere pave Celestine III.

Alexander må høre på hva sendebudet har å si, skriver Thomas litt senere «...vi ber om at alt vi sier holdes skjult, da nesten alt som blir sagt til deg, selv bak lukkede dører, blir rapportert tilbake til kongen»²¹⁹. Senere, da han var i eksil, inneholder også flere av brevene slike formuleringer. Et annet eksempel som viser hvorfor Thomas og andre ikke kunne skrive og formulere fritt i brevene, er brev som blitt omtalt litt ovenfor, brev 121, hvor Johan av Poitiers skrev at Henrik hadde fått tilgang på brevene Thomas hadde sendt til pave Alexander, og også at erkebiskopen av Bourges, som korrespondansen avslørte, til Henriks overraskelse, hadde vært en av Thomas' støttespillere. Mye informasjon ble altså bevisst gjort muntlig, som gjør at den informasjonen blir mindre informativ og tilgjengelig for oss. Redsel for at informasjon kom i feil hender var ikke den eneste grunnen til at informasjon ble formulert muntlig gjennom sendebudene fremfor skriftlig gjennom brevene; ofte virker det om sendebudene blir brukt for å fremlegge saken på en bedre måte enn det brev kunne, og forhandle og svare på eventuelle spørsmål som mottaker hadde. Dette virker som den vanligste grunnen til at Thomas bruker sendebudene til å formidle muntlig informasjon, uten at det er mulig å måle omfanget av dette ut fra brevene. Eksempelvis var klerkene og sendebudene Johan og Alexander nærmest å anse som «lobbyister» som skulle påvirke kurien og pave Alexander, og fikk detaljerte beskrivelser fra Thomas om hvordan de skulle opptre. Som Thomas skrev høsten 1169: «But you must press the Lord Pope to forbi dus to give any new undertaking [...]».²²⁰ Et brev hadde ikke nødvendigvis den samme virkningen som menneskelig overtalelse og press.

En annen grunn som Thomas flere ganger nevner, er at han ikke ville kjede mottakeren av brevet, og at sendebudet formulerte resten av informasjonen muntlig. I samme overnevnte brev skrev Thomas at Alexander og Johan fikk i oppgave å gi et brev til paven, men samtidig å formidle informasjon muntlig slik at paven ikke ville kjede seg.

Da Thomas tidlig i konflikten formidlet muntlige beskjeder gjennom sendebud til Robert av Leicester og Kong Henrik, to personer som åpenbart ikke var allierte med Thomas, kan det ha vært taktiske hensyn som lå bak. Thomas kan ha vært bekymret for at sine fiender innenfor kirken skulle få tak i informasjonen, for disse var jo personene som ifølge Thomas egentlig lå bak konflikten mellom han og Henrik. En annen grunn kan ha vært at han ikke ville at det skulle bli kjent at han ville forhandle om fred, da det kunne gi han en dårligere forhandlingsposisjon.

---

²¹⁹ Brev 12, side 33.

²²⁰ Brev 244, side 1057.

En pulje med brev ble sendt til kurien senhøstes 1166.²²¹ Disse brevene ble levert av broren til kapellanen Wilhelm som Henrik hadde fengslet, og han hadde mer informasjon som ble gitt muntlig. Siden dette var broren til et uskyldig offer som Henrik hadde fengslet, var nok det ment å gi et større inntrykk enn dersom Thomas skrev de samme opplysningene i brev. Dette kan være enda en grunn til å la sendebudene formidle muntlige opplysninger, nemlig at det skulle gi et større inntrykk. Et annet eksempel på dette er det første brevet som Thomas skrev til Henrik, hvor det som tidligere nevnt var en prominent cisterianermunk som bar brevet, og som videreformidlet muntlig informasjon.²²²

4.3 Muntlig informasjon fra Thomas gjennom sendebud

I tabellen nedenfor måles det muntlig informasjon som Thomas sendte til mottakere gjennom sendebud, men ikke skriftlig informasjon eller råd som Thomas sender til andre mottakere. Dette er ikke fordi Thomas ikke gir informasjon eller råd i brevene, men fordi dette gjøres for å bygge opp under sin egen sak. Dermed faller dette utenfor kriteriene som er lagt til grunn litt tidligere i kapittelet. Det kan da kanskje virke som et paradoks å måle forekomsten av bruk av sendebud med muntlig informasjon fra Thomas; dette gjøres jo også av Thomas for å støtte opp under egen sak. Når Thomas bruker sendebud som skulle videreformidle muntlig informasjon, kunne det være mange grunner til at han valgte å gjøre det, som vist i delkapittel 4.2. Forskjellen på når Thomas sendte brev med informasjon til støtte for seg selv, på når han sendte ut brev med muntlig informasjon, er at det i det siste tilfellet for det første var et virkemiddel som krevde mer av sendebudet. For det andre er det nok gradforskjeller: Det å sende ut et brev med muntlig informasjon fra sendebudet var et sterkere virkemiddel enn det å simpelthen sende ut et brev. Da Thomas sendte ut brev med muntlig tilleggsinformasjon, er det dermed sannsynlig at Thomas hadde større håp og/eller behov om å få støtte.

Å tolke bruken av sendebud til å videreformidle muntlige beskjeder er krevende, fordi informasjonen i de tilfellene bevisst blir holdt tilbake, og det kan virke som noe av et paradoks å skulle kartlegge og systematisere informasjon som bevisst ikke blir gitt skriftlig.

---

²²¹ Brev 115-118.

²²² Brev 68. At det var en prominent cisterianermunk som bar brevet og overleverte muntlig informasjon hjalp ikke Thomas i dette tilfellet; i etterkant av å ha mottatt sendebudet truet Henrik med å stenge alle cisterianerklostre dersom Thomas fortsatt fikk bo i Pontigny.

Allikevel kan man finne og sannsynliggjøre mønstre og informasjon ved når sendebud blir brukt, og det er dette jeg nedenfor vil forsøke å gjøre.

Tabell. Thomas bruker sendebud for viderefremidling av muntlig informasjon, 1163-1170. Antall brev plassert under hvert år. I 1167 fikk eksempelvis Alexander 3 brev med muntlig informasjon fra Thomas, mens han fikk 2 slike brev året etter. Mottakerne er plassert etter hvilket nettverk de er en del av. Øverst er det engelske nettverket (1), deretter det franske (3), italienske (4), etterretning (5), sicilianske (6) og walisiske (7)

		1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170	Totalt antall
1	Kong Henrik ²²³				1					1
1	Robert av Leicest. ²²⁴		1							1
1	Roger av Worches. ²²⁵							1		1
1	Henrik av Winche.							1		1
3	Stefan av Meaux							1		1
3	Robert av Aire				1					1
4	Alexander	1			1	3	2	2	6	15
4	Hubald	1						1	1	3
4	Bernard	1						1		2
4	Albert	1								1
4	Hyacinth	1			1			1	1	4
4	Konrad av Mainz			1		1				2
4	Henrik av Pisa				1					1
4	Otto av Brescia							1		1
4	Gratian							1	1	2
4	Wilhelm av Pavia							1	1	2
4	Johan av Sutri							1		1
4	Walter av Albano								1	1

²²³ Brev 68

²²⁴ Brev 39

²²⁵ Brev

5	Margrete av Sicilia							1		1
5	Rikard av Sirakuse							1		1
6	Klerkene A og J ²²⁶							1		1
6	Mester Lombard						1			1
7	Kong Owain			1						1
	Brev per år	5	1	2	5	5	3	15	11	47

Det er flere aspekter ved denne tabellen som det er verdt å legge merke til. For det første var bruken av sendebud med muntlig informasjon i årene mellom 1163 og 1170 på det laveste i 1164 og 1165. Det er neppe tilfeldig, da det var færre meglingsforsøk og situasjoner som Thomas reagerte på som oppstod i disse årene. Dessuten må det som tidligere nevnt påpekes at det er færre brev bevart totalt fra disse årene. 1163 skiller seg noe ut fra trenden med få brev med muntlig informasjon de første årene, men Thomas brukte dette virkemidlet med bruk av muntlig informasjon fortløpende når situasjoner oppstod, og de fem brevene han sendte med muntlig tilleggsinformasjon kom i etterkant av rådet i Westminster, hvor Henrik tok opp temaet «kriminelle klerker», og rasende forlot rådet da biskopene ikke gikk med på hans vilje.²²⁷ Et annet aspekt ved de første tre årene, som henger sammen med det første, er det begrensede antall mottakere som fikk muntlig informasjon fra sendebudene. I 1163 var det Alexander og medlemmer av kurien som fikk slike brev, i 1164 og 1165 var det Robert av Leicester, Owain av Wales, og Konrad av Mainz som var mottakere.

I perioden 1166-68 tok bruken av brev med muntlig tilleggsinformasjon seg opp. Antall mottakere var den samme som i perioden 1163-65, åtte, men antall brev gikk opp fra syv til tretten. Mens konflikten mellom Henrik og Thomas og mellom de «illojale» biskopene og Thomas i de første årene virket å gradvis bli forverret, forsøkte allikevel Thomas å finne løsninger gjennom kontakt med Henrik selv, dronningmor Matilda, og jarl Robert av Leicester. Mellom 1166 og 1169 var det flere forsøk på å finne en løsning av konflikten fra andre enn Thomas selv, samtidig som forholdet mellom de stridende partene kanskje paradoksalt nok virker å ha blitt verre.

²²⁶ Alexander og Johan

²²⁷ Duggan, «Thomas Becket», 40.

1169 var året Thomas hyppigst tok i bruk sendebud med muntlig informasjon. Det var flere situasjoner som oppstod dette året; fredskonferansene ved Montmirail og St-Léger, ekskommunikasjonene som Thomas utstedte ved Clairvaux, og konferansen ved Montmarte på slutten av året. I tillegg var Gratian og Vivian pavelige legater som skulle megle mellom Thomas og Henrik. Alt dette utløste dipolmatisk aktivitet blant annet gjennom brevskrivning, både fra Thomas, hans allierte, og deres motparter, og sendebud med muntlig informasjon var et virkemiddel som Thomas ofte tok i bruk.

I 1170 var det nest flest brev med muntlig informasjon fra sendebudene med elleve brev fordelt på seks mottakere. Alexander fikk seks brev, mens de andre mottakerne fikk ett brev hver. Det var fortsatt omfattende diplomatiske forsøk på å få gjennomslag, og i 1170 var det forsøk på å hindre kroningen av «the young king», og sørge for bedre forhold for Thomas' retur til Canterbury.

4.4 Thomas og «svake båndes styrke»

Som nevnt under delkapittelet om metode, kan teorien om «svake båndes styrke» være relevant i historisk forskning. I denne oppgaven er denne teorien relevant da Thomas ikke bare søkte støtte hos aktører som han var sikker på lojalitet og støtte fra, men også fra aktører som hadde mer tvilsom lojalitet, endatil aktører som virker å ha sin lojalitet klart knyttet til kong Henrik. Barlow tolket dette som at Thomas søkte støtte «over alt», men det virker å være noe nøyaktig: Thomas søkte støtte hos aktører som hadde makt nok til å hjelpe han, og som ikke var en del av hans innerste, hovedsakelig lojale sirkel. Dette må ha vært en bevisst strategi, og i korrespondansen finnes to av disse tilfellene, begge sendt på slutten av 1164.

Det ene brevet var et brev som Thomas sendte til en mektig alliert av kong Henrik. Brevet, datert av Duggan til desember 1164, ble sendt til en av kong Henriks støttespillere, jarl Robert av Leicester.²²⁸ Robert hadde under rettssaken i Northampton sammen med jarl Reginald av Cornwall fått i oppgave å kunngjøre dommen mot Thomas.²²⁹ Senere da Henrik sendte et brev til Ludvig hvor han ba om at Ludvig ikke måtte slippe Thomas inn i kongedømmet sitt, stod Robert som vitne.²³⁰ I det refsende brevet skrev Thomas at han med en fars hengivenhet skrev til Robert for å minne han på sine feil. Etter mye kritikk fortsatte Thomas med at Robert,

---

²²⁸ Brev 39.

²²⁹ Duggan, "The correspondence", 151-152.

²³⁰ Duggan, «Thomas Becket», 82.

dersom han lurte på hvordan han skal hjelpe, må slutte å begå feil mot Kristus og kirken. Videre ba han Robert høre på sendebudene, og så langt det var mulig å promotere Gud og kirkens anliggender. Hva sendebudene sa vet vi ikke, ei heller hvordan Robert reagerte.

Men Thomas må ha hatt et håp om at Robert kunne hjelpe; enten ved å åpent snakke med Henrik og andre mektige aktører om fred mellom han og Thomas, eller skjult forsøke å promotere Thomas' sak. Det finnes ingen ting i brevsamlingen som tyder på at Robert gjorde dette, men det at Thomas sendte et slikt brev til viser at Thomas må ha hatt et sterkt ønske om å bilegge konflikten. Man kan tolke et slikt brev som at Thomas var desperat, siden han kontaktet en aktør som helt tydelig var på kongens side. Barlow skrev at «Thomas responded to all these various misfortunes by appealing to all possible supporters for help».²³¹ Men Thomas gjorde noe annet enn simpelthen å kontakte alle tenkelige støttespillere; han kontaktet aktører som han må ha hatt et håp om kunne hjelpe han, og som ikke minst var mektige nok til å gjøre det.

Dette viser noe av poenget med teorien rundt «svake bånd styrke», hvor man som aktør som behøver hjelp tar kontakt med aktører som ikke tilhører ens nærmeste krets. De allierte rundt en stoler man på og trengs ikke like mye «bearbeidelse», mens dersom man tar kontakt med fjernere personer kan man få nye allierte og støttespillere.

Robert hadde dessuten tidligere vært en tett medarbeider av Thomas da han var kansler, og var også en av de mektigste og rikeste personene i det engelske kongedømmet,²³² noe som kan tolkes som at hans bekjentskap ikke var så «fjernt» allikevel. Uansett hvordan man tolker, gjorde Thomas tidligere bekjentskap med Robert og Roberts posisjon at Thomas tok sjansen på å kontakte han.

Også til Henriks mor, keiserinne Matilda, skrev Thomas. Matilda var enke etter den tysk-romerske keiser Henrik 5, og hadde som mor til Henrik vært sentral i borgerkrigen med kong Stefan for å få Henrik innsatt som ny konge. Hun hadde betydelig makt, og Thomas og hans allierte må ha ment at hun kunne påvirke Henrik til deres fordel.

I desember 1164 skrev Thomas brev til henne,²³³ hvor han ba henne om å« [...] excercise a mother's love and a lady's authority in calling him back to the right path, since it was you, by great effort, who acquired for him the kingdom [...]». Sommeren 1165 skrev Johan av

---

²³¹ Barlow, «Thomas Becket», 137.

²³² Duggan, "The correspondence", 1387.

²³³ Brev 40, side 159.

Salisbury til Thomas, og fortalte at det ble sagt at Filip av Alsace arbeidet for Thomas' fred på vegne av Matilda.²³⁴ Filip var som tidligere allerede en viktig materiell støttespiller for Thomas. Sommeren 1166 uttrykte imidlertid Thomas skuffelse over at Matildas og andres sine meglingsforsøk hadde feilet.²³⁵ Johan av Salisbury uttrykte allikevel et håp om at fred kunne oppnås gjennom Matildas innsats like etter.²³⁶ I det ene brevet som er bevart som er skrevet av Matilda til Thomas,²³⁷ uttrykte hun seg noe kritisk til Thomas. Hun skrev også at hun skulle arbeide for fred mellom Thomas og hennes sønn, ettersom at Alexander hadde kommandert henne til det. Det var altså ikke bare Thomas som hadde et håp om å kunne bruke Matilda, men også Alexander.

Det som Thomas' brev til Robert og Matilda viser, er at Thomas, da han fortsatt hadde håp om å finne en fredelig løsning, brukte sendebudene for å sondere om det var mulig å finne løsninger, også blant de som var allierte av Thomas. I tillegg er det mulig at han ikke ville at det ble offentlig kjent at han søkte fred, da det ville kunne svekke hans forhandlingsposisjon. Thomas' allierte ville jo heller ikke nødvendigvis mene det var riktig av Thomas å søke fred. Haseldine viser hvordan vennskapssirkelen rundt Peter av Celle mobiliserte i striden,²³⁸ og Ludvig så i hvert fall de første årene på konflikten som noe som kunne «plage» sin rival Henrik.

Etter 1166 brukte han ikke sendebudene til å formidle muntlige beskjeder til Henrik eller allierte av han, noe som tyder på at Thomas på dette tidspunktet hadde gitt opp å finne en «minnelig» løsning på konflikten.

4.5 Vendepunktet 1166?

På ett vis kan man da snakke om et eller flere vendepunkt som skjedde i 1166, som gjorde at konflikten ble mer uforsonlig. Allerede julen 1164 hadde Henrik utvist rundt 400 mennesker tilknyttet Thomas, noe som kan ha medvirket til at han ikke tok kontakt med flere aktører rundt Henrik. Men Thomas foretok seg ikke noe drastisk i 1165 som en reaksjon på dette.

---

²³⁴ Brev 55, side 227.

²³⁵ Brev 83, side 345.

²³⁶ Brev 99, side 452.

²³⁷ Brev 49, side 48.

²³⁸ Haseldine, «Becket: Martyr, Saint – and Friend?», 311-316.

Thomas trappet derimot opp konflikten 12. juni 1166. Påsken 1166 fikk han bekreftet privilegiet som primas i den engelske kirken og som pavelig legat, som gav han mulighet til å dømme i kirken, alle utenom erkebispedømmet i York.²³⁹ Noen måneder etter tok han i bruk sine nyvunne myndigheter, og ekskommuniserte flere av aktørene i England. Johan av Oxford, som er en hyppig «gjenganger» i korrespondansen til og fra Thomas, og Rikard av Ilchester ble begge ekskommunisert blant annet da de hadde vært i det tysk-romerske keiserriket og kommunisert med skismatikerer Rainald av Cologne. Konflikten mellom pave Alexander og de tysk-støttede motpavene var en av årsakene til Alexanders manglende handlingsrom. Alexander behøvde støtte fra kong Henrik, og han kunne dermed ikke straffe Henrik som han nødvendigvis ønsket. Og viktigere i denne oppgaven: Alexander kunne ikke nødvendigvis la Thomas føre an i konflikten som han ønsket, da det kunne provosere Henrik over i motpavens armer. Det var tilsynelatende det som hadde skjedd i 1165, da Henrik skrev at han til å gi avkall på Alexander og hans svikefulle karidnaler på grunn av deres støtte til Thomas og at de nektet å godta skikkene fra Clarendon. I Würzburg hadde de engelske utsendingene Rikard av Ilchester og Johan av Oxford sverget på at de ville oppgi «Rolando» og akseptere motpaven Pascal.²⁴⁰

Man kan hevde at det vendepunktet som skjedde i 1166, hendte Thomas hadde gitt opp å finne minnelige løsninger med Henrik, og at han da han fikk sine fulle myndigheter som ubestriden primas og legat i den engelske kirke tilbake påsken 1166, simpelthen tok de i bruk.

4.6 Thomas og Wales

Bortsett fra mottakerne fra kurien var det bare Robert av Leicester og Owain som mottok informasjon muntlig gjennom sendebud de tre første årene. Owain var en mektig person i Wales, som var i krig med kong Henrik. Grunnen til at Thomas korresponderte med han og andre mottakere i Wales, hadde med administrative forhold når det gjaldt kirken i Wales. Thomas var erkebiskop med ansvar for Wales også, og mens de aller fleste brevene i brevsamlingen handler direkte om Thomas' sak, om alliansebygging, støtte og påvirkning, og formelle brev om straff og så videre er viktige unntak den viktige rekken av brev som hovedsakelig omhandler den walisiske kirkens forhold til Canterbury, og andre forhold i

---

²³⁹ Barlow, «Thomas Becket», 145.

²⁴⁰ Barlow, «Thomas Becket», 136. Pave Alexanders opprinnelige navn var Rolando Bandinelli.

Wales. Brevkorrespondansen begynte på høsten 1165, hvor kong Owain av Wales på grunn av Thomas' eksil ba om at den nye biskopen av Bangor kunne bli vigslat i Wales.²⁴¹

Like etter svarte Thomas Owain, hvor han av slo forespørselen.²⁴² Han skrev imidlertid at han hadde gitt sendebudet en muntlig beskjed som han skulle videreformidle. Hva den handlet om kan man bare gjette seg frem til. Henrik førte krig i Wales, og det er ikke umulig at den muntlige beskjeden kan ha omhandlet noe rundt det, noe som i så tilfelle kunne ha vært svært illojalt av Thomas. Samtidig med brevet fra Owain kom et brev fra David, erkedekan av Bangor, hvor han blant annet skrev at de ville ha gitt et bidrag fra sin rikdom, dersom Thomas hadde befunnet seg nærmere.²⁴³ Thomas kan ha brukt muntlig kommunikasjon fra sendebudet for å svare på dette, og man *kan* tolke dette dit hen at David foreslo et «bytte» hvor Thomas fikk økonomisk støtte i bytte mot selvstendighet til den walisiske kirken. Det som taler mot dette er at det virker noe kunstig at han svarte Owain, som han sendte sendebud med muntlig beskjed til, på dette i stedet for David. Det kan simpelthen ha vært snakk om en vanlig, økonomisk støtte som David uforpliktende skrev om. I ingen av de senere brevene Thomas sendte til Wales, var det nevnt muntlige beskjeder som skulle videreformidles.

4.7 Kommunikasjon med ulike nettverk

Et annet aspekt som kommer frem i tabellen ovenfor, er til hvilke nettverk Thomas sendte muntlig informasjon gjennom sendebud. Det hyppigst mottakende nettverket var ikke overraskende det italienske nettverket. 35 av 47 av disse brevene ble sent dit. Paven og kurien hadde slik Thomas så det makt til å avgjøre konflikten til Thomas' fordel, og disse brevene med muntlig informasjon må da ha blitt sendt for at de skulle overbevise paven og kurien i større grad enn vanlige brev uten muntlig informasjon ville ha gjort. I tillegg, som Thomas som nevnt selv påpekte, hadde Thomas aktører i kurien som stod på kong Henriks side, og det var også lekaskjer som gjorde at informasjon som ble sendt til det italienske nettverket kom tilbake til kong Henrik. Muntlig informasjon som gjerne ble formidlet under fire øyne, kunne i langt mindre grad bli sendt videre.

---

²⁴¹ Brev 57.

²⁴² Brev 59.

²⁴³ Brev 58.

Det store antallet brev til Alexander er ikke en gjenspeiling av de to tette forhold, som historien om Boisevainns melkemann illustrerer.²⁴⁴ Det det derimot viser at Thomas så på Alexander som den som hadde makt til å avgjøre konflikten, og Alexanders mange brev til Thomas var på sin side et uttrykk for viktigheten av å ikke trå feil, for kirken som helhet.

Det det franske nettverket er nesten fraværende som mottakere av sendebud med muntlig informasjon. Det er et par åpenbare grunner til det. For det første befant Thomas seg i det franske kongedømmet selv, noe som må ha medført mindre brevskrivning i seg selv, selv om det også var avstander innenfor det franske kongedømmet. For det andre var Thomas blant allierte der; franskmennene støttet Thomas i kampen mot Henrik, og Thomas må derfor ha vært mindre redd for lekkasjer tilbake til England enn han var blant annet i kurien, i tillegg til at han ikke trengte å bruke sendebud med muntlig informasjon for å overtale franskmennene.

Det finnes ingen i mottakere med muntlig informasjon blant Thomas' fransk-angevinske mottakere av brev. Dette må sees i sammenheng med at disse i all hovedsak støttet sin kong Henrik, og at de ikke dermed ikke kunne brukes for å søke støtte.

Mottakere i England mottok nest flest brev med muntlig informasjon etter det italienske nettverket, men blant disse var det bare Roger av Worchester og Henrik av Winchester som opptrådte lojalt mot Thomas i konflikten hans med Henrik. De andre mottakerne var aktører som ikke virker å ha sterke bånd til Thomas, og iblant opptrådte som fiender. Thomas brukte sendebud med muntlig informasjon i forsøk på påvirkning, og som tidligere nevnt kan man sammenligne disse sendebudene med lobbyister.

Det ble heller ikke sendt muntlige beskjeder gjennom sendebud når det skulle offentliggjøres ekskommunikasjoner og det er andre formelle brev. Her var jo poenget at informasjonen skulle være offentlig og at flest mulig skulle få den. Brevene som hadde sendebud som videreformidlet sensitiv informasjon, ble sendt til personer som kunne påvirke. Mange av brevene ble sendt til i og rundt den pavelige kurie, noe som ikke er overraskende da Thomas ville at man skulle påvirke kardinalene og spesielt pave Alexander. Dette kan man argumentere for bekrefter det forskjellige historikere har ment om Thomas' forhold til kurien;²⁴⁵ at han ikke hadde mange nok tette kontakter der, da om han virkelig hadde hatt det, ville ikke slike forsøk på å påvirke vært nødvendige.

---

²⁴⁴ Se kapittel 1.7.

²⁴⁵ Se for eksempel Barlow, «Thomas Becket», 130.

4.8 1169: Dobling av antall mottakere

Et annet interessant aspekt ved tabellen ovenfor er at den viser hvor bredt Thomas gikk ut i 1169. Thomas sendte sendebud med muntlig informasjon til 14 forskjellige mottakere, noe som var over dobbelt så mye som året etter, som på sin side var det året som Thomas gikk nest bredest ut. Det var også det året han videreformidlet muntlig informasjon gjennom sendebudet i flest antall brev, med 15 ganger mot elleve ganger i 1170. Ni av 14 mottakere befant seg i eller rundt kurien, to befant seg på Sicilia, to i England og én i Frankrike.

Foruten at det oppstod flere «situasjoner» som Thomas reagerte på; meglingsforsøk og forsøk på avverging av kroning av «the young king», kan en viktig grunn til det høye antall mottakere være at Thomas innså at han ikke hadde så sterk støtte hos Alexander som han hadde ønsket. Han skrev da til andre som kunne tenkes å kunne hjelpe han, ikke minst med å påvirke Alexander.

4.9 «The other half of my soul». Thomas og Konrad av Mainz

Et navn som figurer ofte både i brevene og også i noe av sekundærlitteraturen, er Konrad av Mainz, som Thomas i flere brev kalte for «den andre halvdelen av min sjel»²⁴⁶. Konrad og Thomas hadde møttes i Sens,²⁴⁷ og ifølge Duggan var Konrad Thomas' venn²⁴⁸ og blant kardinalene i kurien som Thomas kunne stole på,²⁴⁹ uten at hun begrunner eller utdyper dette noe nærmere. Ifølge Barlow hadde forbindelsen mellom Konrad og Thomas vært til betydelig støtte for Thomas, uten at heller han grunnga dette.²⁵⁰

Konrad var erkebiskop av Mainz, og hadde bosatt seg i Roma med kurien på grunn av konflikten med den tyske keiseren og hans mot-pave. Han ble kardinalprest av S Marcello i desember 1165,²⁵¹ og omtrent samtidig skrev Thomas sitt første av fem brev til han.²⁵² Det var neppe tilfeldig; Thomas kontaktet mange medlemmer av kurien og som vist tidligere i oppgaven gikk en stor del av korrespondansen hans den veien. Thomas så nok tydelige

---

²⁴⁶ Thomas kaller Konrad for dette i brev 126, 140, 172. "Anime sue dimidio".

²⁴⁷ Barlow, «Thomas Becket», 137.

²⁴⁸ Duggan, «Thomas Becket», 127

²⁴⁹ Duggan, «Thomas Becket's italian network», 183.

²⁵⁰ Barlow, «Thomas Becket», 137

²⁵¹ Duggan, «The correspondance», 1367.

²⁵² Brev 63. De fem brevene var brev 63, 116, 126, 140, 172, og i tillegg skrev Thomas et brev til Konrad, Hyacinth, og Henrik av Pisa.

likhetstrekk mellom sin egen og Konrads skjebne, og hadde store håp knyttet til han. I slutten av 1165 skrev Thomas til Gunter at «our lord and friend, the elect of Mainz is high in favour with the Lord Pope (...) and he can now very easily secure from him anything he pleases». ²⁵³ Thomas gav gjennom sendebudene Konrad muntlig informasjon som han må ha håpet til slutt kunne nå og påvirke paven. Det finnes påfallende nok i brevsamlingen derimot ingen brev fra Konrad til Thomas, men Thomas refererte riktignok sommeren 1168 til et brev Konrad skal ha sendt (som har gått tapt), hvor Thomas blant annet skrev «You advise me to endeavour to restore peace with the tyrant, the persecutor and tormentor of the Church [...]» Det eneste brevet fra Konrad til Thomas som det finnes spor av i brevsamlingen, er altså et brev hvor Konrad rådet Thomas til å arbeide for på ny få fred med Henrik. ²⁵⁴ Det er neppe et råd Thomas kan ha satt pris på, og etter dette brevet nevnes ikke Konrad mer i brevsamlingen, og han mottok heller ikke flere brev fra Thomas. Konrad var altså en som Thomas mente kunne være svært viktig, men hvorvidt Konrad støttet Thomas eller ikke er uklart, og det finnes ikke spor etter det i «The correspondance».

4.10 Informasjon og råd til Thomas

Thomas sendte ut mye informasjon og råd i brevene sine, men de faller utenfor de kriteriene som tidligere er lagt til grunn, så jeg presenterer ingen tabell som viser hvor Thomas sendte informasjon og råd. ²⁵⁵ En tenkt tabell som hadde vist hvor Thomas sendte uformelle brev, ville i så måte vært like informativ som en oversikt over hvem Thomas sendte ut informasjon og råd.

Nedenfor kommer derimot en tabell som viser forskjellige aktører som sendte informasjon og gav råd til Thomas. Disse kan ha, som Thomas, ha hatt ulik motivasjon for å gjøre dette, og jeg vil i etterkant av tabellen drøfte blant annet dette nærmere.

Tabell: Informasjon og råd til Thomas: 1 er informasjon, 2 er råd. «1-2,1» betyr eksempelvis at avsender sendte ett brev med informasjon (1) og råd (2), og ett brev med informasjon

---

²⁵³ Brev 62.

²⁵⁴ Brev 172.

²⁵⁵ SE SIDE... for kriteriene

	Navn	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170
1	Hyacinth ¹								1-2	
1	Theodwin ¹								1-2, 1	
1	Alexander ¹		2,2	2			2	2		
1	Otto av B ¹			1		1,1				
1	Wilhelm av P ¹					2				
1	Mester Vivian ¹							1-2		
1	Hubald ¹								1	
3	Gerard Pucelle				1-2					
4	Arnulf av Lis ²⁵⁶				1-2					
6	Humbert Bourges ¹					1				
6	Johan av Poitiers ²⁵⁷	1-2	1-2,1	1-2	1-2	1-3		1-2		
6	Nikolas av M Rouen ²⁵⁸		1,2		1-2, 1,1					
6	Mester Arnulf ²⁵⁹			1,1*						
6	Johan av Salisbury ²⁶⁰		1-2	1-2,1	1-2, 1-2, 1-2,2	2,2			2	
6	Hervey ²⁶¹		2	1						
6	Mester Wilhelm ²⁶²							1,2		
6	Henrik av Houghton ²⁶³	1								

²⁵⁶ Brev 45

²⁵⁷ Brev 18, 31, 34, 51, 66, 121, 188. Brev 188 var anonymt, men det var Johan som sendte det. Se Thomas' svar i brev 189.

²⁵⁸ Brev 41, 94, 113, 132

*Brev 64 er anslått datert 1165-1166, og er for enkelthets skyld plassert på 1165.

²⁵⁹ Brev 46, 64,

²⁶⁰ Brev 42, 55,99, 100, 101, 102, 135, 138.

²⁶¹ Brev 36, 48. Brev 36 er en lang allegori, men Hervey kommer med ett konkret råd: «Whenever the royal majesty summons you, you should obey immediately and attend him with respect [...]»

²⁶² Brev 207.

6	Herbert av Bosham ²⁶⁴								1-2	
6	Anonyme ²⁶⁵		1,1-2	1	1	1	1-2	1	1, 1-2,1-2	

* Brev 64 fra mester Arnulf er av Duggan anslått til å være skrevet i perioden sent 65-tidlig 66. For enkelhets skyld er den i tabellen plassert på året 1165.

Tabellen ovenfor viser at Thomas fikk råd og informasjon fra flere ulike personer i konflikten med Henrik, og de aller fleste avsenderne tilhørte enten det italienske nettverket eller etterretningsnettverket. Mens mye informasjon fra Thomas ble gjort hemmelig gjennom at informasjon blir gjort muntlig, er flere av avsenderne av brev til Thomas anonymiserte. Mens begge deler, bruk av sendebud og anonymisering av avsender, kunne komme av et behov for hemmelighold,²⁶⁶ finnes det en grunnleggende forskjell. Thomas levde trygt i eksil på fransk jord, og gjorde av ulike grunner informasjon muntlig, da det i mange tilfeller var viktig at informasjon ikke skulle komme i feil hender. De som derimot sendte informasjon til Thomas levde i flere tilfeller i kongedømmet til kong Henrik, og var dermed i direkte fare dersom det ble avslørt at de aktivt støttet Thomas. Derfor er 14 av 49 brev som inneholder informasjon som blir sendt til Thomas, sendt fra anonyme brevsendere.

Johan av Salisbury var den som gav flest råd til Thomas, noe som må reflektere Johans status og anseelse i nettverket. Johan av Poitiers var også sentral når det gjaldt råd, og begge to delte også mye informasjon til Thomas. Nikolas av Mont Rouen gjorde også dette frem til 1165, men etter dette ble det stilt fra han.

Alexander sine råd, som det var en del av, fremstår i realiteten som mildere måter å instruere Thomas på. Som det blir vist senere i oppgaven, brukte Alexander og kurien mange brev på å

²⁶³ Brev 20. Anonymt brev, skrevet av «nuntius suus». Ifølge Duggen Henrik av Houghton. Se brev 20, fotnote 1, og brev 12, fotnote 4.

²⁶⁴ Anonymt, men ifølge Duggan er det Herbert av Bosham og for oss noen navnløse medhjelpere. Se brev 311, fotnote 1. Dette er dermed det eneste bevarte brevet fra det som ifølge Barlow var lederen for Thomas' etterretningsnettverk.

²⁶⁵ Dette ble sendt fra ulike anonyme avsendere. Brev 29, 30, 33, 43, 164, 227, 272, 296, 112, 149, 297

²⁶⁶ I tilfellene som sendebud ble brukt, var det som tidligere flere forskjellige grunner til det, ikke bare et behov for hemmelighold. SE SIDE...

forsøke å «mildne» Thomas. Rådene fra Alexander kan dermed ikke ha falt i god jord hos Thomas, som søkte aktiv støtte fra Alexander, ikke trenering og motarbeidelse.

Det samme gjelder til en viss grad Johan av Poitiers. Han sendte brev med informasjon og råd mellom 1163 og 1167, og etter dette sendte han ikke noen brev. Det finnes ett unntak som man vet om, hvor Johan skrev et brev hvor han anonymiserte seg selv, og kalte seg «Quidam amicus».²⁶⁷ Man vet det er han som skrev brevet, fordi Thomas svarte på brevet i brev 189,²⁶⁸ og dette er det eneste bevarte brev som Thomas sendte til Johan av Poitiers.

Tilgangen til informasjon som Thomas hadde de første årene av konflikten, virket dermed å bli forverret de siste årene av konflikten. Dette var ikke tilfeldig, men en konsekvens av at Henrik må ha «strammet inn» når det gjaldt informasjonsflyten til Thomas. Walter de Insula som holdt til i hoffet til kong Henrik ble avslørt som Thomas' støttespiller i 1166.²⁶⁹ Da Johan av Poitiers spurte Henriks delegasjon som var på vei tilbake fra Roma om informasjon i begynnelsen av 1167, svarte de at de trodde de ville gjøre en tjeneste for kong Henrik dersom de ikke fortalte han noe.²⁷⁰

I den pavelige kurie var det først og fremst i forbindelse med legatene utnevnt av paven til å megle mellom Thomas og Henrik, at Thomas fikk informasjon og råd fra den pavelige kurie. I tillegg fikk Thomas etter freden ved Freteval råd om å være tilgivende fra Hyacinth og Theodisinus. Den små mengden av brev som inneholder informasjon fra aktørene i kurien, kan sees på som oppsiktsvekkende, da det var til sitt italienske nettverk Thomas sendte til aller fleste brevene til, og hvor konflikten kunne bli avgjort. Kun fire av brevene fra kurien inneholdt informasjon, mens i ni brev ble det videreformidlet råd.

Etter at det ble forhandlet frem fred, fikk Thomas eksempelvis råd fra kardinalene Hyacinth og Theodwin om at han måtte tilgi de som har handlet urett mot han. Det kan være at dette var ment som oppriktige råd som Thomas kunne tjene på å følge, men samtidig faller de inn i et mønster fra den pavelige kurie hvor mye som nevnt handlet om at Thomas måtte forsøke sitt ytterste for å skape fred med kongen.

Nikolas av Mont Rouen, Johan av Poitiers og Johan av Canterbury var alle aktører som kong Henrik kunne utøve makt over; Nikolas og Poitiers befant seg i hans kongedømme, mens

---

²⁶⁷ Brev 188.

²⁶⁸ Som da kommer etter brev 188 i brevsamlingen. Se brev 188, fotnote 1 for begrunnelsen til Duggan.

²⁶⁹ Barlow, «Thomas Becket», 130. Sendte ingen brev til Thomas under eget navn, men han kan ha sendt brev nr 112 med avsender «quidam amicus suus» og brev nr 227 «quidam amicus». Se brev 112, fotnote 1, og brev 227, fotnote 1.

²⁷⁰ Brev 121, side 577.

Salisbury svært gjerne ville kunne vende tilbake og arbeide i England. Allikevel kommuniserte de hyppig til Thomas og gav han både informasjon og råd. I det italienske nettverket sto de mer fritt til å kommunisere, allikevel fikk han svært lite informasjon derfra. Den lille korrespondansen han fikk fra kurien gir derfor samlet sett en indikasjon på at Thomas manglet støtte i kurien.

4.12 Johan av Salisbury, Johan av Poitiers og Nikolas av Mount Rouen

Som vist tidligere var Johan av Salisbury, Johan av Poitiers og Nikolas av Mount Rouen alle del av Thomas' etterretningsnettverk, og var aktive sendere av informasjon til Thomas. De to førstnevnte var gamle kjenninger av Thomas som hadde arbeidet med han tidligere. De samme tre personene gav også Thomas råd i flest brev. 14 av 20 brev som inneholder råd til Thomas kom fra disse tre. De var plassert på forskjellige deler; mens Johan av Salisbury for det meste oppholdt seg i Reims, var Johan av Poitiers biskop i Akvitaine. Nikolas av Mount Rouen var i Normandie.

Johan av Salisbury var anerkjent i flere kretser, og ifølge Barlow var Johan

«[...] a small and delicate man, warm, lively and playful, a joker with an eye to the ridiculous, the confident member of a learned élite, so sure of his scholarship that he could quote, to amuse his circle, classical authors and other embroideries of his own invention, was everything that Thomas was not.²⁷¹

Johan deltok aktivt i vennskapssirkelen til Peter av Celle, og var som tidligere nevnt den som koblet Thomas opp mot flere støttespillere i Rheims. Barlow mener videre at det er sannsynlig at han vinteren 1163-64 hadde dratt til Frankrike på Thomas' instruksjoner for å agere som Thomas' agent, spionere og rekruttere allierte.²⁷²

Nikolas av Mount Rouen. Duggan påpeker at selv om Nikolas' sykehus fikk økonomisk støtte av Henrik, var han en sterk støttespiller av Thomas.²⁷³ Ifølge Barlow møttes Thomas og Nikolas sannsynligvis etter en militærkampanje i 1161 i Frankrike da Thomas fortsatt var kansler for Henrik.²⁷⁴ Thomas ble syk og lagt inn på sykehuset til kirken i St Gervais i

---

²⁷¹ Barlow, "Thomas Becket", 32.

²⁷² Ibid: 107.

²⁷³ Duggan, «The correspondance», 1378.

²⁷⁴ Ibid: 62

Normandie, og ble besøkt av Nikolas som var canon ved nabo-sykehuset St Jacques on Mont-aux-Malades.

Støtten Nikolas gav Thomas må ha kommet med en ikke ubetydelig risiko siden sykehuset han arbeidet på var støttet økonomisk av Henrik og befant seg på Henriks territorium. I august 1167 sendte imidlertid Nikolas sitt siste brev til Thomas.²⁷⁵ Her unnskyldte han seg med økonomiske utfordringer og kong Henriks hat mot Thomas. På slutten av brevet skrev han videre at han selv eller mester Herbert ville komme til Thomas og gi en full rapport om det som hadde blitt oppdaget i mellomtiden. Om Nikolas eller Herbert dukket opp hos Thomas vites ikke, men det finnes ingen flere brev fra Nikolas i «The correspondance» etter dette.

Johan av Poitiers var en gammel bekjent og kollega av Thomas fra tiden de arbeidet i husholdningen til erkebiskop Theobald.²⁷⁶

På tross av det som virker som tette forhold mellom Thomas og hver av de tre, er det kun bevart ett brev som Thomas sendte til Nikolas, og ett refsende brev til Johan av Poitiers. Av brev som er ment til Johan av Salisbury er det ikke bevart noen, med unntak av to utkast av brev som Thomas mente å sende til Wilhelm av Pavia,²⁷⁷ som Johan av Salisbury øyensynlig fikk i oppgave å se gjennom før brevene ble sendt. Hva skyltes den manglende brevsendingen fra Thomas til disse tre? For det første må det, som det er nevnt tidligere, understrekes at brevsamlingen ikke rommer alle brevene som ble sendt til og fra Thomas. Flere brev må altså regnes for å ha gått tapt, og det kan godt gjelde brev som Thomas sendte til disse tre aktørene. De skrev på sin side mange brev til Thomas, og de befant seg på forskjellige geografiske steder enn Thomas, så Thomas må ha kommunisert med de.

I tillegg befant Johan av Poitiers og Nikolas av Mont Rouen seg på kong Henriks territorium, så sensitiv kommunikasjon til disse kan ha blitt gjort muntlig, og dermed ikke tilgjengelig for oss i dag.

Johan av Salisbury befant seg på fransk territorium, men han arbeidet i det engelske kongedømmet etter Thomas' død. I brev som han sendte til Thomas uttrykte han som tidligere vist bekymring over sin egen økonomi, og i frem til 1167 var han ivrig etter å inngå fred med kong Henrik, da han skilte sin egen sak fra Thomas'.²⁷⁸

---

²⁷⁵ Brev 132,

²⁷⁶ Ibid, 29-30.

²⁷⁷ Brev 134 og 136.

²⁷⁸ Barlow, «Thomas Becket», 135.

4.13 Informasjon/Råd: Oppsummering

Duggans påstand om at Thomas hadde mange lojale støttespillere i kurien er på ett vis tvilsom, i hvert fall dersom man legger informasjonsflyten og rådene som han fikk fra kurien til grunn.

Han virker derimot å ha hatt en velfungerende etterretningsnettverk som foret han med informasjon og råd fra ulike steder. Etter hvert forsvant mye av den informasjonen, men samtidig tok det til å bli sendt mer informasjon og råd fra anonyme avsendere. Disse kom ikke fra kurien, men kan ha blitt sendt fra frank-angevinsk eller engelsk territorium. Johan av Salisbury som befant seg i Reims kan også ha begynt å sende anonymt, da han gjerne ville ordne opp i forholdet sitt med kong Henrik. Et for synlig og tett samarbeid med Thomas kunne ha hindret dette.

5 Politisk støtte

Hvor mye støtte hadde egentlig Thomas for sine handlemåter? Dette spørsmålet går rett til kjernen ikke bare i denne oppgaven, men store mengder av litteratur som er skrevet om Thomas strid med Henrik. Hva mente egentlig pave Alexander og kurien om Thomas? Var han, som Barlow hevdet, «an embarrassment», eller ble han sett på som en som kjempet for kirken som helhets interessert?

Når jeg i dette kapitlet skal undersøke hvordan Thomas søkte støtte, vil jeg både undersøke hvem han ba om støtte, og se nærmere på Thomas forhold til kurien. Jeg vil også se på enkelte aspekter av hva kurien kommuniserte til Thomas, og drøfte hvordan det igjen kan tolkes.

Politisk støtte var støtte hvor aktører støttet Thomas' sak(er) immaterielt gjennom påvirkning; det være seg Canterburys posisjon i forhold til York, pavelig aksept for ekskommunikasjon av aktører som virker å motarbeide Thomas, eller andre anliggender. Thomas kunne søke etter dette eksempel ovenfor Henriks mor, keiserinne Matilda, eller i den pavelige kurie. Ett eksempel på at Thomas virker å ha fått det, er da kardinalprest Theodwin høsten 1170 skrev

til Thomas.²⁷⁹ «We have worked hard and successfully that those matters for which you sent to the Curia should be mandated and put into effect as you desire».

5.1 Hvem henvendte Thomas seg til for å be om støtte?²⁸⁰

Tabell: Antall brev som Thomas ba om støtte. Aktører Thomas ba om støtte hos i kolonnen til venstre, mens de ulike årene er i kolonnene til høyre.

		1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170	Totalt
1	Alexander		1	1		2	4	3	6	6	23
1	Hubald		1						1	1	3
1	Bernard av Porto		1					1	1		3
1	Albert		1								1
1	Hyacinth		1			1	1		2	1	6
1	Alle kard.						1				1
1	Otto av Brescia						2		1		3
1	Wilhelm av Pavia						1		3	1	5
1	Albert og Theodwin						1				1
1	Johan av Sutri						1		1		2

²⁷⁹ Brev 324.

²⁸⁰ Se vedlegg for bakgrunnstall.

1	Boso						1				1
1	Konrad av Mainz				1	2	2	1			6
1	Henrik av Pisa					1					1
1	Manfred							1			1
1	Hubald og Hyacinth							1			1
1	Gratian								2	2	4
1	Hugo av B								1		1
1	Johan av Napoli								1	1	2
1	Walter av Albano									1	1
2	Stefan av Meaux								2		2
2	Wilhelm av Sens								1		1
2	Fulk og Reims				1			1			2
2	Simon og Bernard								1		1
2	Robert av Aire					1					1
3	Robert av Hereford					1					1
3	Gilbert av London		2								2

3	Henrik av Winch								2	1	3
3	Roger av Worch								1		1
3	Robert av Leicester			1							1
4	Matilda			1							1
4	Silvester						1				1
5	Stefan av Sicilia						1				1
5	Rikard av Sirakuse						1				1
	«Cuidam amico»*					1					1
	Totalt antall brev	0	7	3	2	9	17	8	24	14	86

*Datering uklar. Mellom 1166-70 For enkelhets skyld plassert på året 1166..

Tabellen ovenfor viser at Thomas gikk bredt ut og ba hele 34 ulike aktører om støtte, fra 1163 til 1170.²⁸¹

Av totalt 86 brev hvor Thomas ba om støtte, ble 69 av disse sendt til medlemmer av kurien. I tillegg sendtes fem brev til klerker av Thomas med beskjed om å påvirke paven²⁸². Hva kan det si om Thomas' bånd til kurien, og hvordan kurien så på Thomas og hans sak?

For det første gav Thomas i flere brev uttrykk for at støtte fra paven var avgjørende for at Thomas kunne vinne striden med kong Henrik. Selv etter freden ved Fréteval gav Thomas uttrykk for at kampen kunne ha vært avgjort langt tidligere dersom paven hadde gjort som

²⁸¹ Brevet til «Cuidam amico» er anonymisert, og det er ikke umulig at det var til en av de som hadde mottatt brev fra Thomas under eget navn. I såfall ba Thomas om støtte fra 33 ulike aktører.

²⁸² Thomas forsøk på å påvirke paven gjennom andre drøftes nærmere senere i dette kapittelet.

Thomas ønsket: «For in response to your last letter, from which the lord king of England discovered that you would no longer spare him [...] he immediately made peace with us [...]»²⁸³. Alexanders «overmenneskelige mildhet²⁸⁴» hadde hindret fred ved at Henrik hadde trodd han kunne slippe unna. Striden kunne altså bli avgjort av kurien og Alexander, og dermed var dette stedet hvor de fleste brev med ønske om støtte ble sendt. Også den engelske kongen og fiendlige biskoper sendte flere delegasjoner dit.²⁸⁵ At Thomas sendte de fleste brevene om støtte til der han mente striden kunne bli avgjort, kan dermed ikke være særlig overraskende.

For det andre betyr dette sannsynligvis at paven og kurien ikke var like positivt innstilt til Thomas' sak som han må ha håpet på. Kurien var delt mellom støttespillere og motstandere av Thomas. I et brev til Gunter²⁸⁶, som var sendt til kurien for å kjempe for Thomas' sak, ba eksempelvis Thomas han passe på slik at ikke Wilhelm av Pavia og Johan av Napoli fant ut av hva han prøver å få til, som i det tilfellet handlet om å forsvare Thomas' status som primas i den engelske kirke. I et annet brev nevnte en anonym avsender til Thomas: «[...] Naples, Porto, and Pavia, - the three cardinals who are attacking you in every way [...]».²⁸⁷

Thomas' handlemåter møtte kritikk fra flere hold, og det kan godt være at flere i kurien delte et slikt kritisk syn, og at det ikke bare fra bestikkelser som gjorde at flere medlemmer av kurien støttet Henrik.²⁸⁸ Alexander var den som hyppigst mottok brev med en tredjedel av alle brevene som gikk til kurien (23 av 69 brev). Den var nok ikke fordi Alexander var den største støttespilleren Thomas hadde, men fordi han var den mektigste. Hyacinth som er neste mann på listen fremstår som en forkjemper for Thomas' sak gjennom hele korrespondansen. Deretter kommer to interessante mottakere. Konrad av Mainz og Wilhelm av Pavia. Ingen av disse fremstår som tydelige støttespillere for Thomas. Wilhelm av Pavia motarbeidet Thomas over lang tid, før de på ny inngikk et vennskap gjennom kong Ludvig. Konrad av Mainz hadde Thomas store forhåpninger til, men i brevsamlingen finnes det ingen svar fra han, og de to siste årene av striden sender heller ikke Thomas brev til han.

Og hva sier dette om Thomas' syn på paven og hans handlemåter? Thomas må enten ha ment at pavens handlingsrom var større enn det paven selv mente, og at enkeltsakene han kjempet

---

²⁸³ Brev 300, side 1261.

²⁸⁴ Brev 200, side 865.

²⁸⁵ Se for eksempel brev 30.

²⁸⁶ Brev 62, side 245.

²⁸⁷ Brev 30, side 97.

²⁸⁸ Påstander om bestikkelser ble gjort flere ganger i brevsamlingen, både av Thomas og av andre støttespillere. Se for eksempel brev 278, side 1187.

for alle var viktige for Canterbury og/eller kirken som helhet. Eller så må det for Thomas ha vært viktigere å få tilbake sin rolle i den engelske kirke, uavhengig om det gikk ut over kirken som helhet.

Et tredje alternativ kan ha vært at Thomas mente at paven fikk feilaktig informasjon fra Thomas' motstandere innenfor kurien og delegasjonene som Henrik sendte, noe som gjorde det viktig for Thomas og kirken som helhet at han fortsatt å informere og presse Alexander.

Et fjerde alternativ presenterte historikeren Beryl Smalley²⁸⁹, som mente at Thomas visste at Alexander ville gi seg og la Henrik vinne striden, dersom han ikke ble presset. Dersom dette er riktig må Thomas ha sett på paven som enten svak og/eller negativ til Thomas' sak, og Thomas måtte da presse han når nye uenigheter oppstod.

Uavhengig av hva Thomas mente i den sammenhengen, gav han i hvert fall klart uttrykk for uenighet i måten paven håndterte saken(e) hans. Mange av brevene blir sendt i forbindelse med konkrete saker som oppstod, for eksempel utnevnelsen av legater, ekskommunikasjoner og anker, og kroningen av Henriks sønn. Selv om Thomas kan ha ment at pavens handlingsrom ikke var så stort, kan han ha ment at alle disse sakene hver for seg var verdt «lobbyiere» for.

Frustrasjonen Thomas gjentatte ganger gav uttrykk for, ble tatt opp av kardinalprest Johan av Sutri tidlig i 1170.²⁹⁰

«So great did the insult become that you were driven not only to suspect us but to condemn us. We are not surprised if your spirit could be moved by the slanders and false rumours, but we wonder whether your loyalty, confirmed by the innumerable proofs of our affection and favour, should have wavered even a little».

Kardinalbiskop Bernard skrev om det samme i mai 68:

[...] You, dear brother, ought not to doubt that we care for your concerns as if they were our own [...]. Therefore, if it should sometimes happen that we do something which may displease you, you should subject your displeasure to rational examination, so that you may take it less ill [...].²⁹¹

---

²⁸⁹ "The Becket conflict and the schools", 148.

²⁹⁰ Brev 264.

²⁹¹ Brev 167.

Bernard av Porto var blant Henriks støttespillere i kurien. Johan av Sutri var blant de kardinalene som hadde støttet Henrik til å begynne med, men i de siste årene av konflikten var gått over til «den andre siden»,²⁹² Deres indirekte kritikk av Thomas' i disse brevene var kan hende en måte å imøtegå kritikken fra Thomas og hans allierte.

5.2 Vennskapsspråk og gamle bekjentskaper – prov på sterke vennskapsbånd?

Duggan hevder blant annet på bakgrunn av vennskapsspråk og prov på gamle kontakter at Thomas hadde betydelig støtte i kurien. Som Duggan skriver om støtten han hadde i kurien: «Thomas found that he could count on the support and favour of an extensive network of friends and supporters.»²⁹³

«[...] Thomas was already on terms of considerable intimacy with some of the most influential members of the papal court. Hubald, dean of the college of cardinals, was «his dearest father and lord»; Hyacinth, who had been a cardinal since 1144, was his «special patron and friend»; and Albert was «his lord and dearest friend» and «most beloved lord [...]»²⁹⁴

Duggan virker her å sette likhetstrekk mellom bruk av vennskapsspråk og personlige, affektive følelser som Thomas skal ha hatt for mottakerne av brevene. Men Thomas brukte vennskapsspråk ovenfor mange ulike aktører, både allierte og fiender.

I et ellers refsende brev skrev Thomas i salutioen til Jarl Robert av Leicester, en av kongens mektigste menn og allierte, blant annet «[...] to his dear son and friend in Christ [...]»²⁹⁵. Til kong Ludvig skrev Thomas «To his dearest lord Louis[...]».²⁹⁶ Mer overraskende kan det kan være at han til kong Henrik skrev «To his lord and friend Henry»,²⁹⁷ og til Roger av York «[...] to his venerable brother and friend Roger [...]»²⁹⁸ I brev 136 som Thomas skrev til

---

²⁹² Duggan, “Thomas Becket’s Italian network”, 187..

²⁹³ Duggan, «Thomas Becket’s Italian Network», 179.

²⁹⁴ Ibid: 180-181.

²⁹⁵ «Dilecto in Christo filio suo et amico». Brev 39, side 151.

²⁹⁶ «Amantissimo domino suo L». Brev 53.

²⁹⁷ «Domino suo et amico Henrico». Brev 82, side 329.

²⁹⁸ «Uenerabili fratri et amico Roger». Brev 295.

Wilhelm av Pavia, men som Johan stoppet utsendelsen av da det var for uærbødig, kalte han Wilhelm for «venerable lord and friend».²⁹⁹

Når det gjelder to av Thomas' nærmeste allierte, Nikolas av Mont Rouen og Johan av Salisbury, er bruken av vennskapsspråk i brevene nesten fraværende. Dette var nok på grunn av at det ikke var ikke hadde behov for å appellere til vennskapelige følelser, da de allerede var allierte. Slik sett kan man sammenligne bruk av vennskapsspråk med teorien rundt svake båndets styrke. Med både vennskapsspråk og det å kontakte aktører som ikke er i ens nærmeste krets, kan handle om å forsøke å knytte til seg aktører som ikke allerede er allierte. Det betyr ikke at vennskapsspråk ikke også kunne vært brukt affektivt. Johan av Poitiers, som i likhet med Nikolas og Johan av Salisbury, brukte mye vennskapsspråk i brevene til Thomas.

Thomas hadde som Duggan skriver hatt kontakt med aktører i den pavelige kurie så tidlig som 1148, kanskje enda tidligere. Men det alene betyr mindre, da også «fiender» som Wilhelm av Pavia hadde hatt kontakt med Thomas fra tiden han var kansler.

Peter de Mizo skrev til Thomas før Thomas hadde flyktet til Pontigny, hvor han ser ut til å be om økonomisk støtte.³⁰⁰ I brevet kalte han Thomas «special friend»,³⁰¹ Ingenting i brevsamlingen tyder på at Peter de Mizo gav Thomas noen støtte av den grunn, tvert imot regnet Henriks delegasjoner Peter som en av kardinalene som lojale mot Henrik. I korrespondansen finnes det ingen brev fra Thomas til Peter. Peter sendte ett brev til hvor han lovde Thomas støtte.³⁰² Dette er imidlertid skrevet etter freden ved Freteval, og Peter hadde i hvert fall basert på den gjenværende korrespondansen således vært fraværende gjennom omtrent hele konflikten. Støtten som Peter lovde var dermed neppe mye verdt for Thomas.

I avslutningen på «Thomas Becket's italian network» kommer Duggan også med en noe tvilsom konklusjon. Hun skriver at lenge etter Thomas' død, da munkene i Canterbury var i konflikt med erkebiskop Baldwin, fikk de støtte av tre overlevende fra Thomas' nettverk, Gratian, Hyacinth og Humbert.³⁰³ Men munkene i Canterbury var ingen støttespillere av Thomas da han levde. Som Johan av Salisbury selv skrev til munkene: «[...] since the monks of Canterbury always have a sort of hereditary right to hate their archbishops», og så fortsatte han med å beskrive motarbeidelsen av erkebiskopene Anselm, Ralf, Wilhelm, og Theobald,

---

²⁹⁹ Brev 136, side 633.

³⁰⁰ Brev 9.

³⁰¹ «Speciali amico»

³⁰² Brev 325.

³⁰³ Duggan, *Thomas Becket's Italian Network*, 201.

før han fortsatte: «[...] and now they insatiably persecute Thomas without reason».³⁰⁴ Barlow skriver det slikt: «His lasting unpopularity with the monks is undoubted».³⁰⁵ Baldwin hadde derimot vært blant elevene til Humbert av Bourges, og dersom gammelt vennskap og lojalitet skulle ha innvirkning på medlemmer av kurien i denne sammenhengen, ville de heller ha støttet erkebiskop Baldwin.

5.3 Thomas og Alexander

[...] If we seem to have acted with more slackness in your cause and in that of the English Church, and have not replied to your petitions according to your desire, this was not because we do not consider the cause itself to be common to us, you, and the English church, or that we would wish to desert you for any reason, but that we considered rather that patience should be used [...]³⁰⁶

Sitatet ovenfor er hentet fra et brev Alexander skrev til Thomas etter freden ved Freteval, hvor han virket å ha et behov for å imøtegå kritikk og forklare hvorfor han ikke hadde gitt Thomas sterkere støtte gjennom Thomas' konflikt med kong Henrik. Alexanders manglende støtte til Thomas er tatt opp av flere, både i Thomas' samtid og senere.

I flere fremstillinger presenteres pave Alexander som en byråkratisk skikkelse som var en mester i å trenere saken rundt Thomas for å unngå å ta definitive beslutninger som potensielt kunne påføre kirken store nederlag.³⁰⁷ Alexander spilte ifølge Duggan et «ventespill», da pavene ikke hadde makt til tvinge gjenstridige konger.³⁰⁸ Barlow er inne på det samme: «The ploy of making concessions and then defaulting on them was typical of his tactics. Like any concern on the brink of failure he lived on borrowed time and promises which were not quite what they seemed».³⁰⁹

---

³⁰⁴ Millor og Brooke, «The letters of John of Salisbury. Volume Two», 487.

³⁰⁵ Barlow, «Thomas Becket», 271.

³⁰⁶ Brev 307, side 1293.

³⁰⁷ Se for eksempel Smalley, «The Becket conflicts and the schools», 138-159.

³⁰⁸ Duggan, «Alexander ille meus: The Papacy of Alexander III», 31

³⁰⁹ Barlow, «Thomas Becket», 168-169.

Barlow mente som nevnt tidligere at Thomas for kong Ludvig og Alexander bare var en liten diplomatisk ressurs som de lett kunne ofre dersom de hadde interesse av det.³¹⁰ Barlow hevdet også at Thomas var en forlegenhet for Alexander, og at han forsøkte å holde Thomas rolig og bortgjemt med et minimum av oppmuntring.³¹¹ Duggan belyser også Alexanders manglende støtte, men vektlegger i større grad årsakene til dette som ifølge Duggan lå i Alexanders manglende handlingsrom. Johan av Salisbury var inne på noe av det samme allerede i et brev til Thomas fra 1166: «[...] The pope for the time allows himself the freedom of manoeuvre which his power permits him [...]».³¹²

Den manglende støtten fra Alexander gjorde at Thomas måtte handlet for å få støtten han mente han behøvde, blant annet gjennom å skrive brev til aktører som han ba påvirke paven.

Tabell: Oversikt over personer som Thomas ba påvirke paven, brev fordelt på år³¹³.

	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170
Roger av Worchester								X	
Stefan av Meaux								X X	
Wilhelm av Sens								X	
Konrad av Mainz				X			X		
Hyacinth						X		X	
Bernard av Porto							X		
Hubald og Hyacinth							X		
Otto av Brescia								X	
Hubald								X	X
Johan av Sutri								X	
Gratian									X

³¹⁰ Barlow, "Thomas Becket", 134.

³¹¹ Ibid, 134-35.

³¹² Brev 100. Side 467.

³¹³ 1165 Brev 62, 63

1167 Brev 123, 141

1168 Brev 161, 172, 173, 174, 177

1169 Brev 185, 212, 216, 217, 233, 243, 244, 248, 251

1170 Brev 301, 302, 303, 304

Walter av Albano									X
Wilhelm av Pavia									X
Mester Lombard							X		
Klerken Johan Planeta						X			
Gunter				X					
Klerkene Alexander og Johan							X	X	

Sett bort fra Thomas' bruk av sitt etterretningsnettverk, brukte han i denne sammenhengen ikke aktører utenfor kurien før 1169. Da ba om Roger av Worchester i det engelske nettverket og Wilhelm av Sens og Stefan av Meaux (2 brev). Dette var det eneste året han ba aktører utenfor det italienske nettverket og etterretningsnettverket om å påvirke pave Alexander. Som tidligere vist var 1169 et år med mye diplomatisk aktivitet.

Alexander var altså ikke like støttende til Thomas og hans sak som Thomas ønsket, han hadde vært det hadde ikke brevene som tabellen over katalogiserer vært sent. Samtidig viser dette at Thomas må ha hatt håp om at kardinaler og andre rundt kurien støttet han så mye at de kunne kjempe for hans sak, og kunne påvirke paven. Anne Duggan sammenligner paven med en moderne styreleder som måtte styre sammen med og imøtekomme ønskene til sine direktører (kardinalene).³¹⁴ Selv om da paven ikke var eller hadde makten til en diktator,³¹⁵ var han den viktigste aktører i kurien og gjenstand for mange påvirkningsforsøk, både fra Thomas og Henrik.

Så hva kan tabellen ellers vise? For det første er de alle fleste brevene skrevet til aktører i den pavelige kurie, eller i nærheten av den. Dette må ha vært på grunn av at disse har hatt en god posisjon for å påvirke paven og beslutningene tatt i kurien, både geografisk og politisk.

Unntakene er tre brev til biskoper i den engelske og franske kirke. For det andre skriver han til aktører han stolte på. Eksempelvis skriver han ikke til Gilbert av London at Gilbert måtte påvirke paven til å støtte Thomas; for det første ville ikke Gilbert gjort det, og for det andre ville det vært å vise svakhet og splittelse utad, siden Thomas da implisitt ville skrevet at paven ikke støttet han. Da Thomas skrev formelle brev med navn på ekskommunikasjoner til

³¹⁴ "Thomas Becket's italian network", 185.

³¹⁵ Ibid: 185.

medlemmer av kirken i England, skrev han som om paven, kurien og kirken som helhet var samlet på hans side.

Navnene i tabellen ovenfor må da hovedsakelig ha vært personer som Thomas må ha stolt på, og som var personer han må ha hatt et håp om kunne ha en mulighet til å påvirke paven.

Roger av Worchester var det eneste medlemmet av den engelske kirken som Thomas ba om å skrive og påvirke paven. Roger var kong Henriks fetter,³¹⁶ noe som Thomas kan ha ment gav han større autoritet og påvirkningskraft, og var i tillegg den første som Thomas utnevnte som biskop. Roger stod da i et særlig lojalitetsforhold til Thomas, og sammen med Henrik av Winchester fremstår han som den sterkeste støttespilleren for Thomas i den engelske kirke..

Ifølge Knowles var Roger den engelske kirkens modigste og mest lojale biskop av Thomas.³¹⁷

Mester Lombard og klerkene Gunter, Alexander og Johan arbeidet i Thomas'

etterrettningsnettverk, og at de ble bedt om å påvirke paven var dermed lite overraskende.

Ellers var det to stykker fra den franske kirken Thomas ba om å påvirke paven: Erkebiskop Wilhelm av Sens og biskop Stefan av Meaux.³¹⁸ Den største gruppen er medlemmer av den pavelige kurie. Ni forskjellige personer ble i 13 brev bedt om å påvirke paven.

De fleste av disse var som nevnt personer som Thomas må ha stolt på, men det er her tre mulige unntak. Bernard av Porto, Johan av Sutri, og Wilhelm av Pavia.

19 av 22 brev er altså skrevet til aktører Thomas må ha stolt på, mens disse tre er skrevet på et tidspunkt hvor Thomas må ha hatt et håp om at disse også, på tross av at det tidligere hadde støttet Henrik, kunne gi Thomas verdifull støtte.

I Matthew og Haseldines fremstillinger vektlegges Thomas' opptatthet av Canterburys stilling mer enn i Duggans fremstillinger.³¹⁹ Og de mange brevene hvor Thomas ber aktør om å påvirke Alexander om å bekrefte Canterburys posisjon som primas virker å støtte dette.

Samtidig var Canterburys formelle stilling viktig i forhold til Thomas posisjon og muligheter til å utøve makt over biskopene og andre kirkelige undersåtter i England. Dersom Roger av York og kanskje til og med flere andre provinser ikke ble underlagt Canterbury, ville det satt

---

³¹⁶ Noe Thomas selv gjentatte ganger i sin korrespondanse med Roger nevnte.

³¹⁷ David Knowles, "The episcopal colleagues of archbishop Thomas Becket", 22.

³¹⁸ Stephen de La Chapelle.

³¹⁹ «At the curia Becket was perceived to be much more concerned about himself and the church of Canterbury than about Rome». Matthew, «The letter-writing of archbishop Becket», 294. «Two points were particular evocative of my own Becket tutorial. First, that it was the church of Canterbury rather than the Church universal whose cause Becket initially embraced with such determination [...]». Haseldine, «Becket: Martyr, saint – and friend?», 306

en stor begrensning på Thomas mulighet til å utøve makt, og dermed muligheten til å kjempe i konflikten med Henrik og sine «ulydige» undersåtter i kirken.

Et annet aspekt som er verdt å legge merke til, er når i konflikten disse brevene ble sendt, og i hvilken kontekst i striden som Thomas ba om støtte. Ingen av brevene ble sendt før 1165, og 18 av 22 brev ble sendt fra 1168 av, altså i løpet av de siste tre årene av konflikten.

Men hva sier da dette om Thomas forhold til Alexander? I 22 brev skrev altså Thomas til aktører som han har ba om å påvirke paven. Det behøver ikke være uttrykk for annet enn at Thomas brukte forskjellige måter på å påvirke paven, som var det politiske sentrumet som kunne gi Thomas avgjørende støtte. På den annen side viser jo det at Alexander ikke gav Thomas like mye støtte som Thomas ønsket, og at Thomas i tillegg til å skrive til Alexander selv, ønsket at også andre skulle promotere hans behov.

Også etter at striden virker avgjort og Henrik har garantert for Thomas' sikkerhet og Canterburys tidligere posisjon³²⁰, klarte ikke Thomas å dy seg og skrev til Alexander at konflikten ville vært avgjort for lenge siden dersom han hadde støttet han tidligere.

Ifølge Smalley var Alexander «the theorist of expediency»³²¹, og hans anslag over hva som var mulig pessimistisk og praktisk.³²² Hans ledende idé var kirkelig frihet,³²³ noe som gikk fint overens med Thomas' sak. På den annen side kan hans «pessimistiske og praktiske» side gjort at han har vurdert farene som uforbeholden støtte til Thomas kunne gi. For det første kunne det skyve Henrik over til mot-pavens side, og for det andre kunne han miste peterspengene fra England, penger som han var helt avhengig av.³²⁴

Dynamikken i striden mellom Thomas og Henrik var delvis utenfor Alexanders kontroll, og til å begynne med virker å ville at Thomas skulle sette «hardt mot hardt» mot Henrik.

23. februar 1164 skrev Alexander:

«Wherefore we direct and order your fraternities by letters apostolic, and enjoin you by the virtue of obedience, that if the illustrious English king has at any time required from you anything hostile to the liberty of the church, you should not attempt to render it to him in any way, or commit yourselves to him in anything, especially anything

---

³²⁰ Brev 299. Freden ved Freteval.

³²¹ "The Becket conflict and the schools", 159.

³²² Ibid, 159.

³²³ Ibid, 140

³²⁴ Duggan, "The correspondence", brev 48, fotnote 5. Se også Smalley, *The Becket conflict and the schools*, 147-148.

against the Roman Church; nor should you presume to introduce a novel formulation of promise or oath, apart from that which bishops have been accustomed to make to their kings.»³²⁵

I første del av utdraget forbød Alexander Thomas å gi noe til Henrik som er fiendtlig til kirkens frihet. Deretter skriver han at han ikke skulle akseptere en ny formulering, et løfte eller en ed, bortsett fra det som biskoper hadde vært vant med til å gjøre til deres konger. Det kan tolkes som at Thomas kunne si ja til klausulene som handlet om kriminelle klerker, mens sett i sammenheng med det første delen av setningen er det tydelig at Thomas ikke skulle gi etter for Henriks press. Dette står i kontrast til de senere brevene som Alexander skrev i løpet av konflikten.

Rett etterpå skrev Alexander at ønskene til prinser måtte bli respektert og deres vilje bli møtt på en imøtekommende måte, og at Thomas måtte underkaste seg kongen så langt han kunne, med unntak av det som stred mot hans kirkelige status³²⁶

På ett vis skriver han noe av det samme som i det foregående brevet, men det økte vektleggingen av å komme i møte «prinsens» ønsker, underbygger påstandene om at dette var en uønsket konflikt for kirken sentralt. Ifølge Smalley ville Thomas, dersom han hadde godtatt de gamle skikkene som Henrik viste til ved Clarendon, mottatt et nydelig skrevet brev fra Alexander, skrevet mer i sorg enn vrede, og videre ville saken ha blitt liggende uten noen videre reaksjoner.³²⁷ Dette sammenfaller med inntrykket man sitter igjen med etter å ha lest deler av korrespondansen mellom Thomas og Alexander. Kong Henriks handlemåter var utenfor Alexanders kontroll, og i verste fall kunne han bli støtt ut i motpavens favn. Thomas' handlemåter var også til dels utenfor Alexanders kontroll, og han måtte da styres og veiledes for å hindre at Henrik gikk over til motpaven.

Tabell. Kartlegging av brev hvor Alexander eller andre medlemmer ber Thomas om å vise mildhet ovenfor kong Henrik eller andre fiender av Thomas.

	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169	1170
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------

³²⁵ Brev 25.

³²⁶ Brev 83

³²⁷ "The Becket conflict and the schools", 148.

Alexander			X	X	XXX	XX	X	XXX	XX
Wilhelm av Pavia						X			
Wilhelm og Otto						X			
Johan av Sutri									X
Hyacinth									X
Theodwin									X

Etter freden ved Freteval fikk Thomas igjen tydelig støtte fra Alexander.³²⁸ Etter et langt brev hvor Alexander forklarte hvorfor han ikke gav mer støtte,³²⁹ fikk han i flere brev full støtte av Alexander, uten noe ønske om mildhet mot Thomas' motstandere, tvert imot.³³⁰ I det første av disse brevene skrev Alexander at Thomas i fremtiden fortsatt skulle ha enerett til å krone og salve de engelske kongene. I det andre skriver han og kommanderer Thomas og de andre biskopene om å erklære at alle prester, dekaner og underdekaner som bevisst hadde deltatt i tidebønn uten tillatelse, eller i fremtiden skulle gjøre dette, skulle miste sine kirkelige posisjoner og privilegier. De som ikke fulgte dette skulle Thomas ekskommunisere. I brevet etter gjentok han budskapet, mens Thomas i brevet etterpå ble legat for hele England, unntatt York.

I et brev etterpå fikk Thomas riktignok en restriksjon på bruken av straff mot kongen, dronningen og kongens barn.³³¹ Det synes klart at Alexander ville vise støtte til Thomas gjennom at Thomas skulle gjenvinne full autoritet i den engelske kirke. At autoritet ble fulgt i hele det kirkelige systemet var åpenbart viktig for Alexander, men han holdt fortsatt en beskyttende hånd over kongefamilien, da Alexander nok ikke vil ha en ny konflikt med Henrik. Underveis i konflikten ville ikke Alexander selv komme i åpen konflikt med kong Henrik, og førte en slags «ettergivningspolitikk» ovenfor han. Da konflikten virket å være over, begynte han igjen å gi noe mer åpen støtte til Thomas.

³²⁸ For freden i Freteval; se brev 299.

³²⁹ Brev 307.

³³⁰ Brev 310, 312, 313, 314.

³³¹ Brev 315.

Tabellen ovenfor viser brev hvor hovedsakelig Alexander men også kardinalene Wilhelm av Pavia, Otto av Brescia, Johan av Sutri, Hyacinth, og Theodwin, forsøkte å påvirke Thomas til å vise mildhet og nåde mot Henrik og hans allierte. Thomas fikk til sammen 60 brev fra kurien, og av disse er 18 brev som kommer inn i denne oversikten. 30% av brevene Thomas mottar handler altså om at Thomas må vise mildhet og nåde ovenfor sine «fiender». Wilhelm og Otto sine to brev kom i forbindelse med at de var pavelige legater som skulle mekle mellom Thomas og Henrik. Wilhelm skrev i forkant av sin legasjon med Otto at Thomas i meklingen måtte fokusere på det som ville gi fred,³³² mens brevet Wilhelm sendte sammen med Otto handler om at Thomas ikke fikk ekskommunisere eller straffe noen i England med interdikt.³³³ Johan av Sutri var som nevnt en av Henriks støttespillere i kurien, og at han etter freden ved Freteval oppfordret Thomas til å vise mildhet mot Henrik, er ikke overraskende.³³⁴ Her kan man dra en parallell til Arnulf av Lisieux, som tidlig i konflikten oppfordret Thomas til å inngå fred med Henrik, nær sagt på alle betingelser.³³⁵ Hyacinth og Theodwin, som begge var blant Thomas' støttespillere i kurien, skriver i oktober 1170 at Thomas måtte opptre med nåde og mildhet mot sine tidligere motstandere³³⁶.

Bortsett fra de to brevene fra Hyacinth og Theodwin, er alle brevene i denne tabellen sendt fra Alexander. Selv om brevene i tabellen viser medlemmer av kuriens forsøk på å mildne Thomas, inneholdt også brevene mer. Etter freden ved Freteval skrev Alexander eksempelvis at Thomas kunne straffe alle, bortsett fra medlemmer av kongefamilien. Her uttrykker altså Alexander klart at Thomas kan straffe de innad i kirken som har opptrådt «ulydig, men han holdt samtidig sin beskyttende hånd over kong Henrik.³³⁷

Noen av brevene er uformelle hvor Thomas blir forbudt å straffe Henrik og andre, andre brev er formelle brev. Et eksempel på det er et brev som Alexander skrev 5.mars 1164:

At såpass mange brev inneholder ønsker om mildhet og/eller forbud mot at Thomas avgir straffer i spesielle tidsrom og/eller mot spesielt Henrik, må ha betydd at Alexander og kurien ikke stolte på Thomas' dømmekraft, og at de fryktet at Thomas ville la personlig hevnmotiver gå foran kirken som helhet sine interesser. Spesielt viktig virket det å være å hindre Thomas å

---

³³² Brev 131.

³³³ Brev 148.

³³⁴ Brev 264.

³³⁵ Brev 45, side 199.

³³⁶ Brev 316 og brev 317.

³³⁷ Brev 315, side 1317.

straffe Henrik og hans familie, noe som ville ha innebært en stor eskalering av konflikten. Samtidig må dette sees i sammenheng med Alexanders tidligere nevnte «uthalingsstrategi», hvor han gav og tok bort myndighet for å la tiden gå, sannsynligvis i håp om å få slippe å ta en beslutning eller i hvert fall få et bedre utgangspunkt. Om alle brevene fra Alexander hvor han ba Thomas mildne seg i realiteten var slike «taktiske» brev, viser dette uansett at Alexander ikke hadde tiltro til at Thomas skulle forstå situasjonen fra Alexanders side og utvise tilbakeholdenhet.

Et av medlemmene i kurien som Thomas korresponderer hyppigst med, er Wilhelm av Pavia. Hyppighet i kommunikasjon mellom to aktører betyr som nevnt ikke at de har et nært og godt forhold,³³⁸ og i dette tilfellet var forholdet i beste fall komplisert, i verste fall dårlig.

5.4 «Our more than manifest enemy, William of Pavia»³³⁹

Det medlemmet av den pavelige kurie som får hardest medfart i brevene mellom Thomas og hans allierte, er kardinal Wilhelm av Pavia. Nedenfor følger en eksempelanalyse som tar sikte på å belyse flere aspekter som er tatt opp tidligere i oppgaven ytterligere, samt noen nye aspekter.

Wilhelm ble i korrespondansen først nevnt i et brev fra Johan av Salisbury skrevet i etterkant av rådet ved Clarendon i 1164,³⁴⁰ hvor Johan fortalte at han hadde skrevet til kardinalene Henrik av Pisa og Wilhelm av Pavia, og fortalt det hvilken katastrofe det ville vært for kirken dersom tiltakene mot Thomas fikk fortsette. Dette viser at i hvert fall Johan må ha hatt et håp om at Wilhelm kunne støtte Thomas, men det blir raskt klart at Wilhelm stod på kongen sin side, selv om han ikke var en del av gruppen i kurien som Thomas sendte brev til da konflikten brøt ut. I mai 1164 skrev et anonymt sendebud til Thomas blant annet om «Naples, Porto, and Pavia, the three cardinals who are attacking you in every way [...]»³⁴¹. I juli 1164 fikk Thomas en ny rapport fra kurien skrevet av et anonymt sendebud, som skrev at det var en uenighet mellom Henrik av Pisa på den ene siden og Johan av Napoli, Wilhelm av Pavia og Bernard av Porto på den andre. Det var ingen direkte korrespondanse mellom Thomas og Wilhelm før Wilhelm, sammen med kardinaldekan Otto av Brescia, ble utnevnt som pavelige

---

³³⁸ Jf Boissevains melkemann.

³³⁹ Thomas omtalte Wilhelm som dette i brev 123, side 587, sendt til klerken Johan Planeta.

³⁴⁰ Brev 24, side 71.

³⁴¹ Brev 30, side 97.

legater som skulle avgjøre striden mellom Thomas og Henrik.³⁴² Da skrev Wilhelm til Thomas,³⁴³ og ba han om å unngå å ta opp de punktene som ville skape mest splid. Thomas skrev deretter to utkast til svar til Wilhelm,³⁴⁴ som begge ble avvist av hans allierte Johan av Salisbury for å være for bryske.³⁴⁵ I det første brevet skrev Thomas «We have just received your highness's letter, offering the semblance of honey in the beginning, poison in the middle, and oil at the end.», hvorpå Johan skrev tilbake «[...] I cannot approve the manner and style. The letter does not seem to me to strike the note of humility [...]». Thomas forsøkte på nytt, i et brev som med sin overdrevne høflighet og subtile stikk, like mye som et reelt forsøk på et konstruktivt brev til Wilhelm kan tolke som et ironisk svar til Johan av Salisbury. Etter brevets innledende *salutio* skriver Thomas «We thank your kindness for having now at last deigned to send your highness's letter to our insignificant self [...]. Matthew skriver om Thomas' impulsive skrivemåte,³⁴⁶ og de to første utkastene til Wilhelm av Pavia kan tjene som fine eksempler på nettopp det.

Thomas' holdning til Wilhelm virket å mildne rett før de pavelige legatene kom frem til det nordlige Frankrike.³⁴⁷ I oktober 1167 skrev Thomas på nytt til Wilhelm,³⁴⁸ hvor han refererte til at Wilhelm hadde oppnådd kong Ludvigs nåde, og at Thomas håpte at dette fører til at Wilhelm var mer positivt innstilt til Thomas og hans affærer. Han skrev videre at han ber om at en mer effektiv intervensjon fra kommende erkebiskop av Sens, Wilhelm, mester Peter av Pavia, gjør at forholdet bedrer seg. På kort sikt gjorde ikke forholdet det; i desember senere samme år sendte Thomas på nytt brev til Wilhelm, hvor han blant annet skrev «I did not believe that you would set me up for sale in the market place so that you could make a profit on my blood and make a name and reputation for yourself from the price of iniquity.»³⁴⁹ I februar 1167, etter at legasjonen var ferdige med sitt arbeide uten å ha oppnådd verken forsoning eller fred mellom de stridende parter, skrev Thomas igjen mer forsonende til Wilhelm.³⁵⁰ «We therefore implore your kindness to undertake unceasingly the patronage of the church of Canterbury – or rather the patronage of justice [...]». Men også i dette brevet

---

³⁴² Etter hvert viste det seg at de bare har fått rådgivende myndighet.

³⁴³ Brev 131.

³⁴⁴ Brev 134 og brev 136.

³⁴⁵ Brev 135 og brev 138.

³⁴⁶ Matthew, «The letter-writing of archbishop Becket», 289.

³⁴⁷ Legatene brukte lang tid på å reise fra Roma til det nordlige Frankrike, noe som kan ha vært bevisst fra Alexander og således et eksempel på hans «uthalingsstrategi».

³⁴⁸ Brev 142, side 655.

³⁴⁹ Brev 154, side 723.

³⁵⁰ Brev 184.

minte Thomas Wilhelm på hans i Thomas øyne feilsteg; «I wish that you had accepted from the beginning what is now know by everyone [...]».

August 1169 skrev Thomas på nytt til Wilhelm, og begrunnet ekskommunikasjonene han har gjort. Høsten 1169 skriver Thomas på nytt til Wilhelm,³⁵¹ og han minner Wilhelm på hvordan kong Ludvig hadde bedt Wilhelm om å ta imot Thomas og hans med-eksilbefolkning, «at the feet of your mercy». Det er uklart om hva Thomas refererer til her; enten skal det ha skjedd helt i startfasen av Thomas' eksil, eller så refereres det til det som Thomas skriver om i 142. Uansett opptrer Ludvig igjen som et nettverksknutepunkt som i dette tilfellet koblet Thomas opp mot politisk støtte i kurien. Det siste brevet Thomas skriver til Wilhelm er triumferende og positivt.³⁵² «For we ascribe to you, first and foremost among our friends and lords [...] you went through and crossed over the Alps, in our lands you fought with wild beasts [...]».

Wilhelm sender det avsluttende brevet i korrespondansen mellom de to,³⁵³ hvor han beskriver den ekte kjærligheten han føler for Thomas,³⁵⁴ før han ber Thomas om å full tillit til Wilhelm i fremtiden. Sett bort i fra brevene han sendte som legat, er dette det eneste bevarte brevet fra Wilhelm til Thomas. Thomas på sin side sendte syv brev til Wilhelm.³⁵⁵

Utviklingen i forholdet og korrespondansen mellom Thomas og Wilhelm illustrerer flere interessante aspekter.

Før korrespondansen begynner viser det hvordan Johan av Salisbury forsøkte å påvirke medlemmer av kurien, deriblant Wilhelm, mens Wilhelm ikke var en del av «puljen» som Thomas sendte brev til etter at konflikten med Henrik brøt ut. Videre får man et innblikk i hvordan Thomas' allierte og medhjelpere innhentet informasjon og kartla hvor de kunne finne støtte i kurien. Det viser også flere av Johan av Salisburys funksjoner og viktighet for Thomas; han forsøkte å påvirke kurien til Thomas fordel, og var også en som hjalp Thomas med hvordan skulle utforme (og ikke utforme) brevene han skrev. Korrespondansen viser også flere steder noe av det Matthew kaller Thomas' impulsive skrivemåte. At Johan skrev til Henrik av Pisa og Wilhelm av Pavia kan kanskje tyde på at han ikke var like oppdatert på det som skjedde i kurien som det Thomas var, siden Wilhelm var en sterk støttespiller til Henrik. Slik sett kan dette dermed ha vært enda en grunn til den arbeidsdelingen mellom Johan og Thomas som vist i KAPITTEL... Samtidig hadde Johan hatt kontakt med kurien i mange år,

---

³⁵¹ Brev 247.

³⁵² Brev 304.

³⁵³ Brev 309.

³⁵⁴ «Sinceri amoris».

³⁵⁵ De to utkastene til brev som Johan forkastet, er ikke talt med.

vært nær venn med pave Adrian IV, og vært utsendt til kurien fra husholdningen til Theobald tre ganger (like mange ganger som Thomas). Det kan like gjerne skyldtes at Johan bevisst gikk bredre ut og kontaktet aktører han visste ikke var positivt innstilt i utgangspunktet.

Det viser også noe av poenget med teorien om «svake bånd styrke», hvor man pleier forhold til aktører som ikke er tette allierte, men som man forsøker å få over på sin side, noe som da Johan kan ha forsøkt. Likeledes kan man si at etter at Wilhelms rolle som legat var over og hans umiddelbare trussel var borte, begynte Thomas å skrive langt vennligere brev hvor han eksempelvis ba han om å ta på seg oppgaven som patron for Canterbury.³⁵⁶

Videre viser dette Thomas' frykt for at noen, utenom paven, skulle dømme i saken, ikke minst at Wilhelm av Pavia skulle gjøre det, og videre viser det den påfølgende lettelse etter at det viste seg at legatene ikke satt på noen avgjørende makt. Ikke minst er korrespondansen mellom Thomas og Wilhelm viktig da den viser det hvordan Ludvig opptrådte som nettverksknutepunkt. Han var altså ikke bare en som gav direkte politisk og materiell støtte, men en som forsøkte å koble Thomas opp mot også fiendtlige aktører i kurien.

På tross av Thomas' forsonende brev, regnet utsendinger fra Henrik Wilhelm som en av tre vennligstilte kardinaler i 1171.³⁵⁷ Det viser enten av Henriks utsendinger ikke var oppdaterte på det interne politiske livet i kurien, eller at Thomas' variasjon i humør i brevskrivningen til Wilhelm først og fremst handlet om forholdet mellom egen posisjon og hvilke makt Wilhelm hadde eller ikke hadde over han, og ikke om hvordan Wilhelm ordla seg ovenfor Thomas. Wilhelm skrev bare to brev (som er bevart) til Thomas, og i begge fremstår han kortfattet og høflig. Det første skrev han da han var på vei for å megle mellom Thomas og Henrik da Wilhelm behøvde Thomas' medvirkning og tilbakeholdenhet for å oppnå fred, og det andre sendte han etter den tilsynelatende freden ved Freteval da det må ha vært et poeng for Wilhelm å ha et stabilt og godt forhold til Thomas.

Matthews kommentar om Thomas' «voldsomhet» i brevene finnes det mange eksempler på i disse brevene, både i de brevene Thomas skrev som ble sendt, og i de to som ble refuserte av Johan.³⁵⁸

---

³⁵⁶ Brev 184.

³⁵⁷ Duggan, «The correspondance», 97-99, fotnote 7.

³⁵⁸ Matthew, «The Letter-Writing of Archbishop Becket», 289.

6 Avslutning

I denne oppgaven har jeg blant annet gjennomgått Thomas' ulike nettverk, sammenlignet Thomas' og Johan av Salisburys mottakere av brev, og undersøkt hvordan Thomas fikk og søkte ulike typer støtte, og drøftet hvilken oppfatning kurien hadde av Thomas.

Hvilken støtte hadde Thomas? Hadde han egentlig mye støtte fra kurien, som Duggan hevdet? Eller hadde Barlow rett i påstanden om at Thomas manglet effektive kontakter der, og at han ble sett på som en pinlighet og en fare? Begge har litt rett slik jeg ser det. Thomas hadde flere støttespillere som Duggan viser i artikkelen sin, men man kan vanskelig hevde at de var særlig effektive. Unntaket slik jeg oppfatter det er Gratian, som Thomas knyttet seg til gjennom Johan av Salisburys vennskapssirkel. Dessuten kan man stille spørsmål ved hvor sterke båndene mellom Thomas og hans støttespillere i kurien var, da de nesten ikke sendte informasjon og råd til han, og Thomas kun fikk to gaver på slutten av konflikten som er nevnt i hele brevsamlingen, fra nevnte Gratian og Theodwin.

En av årsakene til det var naturligvis Alexander og kirkens manglende handlingsrom grunnet konflikten med den tysk-romerske keiser og hans motpave. Men Alexander kan uansett ikke ha hatt mye tillit til at Thomas forstod og tok inn over seg den vanskelige situasjonen som Alexander stod i, da han gang etter gang ba eller beordret Thomas til å skjerme kong Henrik og hans familie.

Thomas hadde satt opp et etterretningsnettverk som Barlow kalte det, som gav han informasjon fra Reims, Normandie og Aquitaine. Mye av denne informasjonen forsvant midtveis, og deretter fikk Thomas noe mindre informasjon enn tidligere, fra anonyme kilder. Vennspråket som Duggan trekker inn, brukte Thomas brukte til sine støttespillere i det italienske nettverket. Det trenger imidlertid ikke bety som mye, da han som vist også brukte vennspråk til mange andre aktører, allierte som fiender. Det er mulig at han brukte vennspråket affektivt til disse støttespillerne, men det er det vanskelig å gi et sikkert svar på.

Thomas fikk materiell støtte fra Ludvig og den franske adelen, men mye av den støtten virket å forsvinne midtveis i hans eksil, og i mange brev uttrykte Thomas og hans allierte bekymring over den sårbare situasjonen de var i.

Hver for seg kan disse aspektene forklares med at deler av korrespondansen mangler, at Thomas bare ubønhørlig tok i bruk ulike virkemidler for å kjempe for saken sin, eller at den manglende støtten fra Alexander og kurien kom av lite handlingsrom. Haseldine trakk inn karisma som et viktig element, noe jeg tror kan stemme. Samtidig hadde Thomas nære allierte med store kontaktnett som hjalp han å føre striden, i tillegg til at idéer rundt kirkelig frihet var populære. Satt sammen gir denne analyse uansett et bilde av Thomas som Haseldine passende beskriver: «Thomas Becket still does not come out of this as a man blessed with the gift of friendship; indeed, the image persists of one who felt the loneliness of greatness».³⁵⁹

---

³⁵⁹ Haseldine, *Becket: Martyr, Saint – and Friend?*, 316.

Litteraturliste

- Andrews, Egger og Rousseau «Pope, Church and City. Essays in Honour of Brenda M. Bolton». Leiden: Brill, 2004.
- Barlow, F. «Thomas Becket». Berkeley: Weidenfeld and Nicolson, 1986.
- Barber, R. «Henry Plantagenet». London: Barrie and Rockliff, 1964.
- Boissevain, J. «Friends of friends. Networks, Manipulators and Coalitions». New York: St. Martin's Press, 1974.
- Davies, W. og Fourcare, P. «The languages of Gift in the Early Middle Ages». Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Duggan, A. «Thomas Becket. A textual history of his letters». Oxford: Clarendon press, 1980.
- Duggan, A. The correspondance of Thomas Becket Archbishop of Canterbury 1162-1170 Volume I. London: Oxford University Press, 2000.
- Duggan, A. The correspondance of Thomas Becket Archbishop of Canterbury 1162-1170 Volume II. London: Oxford University Press, 2000.
- Duggan, A. «Thomas Becket». London: Hodder Education, 2004.
- Gaskins, R. Network dynamics in saga and society. Champaign: University of Illinois Press. Tilgjengelig fra: <http://www.jstor.org/stable/40920585> [Lest 9.10. 2017], 2005.
- Gameson, R. og Leyser, H. (red) «Belief and culture in the middle ages». Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Haseldine, J. (red) Friendship in medieval Europe Phoenix Mill: Sutton Publishing, 1999.
- Haseldine, J. (2013) «Friendship Networks in Medieval Europe: New models of a political relationship»
- Haseldine, J. «Friendship, intimacy and corporative networking in the twelfth century: The politics of friendship in the letters of Peter the Venerable», 2011.
- Knowles, D. «The episcopal colleagues of archbishop Thomas Becket». Cambridge: Cambridge University Press, 1970.

Melve, L. «Public debate, propaganda, and public opinion in the Becket controversy»
[Publiseres i Viator 48, nr 3], 2017.

Millor, W.J. og Brooke, C.N.L (1979) «The letters of John of Salisbury Volume Two», 1979.

Staunton, M. «The lives of Thomas Becket». Manchester: Manchester University Press, 2001